

**VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ
KOMUNIKACE**

Katedra Literární akademie

Literární tvorba a mediální komunikace

Praktická část: Dovolenska

Teoretická část: Protagonista vybraných próz

Dušana Mitanu

Autor: BcA. Martin Praslička

Vedoucí práce: MgA. Martina Blažeková

2023

Prehlásenie

Prehlasujem, že som diplomovú prácu spracoval samostatne a že som uviedol všetky použité pramene a literatúru, z ktorej som čerpal. Potvrdzujem, že všetky odovzdané výtlačky mojej diplomovej práce sa zhodujú s elektronickou verziou v informačnom systéme VŠKK a súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená verejnosti pre účely štúdia a výskumu.

V Prahe dňa.....

Podpis autora:

Pod'akovanie

Ďakujem MgA. Martine Blažekovej za vedenie práce, za všetky rady, úpravy, trpezlivosť a čas, ktorý práci venovala.

Abstrakt

Diplomová práca, ktorá pozostáva z dvoch častí, praktickej a teoretickej, je v prvej časti venovaná vlastnému autorskému textu. Text je takzvaným prozaickým triptychom, ktorý je zovretý fabulou, spôsobom fokalizácie a časovou následnosťou, ktorá je jedným z organizačných princípov. Tým ďalším je hlavná postava, ktorá je v špecifickom vzťahu s personálnym rozprávačom, alebo je rozprávačom samotným. Základnou fabulou je „milostný trojuholník“ a autorovou technikou budovania príbehu je autofikcia.

Dovolenka má ambíciu byť introspektívnou „štúdiou“ subjektu, ktorý sa realizuje vo vzťahu k ďalším postavám či vo vzťahu k samému sebe. Výraznými motívmi sú napríklad: zmyslové vnímanie, spomínanie a nostalgia či pohyb. Pohyb je pre subjekt imanentný ako zástupný znak akéhosi „životného pocitu“ a v jednotlivých častiach celku sa manifestuje tromi rôznymi spôsobmi.

Triptych z formálneho hľadiska ponúka dva spôsoby čítania: ako poviedkový cyklus, alebo ako jedna próza s dvomi kapitolami a intermezzom.

Teoretická časť diplomovej práce sa zaoberá dielom Dušana Mitanu. Konkrétne najmä tromi prózami: *Patagónia* (1972), *Koniec hry* (1984) a *Zjavenie* (2005). Práca analyzuje a interpretuje texty z perspektívy hlavnej postavy, ktorá v autorovom diele komunikuje s naratívnu kategóriou rozprávača a so subjektom autora. Zároveň skúma vývoj vzťahu týchto troch veličín.

Autofikčné písanie, využívanie autobiografických faktov, je častým javom v súčasnej svetovej beletrii. Práca sleduje aj tento zásadný rys Mitanovej tvorby od sedemdesiatych rokov do súčasnosti.

Kľúčové slová

Dušan Mitana, autor, rozprávač, postava, subjekt, autorský subjekt, fokalizácia, fikčný svet, periféria, deviácia, binárne protiklady, čitateľ

Abstract

This thesis, which consists of two parts, a practical and a theoretical one, is in the first part devoted to the author's own text. The text is a so-called prose triptych, which is delimited by a plot, a mode of focalization and temporal succession, which is one of the organizing principles. Another organizing principle is the main character who is in a specific relationship with the personal narrator or is the narrator himself. The essential plot of this part of the thesis is the "love triangle" and the author's technique of constructing the story is autofiction.

Holiday aspires to be an introspective "study" of a subject who realizes himself in relation to other characters or in relation to himself. Significant motifs are, for example: sensory perception, recollection and nostalgia, and movement. For the subject, movement is immanent as a proxy for a kind of a "life feeling" and it manifests itself in three different ways.

Formally, triptych offers two ways of reading: as a short story cycle, or as a single prose work with two chapters and an intermezzo.

The theoretical part of this thesis deals with the work of Dušan Mitana – with three of his prose works. The thesis analyses and interprets the texts from the perspective of the main character, who in the author's work interacts with the narrative category of the narrator and the authorial subject. At the same time, it examines the development of the relationship between these three variables.

Autofictional writing and the usage of autobiographical facts, is a frequent phenomenon in contemporary world fiction. This thesis also traces this essential feature of Mitana's work from the 1970s to the present.

Key words

Dušan Mitana, author, narrator, character, subject, authorial subject, focalization, fictional world, periphery, deviation, binary opposites, reader

Obsah

PRAKTICKÁ ČASŤ: DOVOLENKA	7
KAMILA	7
<i>Opúšťa svoj svet</i>	7
<i>Na ceste do rodičovského domu</i>	9
<i>Ako vyzerá dom</i>	10
<i>Bude blúdiť mestom</i>	11
<i>Zlo-čin</i>	12
<i>On-vedľa, On-uprostred</i>	14
<i>Prvá predzvesť</i>	16
<i>Druhá predzvesť</i>	17
<i>On vo svojom svete</i>	19
<i>Čo bolo potom</i>	22
INTERMEZZO: MÁM KAVÁRNU IDEÁL, HOSPŮDKU V ATELIÉRU, U DANDŮ, KENNYHO OSTROV, HOSTINEC V LUCEMBURSKÉ...	23
DOVOLENKA	29
TEORETICKÁ ČASŤ: PROTAGONISTA VYBRANÝCH PRÓZ DUŠANA MITANU	57
ÚVOD	57
1. PATAGÓNIA	60
1.1. <i>Svet podľa Ivana Mráza</i>	61
1.2. <i>Princezná Viera a boj s drakom</i>	65
1.3. <i>Medzi dedinou a mestom</i>	67
2. KONIEC HRY	68
2.1. <i>Kto je Peter Slávik</i>	70
2.2. <i>Konflikt vnútorného a vonkajšieho sveta</i>	71
3. ZJAVENIE	73
3.1. <i>Hranica medzi Jonášom a Eliášom</i>	75
3.2. <i>Čitateľ počuje hlasy</i>	80
ZÁVER: SUBJEKT SA STÁVA OBJEKTOM	83
ZOZNAM LITERATÚRY	87

Praktická časť: Dovoľenka

Akákoľvek podobnosť so skutočnými udalosťami, miestami či osobami je náhodná.

Kniha vyšla s finančnou podporou Fondu na podporu umenia Ministerstva kultúry SR.

Kamila

Opúšťa svoj svet

Na vlakovom nádraží stojí pred nádražím a fajčí cigu. Priženú sa feťáci a žobraví mnísi. A chcú. Chcú od neho, aspoň jednu, veď oni sú ľudia a aj on je len človek. Ale on nemá dobrú vôľu, nie práve teraz. Niekedy po jednej odovzdá. To zo strachu. Ale teraz nemyslí na strach. Nemá dobrý deň, fajčí rýchlo a máva pri tom rukami, ako sa máva pred muchami. Vôbec si tú cigu nevychutnáva.

Až dovnútra ho prenasleduje aura smradu. Chľastu a vlastného potu... Ale odkiaľ sa vzal všetok ten chľast, čo cíti z úst? Nevie sa rozpamätať.

Medzi ľuďmi na vlakovom nádraží cíti tieseň. Veľa ľudí. Tá fôbia sa volá koinonifôbia. A trasú sa mu dlane a celé telo. Akoby to ani nebol on. Akoby bol On a On-druhý.

On-vedľa a On-úplne-vedľa.

Jeden odchádza, druhý nechce odísť.

Bude mu chýbať krčma.

Tam sú anarchisti, ktorí pijú a pijú a vedú reči. V tom, čo robia, sú dobrí. On ich nikdy nedobehne, lebo otvárajú krčmu spolu s hospodským a spolu s ním dopíjajú načaté sudy, aby sa pivo nepokazilo.

Pozoruje ich a prikladá pohár k ústam a pohár k výčapníkovi – presne tak, ako oni. Lebo človek sa učí opakovaním. A oni si ho nevšímajú, aspoň sa mu zdá... A ukazujú sa mu v tých najprirodzenejších polohách.

Keď vypije osem pív, vtedy sa naňho zadívajú a všetci do jedného – ako jeden pijan – majú v očiach iskru či záblesk, a volajú ho k stolu.

Je mu cťou. Malý rum objedná pre všetkých.

Vtedy sa cíti... Cíti sa úplný a plný. Naplnený. Nechcel by byť na inom mieste.

Anarchistom napísal manifest. Postavil sa na stoličku a oni sa zľakli, že sa obesí. Ale on presne naopak: spustil tú báseň, to umenie a umenie je predsa zmyslom života...

Naše prvé opovrhnutie patrí celému ľudstvu.

Je slepé. No dobrý deň!

Prichádzame z čistých krajín pohostinstiev

a kladieme si otázky,

Čo chceme a Kam ideme.

Čo pijeme a Kam ideme ďalej piť.

Vojna sa nás už nedotýka,

hoci oboje žije, tiesni,

ale tri pivá a už len mimo nás!

Náš pocit, ktorý nás neustále prenasleduje, je

Pocit osamelosti pijana,

ktorý svoj pohyb koná na dobre známej ceste,

vzdialený od štartu, s nádejou cieľa, beží,

teda pije, do pitia vkladá všetky ušľachtilé sily a vôľu,

aby dosiahol svoj cieľ – zmysel pohybu.

Krígel' k ústam, krígel' výčapníkovi...

To je viac než beh.

Planetárny pohyb.

Anarchisti ronili slzy. Slzy do rumu. A zahrievalo ich teplo... Že nie sú sami, ale sú v tej samote spolu. Manifest Návrat pijanov priklincovali do steny nad stolom jediným úderom francúzskej barly.

Bude mu chýbať Kamila? A ten byt, dve izby, chodba, ktorou sa medzi izbami prechádza... Slnko od 8 do 11, celoročne, potom je v byte tieň a chlad. Iba na to myslí a spustí sa fajčiarsky reflex. Ale na poslednú cigu už je neskoro. Blížia sa svetlá, dve žlté svetlá ako dve oči na ksichte.

On by teraz povedal, že ho všetko iba serie. Vyvoláva v ňom napätie a to je to, čo zo svojho života potrebuje odstrániť. U Dandů je mu lepšie. Aj Hrabal to povedal: v tejto malej vnútrozemskej krajine musí byť človek neustále pŕiožralý.

Nemá toľko slov ako Hrabal, výstižných. Keby mal, tak by napríklad vedel, že ten pohyb medzi dvoma izbami je koordinovaným mŕiňaním sa. Je to pohyb typický pre dlhodobé spolužitie. Vývoj vecí v čase je nepostrehnuteľný. Potom sa prejaví, len ako pocit. Potom myšlienka. Napokon čin.

Nechal jej odkaz: „Odchádzam, vrátim sa, maj sa,“ písaný v zhone, takže nedbalým písmom, ktoré Kamila neprečíta. Možno doplnil: „...vrátim sa v nedeľu.“

A nastúpil do vlaku, usadil sa, zotrel si z čela pot, obzrel si mokrý rukáv a čakal, až sa vlak začne vzdáľovať. To, že ešte niekoľko minút stál na mieste, ho znervózňovalo.

Na ceste do rodičovského domu

K matke si odjakživa dovoľí viac. Z nej vzišiel. Preto. Iné vysvetlenie nemá, hoci ani toto ho svojim zmyslom neuspokojuje. Rotuje mu v hlave čosi o maternici, o návrate naspäť. To je veľký sen Woodyho Allena, spomenie si.

Keď sa ho matka pýta, kedy sa vráti domov, hovorí jej: „Nechaj ma, mama.“

A matka si situáciu osvojila. Na dôkaz zmenila reč. Napríklad namiesto pôvodného slova „návrat“, používa „návšteva“. „Domov“ zasa nahradila „k nám“.

Má, čo chcel. Mal by byť rád, ale on cíti ambivalentné pocity, o ktorých sa mu ťažko rozpráva, rozmýšľa.

Otec odmietol zmeniť slovník. Hovorí pevné „domov“ a pýta sa na termíny a plány. Keď spolu telefonujú, on je nervózny, potí sa – keď hovor skončí, musí sa prezliecť.

Otcovi hovorí: „Áno. Už. Mám to v pláne presne vtedy... Vlastne som práve na ceste!“

Otec je jeho nevlastný otec. Desať rokov o ňom ako o otcovi nehovoril. Volal ho krstným menom.

Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať.

To je Válek, tuší. Alkoholik. Rozumie mu. Po chľaste má aj on také pohnútky: plakať alebo znova piť, plač otupiť. Alebo sa stane, že vietnamec je po 23. zavretý – nevie sa k tomu chľastu dostať. Musí sa vynájsť, objaviť alternatívny spôsob. Sadne si za stôl a pustí sa do toho. Činnosť, ktorá ho zamestná. Presné pohyby, aby dosiahol najlepší výsledok. Odstrihne

zatočený papier navrchu, a keď si svoj joint prezerá, cíti úľavu. Niekedy s ním chce fajčiť aj Kamila. Stále majú čosi spoločné, hovorí si, zhasína svetlá a potme vidí len horiacu špičku. Po dofajčenom jointe sa zmení myslenie aj cítenie. Akúsi vykorenenosť, ktorú kedysi pociťoval a pokračoval by: opustil som domov, ale ten domov zostal vo vnútri, straší v hlave, je to vonkajší koniec jednej doby, ale vo vnútri sa nachádza hrana – na nej stojím, z nej sa vrhám dole ako z okna (niekedy si predstavuje pád z okna a dopad na zem, uvoľnenie energie, ktoré ho uspokojí)...

Tak tú už necíti. Začal myslieť pragmaticky. O pohodlí. O svojbytnosti. O cige, ktorú si zapáli v posteli, zatiaľ čo druhou rukou sa nezáväzne pohráva s vtákom (keď je Kamila preč). Vyhodnotil, že na mieste, z ktorého odchádza, sa cíti lepšie ako inde.

A práve vo vlaku si povzdychne, dúfa, že nie nahlas: „Kurva,“ lebo si uvedomí, do akej pohromy smeruje. Vlak zmizol v tuneli pod Vítkovom a vynoril sa za hranicou jeho sveta. Žižkovská vež zmizla.

Kým si objedná prvé pivo, je už niekde medzi poľom a lesom.

Pije pivo. Nosí ho stevardka, má veľký zadok a čím viac pije, tým viac sa mu páči. Tým viac sa na zadok pozerá – hýbe sa podľa vlaku.

Čím viac pije, tým je náchylnejší konať, hoci aj improvizovať. Zatiahol by ju na vlakové hajzle! Ale ako... ako jej to naznačiť? Platí kartou a vykoná zdánlivo náhodný dotyk rúk. Napríklad. A ona sa zadíva, z očí do očí, a on by ju už už chytil za ten zadok! Ale zarazí sa. Práve sa totiž ocitol na priesečníku, na hrane (hrany sa v jeho živote vyskytujú často). Ak bude takto pokračovať, premena, ktorú podstupuje – premenou si je istý – bude dokonaná. Zmení sa na nepoznanie. On a On budú zvlášť.

Na vlakové hajzle ide sám.

A z vlaku vypadne opitý.

Na stanici pred stanicou prudkým pohybom vytáhuje cigu. Cesta trvala štyri hodiny a päťdesiatpäť minút. Za chvíľu si tú cigu nebude môcť vychutnať. Bude sa s ňou schovávať na balkóne svojej izby, a keď ktosi vyjde na dvor, prikrčí sa. Rýchlo zahasí. Aj dym ho môže prezradiť. Zahasí v polke. Kurva! To bude stáť za hovno, neteší sa.

Zatiaľ čo fajčí, premeriava si stanicu. Páči sa mu menej ako nádraží.

Ako vyzerá dom

Dom má hranatý tvar, hranatý dvor a trávnik, z ktorého vyrastá burina. Dom je obohaný anonymnou zeleňou – on jednak nerozozná druhy rastlín, jednak bráni zeleň svetlu a pohľadu zvonka.

Je tu otec, matka a on. On-teraz-potomok.

Nepovie nič, ale buď z piva, alebo zo všetkého, sa mu poriadne dvíha žalúdok. Prehltne tie zvratky naspäť. Nepovie nič! Dobrý potomok nenaruša predstavy.

Zlý rodič ich potomkovi narúša celý život a zlý potomok potom voči rodičovi a predstavám nemá žiadnu zodpovednosť. Dobrý rodič nenaruša predstavy a dobrý potomok žije vo svete predstáv a z toho sú traumy, konfrontácie... zápletky.

Dobrý a zlý nie je! opakuje si, aby sa presvedčil. Je len ten šedivý stred – zelený stred predstáv a skutočnosti.

Naje sa, aby odtiaľ vypadol.

Bude blúdiť mestom

A spomínať. Na svoju vlastnú minulosť, ktorá nie je chronologická a lineárna, ale v hlave mu beží naraz. Keď sa bude veľmi sústrediť, podarí sa mu všetky tie spomienky sprítomniť. Bude sa vidieť znásobený!

Deň sa premení na noc okamžite. Noc a nočné chľastanie. Z Brlohu (tak sa volá jeho obľúbená krčma z detstva), do druhého baru, potom do klubu v podzemnom atómovom kryte. Kúpi si tabletku a trasie sa od polnoci do deviatej ráno. Druhý On si tabletku schová pod jazyk, nasadne do taxíka a prehltne až pekne pod perinou. Počúva trebárs In My Mind a trasie sa poležiačky. Čaká – vlastne nečaká, iba sa díva – kedy sa za hustou zeleňou rozvidnie. Svižne vybehne na balkón a svet je preňho zvláštny. Aké by to bolo, pozerať sa priamo do slnka?!, premýšľa a potajme fajčí trávu, aby potlačil účinky tabletky.

Napríklad.

Ďalší On-dvojník sa ožiera pred úradom vlády, v inej časti mesta. Na Gotku. Hliadky už z diaľky svietia reflexnými vestami. Postaví teda fľašu vodky o kus ďalej. Hliadka sa približuje z oboch strán. Je obklúčený, je sklúčený. Vetrí, že o vodku príde. Výsluch:

„To čo je?“

„To nie je moje.“

„Koho? Povedz!“

„Sedím a opájam sa oblohou. Nemám tušenie!“

Ale hliadka je nedôverčivá. Začne im teda hovoriť, ako sa v inom meste, niekde úplne inde, kde to má rád a oveľa radšej ako tu! – ako sa tam chl'astá pri rieke. V súlade s kačkami a nutriami sú nohy nad vodou, a chl'astá tak celé mesto. Okrem iného: je to prehliadka krásnych báb!

„To by sa vám, páni, páčilo!“ evokuje.

„Vypadni. A buď rád, že sme tu my a nie druhí. Druhí by ťa jebli o auto, doklady, zápisy, pokuty. Vypadni.“

Napríklad.

Ešte je kopa dvojníkov, čo sa nechávajú v anonymite noci bozkávať a chytať babami. Hlavne bez dôkazov, lebo dvojník je oficiálne zadaný, musí meniť fasádu identity, a tým mení identitu celú. Dvojník je po chl'aste slobodný, spomína si na ten pocit. Aj teraz, v prítomnom čase, ho rád zažíva.

Kokoti, myslí si o nich, keď sa tak na nich pozerá. Akoby vedeli kam a za čím idú (nakoniec: všetci po svoju kocovinu na ďalšie ráno). Ich pohyby sa mu zdajú organizované.

Jeden zháňa kokaín na Štedrý večer, po večery s rodičmi, keď sa stretne s priateľom Kentopom. Kokaín je napokon omietka, v nose štípe, dvojník si kýchne a hotovo. Nechá sa podvieť a draho zaplatí – sto eur. Jemu napadne, že stabilná cena koksu je ekonomický úkaz.

Druhý sa pomláti s taxikárom, kričí na auto, naňho: „Čurák!“ A taxikár to zvrtné do protismeru a gumy škripu, keď dvojníkovi zablokuje cestu. Je veľký, keď vystúpi, a pýta sa: „Čo som to počul?! Čo si to povedal?!“

„Povedal som, že si čurák!“ stojí si dvojník za svojim.

Tuší, že sa to stalo, lebo taxikár nespomalil na prechode. Odjakživa je na to citlivý. Nakoniec sa nepobili. Alebo áno? Už si nepamätá.

Tí mladí naivní dvojníci! Majú niečo do seba. Jeho pohyb? To je blúdenie. Krčovité, trhané pohyby. Obzerá sa – paranoja a nerozhodnosť. Dva kroky tam, krok späť, otočka, snád' ma nikto nevidí. Nie je to uvoľnené, príjemné blúdenie, ktoré by nazval česky bloumání. Jeho odmerané, meravé kroky. Vyčerpávajú ho. Musí sa opiť! Práve teraz sa musí opiť.

Zlo-čin

Vlečie sa do podzemia úzkym schodiskom a niekde medzi druhým a štvrtým schodom ho po tvári ovalí hmla. Dymová hmla.

V podzemí horia sviečky, steny sú kamenné a odparuje sa z nich zatuchlina. Temno a šero. Pred očami má žltú a šedú a zelenú patinu.

Celou váhou sa oprie o barový pult, snaží sa dychčať potichu.

Ani sa nenazdá a Májovský mu čapuje liter bieleho.

„Chcel som sa s ňou vyspať, ale celý deň ma vláčila po nejakých galériách. Vôbec sa mi nechcela ožrať!“

„Hrozné,“ počuje sa odpovedať.

„Večer som zavolať Mile, aby som si napravil chuť. Mila už došla ožratá. A úplne rozťužená!“ žmurká Májovský a má taký odpudzujúci úškrn. Pokračuje: „Možno dnes Mila príde.“

„Mila? Dnes?“

„Možno. A ty si jediný, to mi ver, s kým by som mal trojku. Milu by sme ani nemuseli presviedčať. Ani opíjať!“ Zasa úškrn.

On sa rýchlo napije. Rýchlo pije. Hltá liter po celých pohároch.

Hrá Dežo Ursíny a Májovský mu stále čosi tlačí do hlavy. Nevníma to v súvislostiach, nedokáže. Možno ešte trochu vína...

Už. Tekutina vyplnila prázdne miesta, telesné periférie. Koža sa na tele napla. Vypál hrud'. A zrazu mu je ľahko. Len pohľad má trochu kalný, ale rozhliada sa s tou ľahkosťou po vinárni. Vidí tvár Fauna, tvár Májovského, ktorý zavetрил to jeho vzopätie a sleduje, ako On sleduje študentky s pohárom vína. S cigaretou medzi ukazovák a prostredníkom v druhej ruke. Ako ladne z cigy dýchajú! Ťahajú a špúlia pery a vydychujú kútikom úst. Otáča sa k Májovskému a ten prikyvuje. Podzemná záhrada, čo len kypí rozkošou! Vitaj.

Medzi svetom podzemia a Obchodnou je ruch. Ktosi schádza po schodoch, ktosi si vybehne hore po cigarety. A on sa inštinktívne pozerá na každého, kto prichádza. Najprv sa zjaví nohy, postupne sa zjavujú. Jeho pohľad sa zasa kolmo dvíha naprieč telom až k tvári, ako sa postava zväčšuje pred barovým pultom.

Ani tentokrát to nie je Mila. Škoda. Májovského námet na trojku si medzitým osvojil. Výhradne teoreticky, pochopiteľne. Zapáčil sa mu ako... potenciálna životná skúsenosť.

Povedomá tvár, ktorá sa blíži, ho prekvapí. Áno, možno sa poznajú. Kedysi dávno ju on, prípadne jeden z jeho dvojníkov, letmo spoznával prstom medzi nohami – preblysne mu v pamäti.

„Ty si tu? Myslela som, že v Prahe,“ začne tá Známa Neznáma a dajú si borovičku na uvítanie. Na začiatok. A tým sa naozaj všetko začína. Akoby aj čas plynul odznova.

Po druhej borovičke dotyk. Letmo po chrbte, dlaňou po chrbtici až na kríže. Strasia ho, husia koža. Lepšia ako hrošia... Na Známu Neznámu reaguje celou škálou pocitov, medzi nimi aj rozkoš, aj budúca výčitka. Navonok ale urobí akurát to, že kývne na Májovského, že by si dali tretiu borovičku.

Ďalší dotyk ho už nemôže prekvapiť. Premena nastáva ešte pred štvrtou, ako sa uvoľňuje chľast. Nastáva delenie.

On-vedľa, On-uprostred

A ešte Májovský a tá Známa Neznáma.

On-vedľa má pred sebou iba popolník, kypí ohorkami, a iba pohár, ktorý sa cyklicky mení z prázdneho na plný. Otáča sa hlavne k Májovskému a vymieňajú si vety o veršoch a o babách. Obaja ženy milujú. Ale Májovský je na rozdiel od neho milovník praktik.

Neznáma akoby k nim nepatrila, hoci sa naňho stále usmieva. Pery má pekné, kypré telo sa mu za chvíľu páči tiež.

On-uprostred pozýva tú Známu na ďalšiu a ďalšiu borovičku. Necháva sa od nej chytať na chrbte, priateľsky, potom na zadku a už zrazu pod tričkom.

Známa sa mu zahryzne do pery. Vnucuje jazyk. On nevie, kedy sa to stalo. Je bezbranný voči nejakej mágii. Pod vplyvom nejakého lektvaru.

On-vedľa sa na majetnícke maniere Neznámej pozerá nedôverčivo. Čo to s ním robí?

Májovský sa smeje. Prisahal by, že na tom výraze sa mu niečo nepozdáva. Májovský sa smeje v ozvenách a púšťa Predposlednú večeru od Deža Ursínyho.

Celá ruka sa mu ponára do gatí a ohmatáva, stláča. Májovský na opačnej strane baru podáva druhej ruke kľúč. Ruka ho rozhodne schmatne, on sa preľakne, ale nestihne vzdorovať. Už

ho ťahá za sebou. Na hajzle. Necháva sa zamknúť, rozopnúť si opasok. Necháva si cmúľať vták a zatvára oči. Nepredstavuje si ale nič, nikoho. Nevie, či z toľkého chľastu, alebo z čoho... v ňom nie je dostatok sily, vôle, ani sústredenosti. Krv, ktorá vyplňa hubovitý epitel penisu, ho teraz, v kľúčovom momente, nevyplňa.

Predsa len sa o niečo pokúsi. Posledné vypätie – ako sliepka bez hlavy, ktorá pokračuje v pohybe, uteká. Schytí ju za ramená, chce, aby vstala. Penis jej vypadne z úst. Nechá sa otočiť chrbtom, oprie sa o misu.

On preniká. Penetruje ju však iba prstami. Známa by si nechala všetko, je si istý. Ale zkurvený vták sa nie a nie vzchopiť, nadáva si v hlave. Pokúša sa: stláča si ho pri koreni, tlačí ho dnu...

Ale márne. Je po ňom.

„Prepáč... že to nejde,“ hovorí, počuje sa, ako hovorí z diaľky.

„Možno preto, že som panna,“ zachová sa Známa-panna šľachetne.

„Nie je to tvoja vina. Určite za to môže chľast. Ty prepáč.“

Kľúč v zámku sa pohne a On- sa cíti lepšie. Odľahlo mu. Má to za sebou, vracia sa k baru. Známa mu ide za chrbtom.

On-vedľa sa zatiaľ bavil s Májovským.

„Mila sa na to vysrala. Poznám ju. Niekoho stretla a teraz mu fajčí rovno v predsieni,“ hneval sa Májovský.

Mila je plnoštíhla blondína. Bavil sa s ňou v inom čase, ale pri rovnakom bare. Vysvetľovala mu, že taká veľká zem ako je Rusko, hotová ríša, sa spravuje jedine diktatúrou. Ako inak?

„Diktatúra nie je sloboda,“ opakoval On a hlava mu visela nad stolom.

„Slobodní sú vyvolení,“ povedal Májovský.

„Žiadny národ nie je vyvolený,“ doplnila Mila.

„Ja som vyvolený! Pozerajte sa!“ zakričal On a pohár vína vypil na jeden hlt.

„Mizerná výdrž,“ máva Májovský, keď sa On-uprostred vracia k baru. Z dvoch sa opäť stáva jediný.

Spájanie. Pocit, akoby vytriezvel. Nemožné.

S Neznámou Známa sa rozlúči poslednou pusou. Zajtra definitívne odchádza z mesta. Napíše si, jasné...

Faun žmurká a Dežo spieva Príbeh.

Prvá predzvest'

„Fajka nie je nevera!“ počuje hovoriť Marcina, ktorý vo svojich príbehoch používa hyperboly a tam, v Prahe, pracuje v nočnom bare za barom. On má aj nemá výčitky. Ku skutočnému spojeniu predsa nedošlo. Akurát tak v ústnej dutine. Rozčuľuje ho zlyhanie. Mohol si vychutnať klzanie, mľaskanie, dotyk kože a kože. Dokonca mohol skúmať rozdiely medzi sliznicou Známej Neznámej a sliznicou Kamily. Snaží sa rozpomenúť si na to, že Známa Neznáma produkovala oveľa viac maziva, ako zvyčajne produkuje Kamila. Tiekla mu po prstoch. A On to iba pretrpel. Chuj.

Vo vlaku RJ1045 behá stevardka a nosí pivo. Prvý glg je bolestivý. Tekutina narazí do orgánov, ako sa vlna rozbíja o breh. Utiera si spotené čelo a pozerá sa z okna, aby nevidel, ako sa naňho ostatní pozerajú. Dúfa, vlastne si je istý, že chl'ast mu spraví dobre. Len telo si to ešte neuvedomuje. Marcin volal sanitku, lebo mu chl'ast podráždil žalúdok, podžalúdkovú žľazu. Otec bol v nemocnici, lebo mal žľazu zapálenú a od vtedy nepije. Nesmie na tie hrozné veci myslieť. Najlepšie, keby nemyslel na nič, ale všetko zlé sa mu zjavuje v hlave. Ani stevardkin zadok sa mu dnes nepáči. Nie len preto, že je menší ako minule.

Kamila mala pracovný večierok. Marí sa mu, že to bolo včera a že mu ani nenapísala, kedy sa vrátila domov, do bytu. Marí sa mu, že Kamila má kolegov, veľa mužských kolegov. A tí majú nešťastné manželstvá. Kamila sa rada baví s mužmi, a keď si vypije, prejavuje k nim nepredstieraný záujem. Tým sa dostane pod kožu, do hlavy, a muži a kolegovia sa potom škriabu na hlave... Spanikári. Napíše jej správu.

„Máš kocovinu?“

Nedopisuje. Neodpíše po celú cestu. Čo to preňho znamená?

Praha hlavní nádraží, vystupovať. Ani cigu si nezapáli, mieri rovno na električku. Vzduch je chladný, dýcha ho zhlboka. Svieži. Robí mu dobre.

Prechádza Žižkovom, okolo staromestských barákov. Keby nemyslel na Kamilu, pozeral by po rozsvietených krčmách a cítil by v bruchu nie ostré pichanie, ale príjemné vzrušenie. Od pupka dole, polovičná erekcia, podrážkami by dupal po zemi, lebo by nevedel, kam vpadnúť skôr. Budúci dvojníci v týchto uliciach. Najodvážnejší by sa ocitol v Nonstopke na

Lipanskej, odkiaľ sa trúšia zobraví mnísi a punkáči. Keby nemyslel na Kamilu, asociatívne by si spomenul, že aj okolo Dandů kedysi krúžil so stiahnutým zadkom. Dokonca krčmu obchádzal! Nevedel, že anarchisti, ktorí od desiatej pijú pred dverami, pijú aj keď fajčia, majú dobré srdce.

Páči sa mu proces: z ostýchavého cudzinca sa stáva štamgast. Nič nepomôže, len trpezlivosť, len vytrvalosť. Občas sa musel predviesť, vypiť osem, predstierať, že veď to nič nie je.

So zámkom sa čosi posralo, dvere musí vyraziť. Ak by očakával, že ho zahrnie známa vôňa: On, Kamila a pracie prostriedky, bol by zaskočený. On neočakáva, nie v tejto situácii.

Leží v posteli, na čele má studený obklad. Takže kocovina. Nakloní sa k nej, aby jej dal pus. Kamila zvracala, cíti to, je to to jediné, čo cíti. Po chl'aste Kamila zvracia. A On nad ňou stojí, pozerá sa na ňu a nevie si vybaviť, či mala teplé alebo studené alebo vlhké pery. Okrem kyslých zvratkov necíti nič.

„Čo je s tebou?“ spýta sa, nevie, prečo ho napadla práve táto otázka. Sčista-jasna. Kurva veď je to jasné!

„Nic. Co by bylo? Povědej, jak ses měl v Bratislavě.“

To, čo sa stalo, svoju „neciteľnosť“, pomenuje Prvá predzvesť. V skutočnosti ňou bola už absencia spoločnej vône.

Druhá predzvesť

V chladnička je fľaša. Na Kamilu sa môže spoľahnúť, aspoň čo sa týka zásobovania a zásobovania chl'astom.

„Dáš si?“

„Ty ses zbláznil.“

Jasné, že si nedá. Pod očami na žlto-zelenom podklade červené krvné podliatiny. Bodky. Ako nejaký hmyz. Keď Kamila zvracia, krv sa nahrnie do tváre. Kamila očervenie a dávi. On to pozná, lebo roky dozadu On-dvojník greal, aby sa páčil babám. Aby sa potom, v budúcnosti, On páčil Kamile.

Keby jej ešte rozumel.

Kamila sa zhumpľuje a na dva dni umrie. Nevychádza, nerozpráva. Na tretí deň sa znovu zrodí. Z hmyzu vták fénix. Nie ako ty. Ty kokot, čo sa humpluješ denne, vytrvalo, pomaly. Denne. Trvá mesiace, kým si niekto všimne. Že tvár ovísa v smutnej grimase ako v úklone zemi. Kamila je hnusná hned' na druhý deň. Lebo bola krásna – ak to o nej ešte dokážeš povedať.

Veľmi by chcel, ale nedokáže Kamile preniknúť do hlavy. Vidí ju, ako sa vlečie od dvier k dverám, sklonená, zomknutá, premáha sa, aby naňho vedela prehovoriť. Čo sa v nej deje?

„Jsem vyřízená z práce. Bylo tam hodně Němců a hodně Židů a ti chtějí věci zdarma,“ ospravedľňuje sa Kamila, lebo vycíti, že kým On sa v tom byte po príjazde adaptoval, správa sa tam takmer ako doma, ona je votrelec. Naozaj ako stonožka v románe Žalúzie.

O všetkom vie! Kamila o práci hovorí neustále. Že hostia požadujú bonusový welcome drink, lebo v ovládači od telky prestali fungovať baterky. Vie aj o tých nemravných návrhoch od hostí a kolegov, a že si ju vyhlíadol bohatý syn bohatého fotra a povedal: „Chcem prostitutku, ktorá bude vyzerat' presne ako vy. Môžete mi ju čím skôr objednať?“ Povedal to nemecky. Židia si kurvy nepýtajú, určite nie do rodinného hotela.

Čaká, kedy Kamila dopovie. Ona mlčí, On sa pozerá. No pokračuj! To nie je všetko!

„A pak jsem si dala s Klárou skleničku... A pak tam byl ten zaměstnanecký večírek, ale my pomáhaly recepákům a vyřizovaly maily a byly vyřízené a popíjely a Klára si stěžovala, že nemá peníze a já ji říkala: ‚Jak můžeš pořád jezdit na dovolený, pořád si brát půjčky, a pak si stěžovat...‘ Bylo to šílený.“

Sedí vedľa neho, pred nimi je telka obložená bujnejúcou zeleňou, vedľa sú okná s výhľadom na ateliéry Národného divadla. Boli tam kasárne, ateliéry od tridsiatych rokov. A hrá gramofón, Django Reinhardt, ktorého kúpili spolu v bazáre.

Ani jemu nie je dobre, ale potlačil nevoľnosť, aby sa sústredil na tú, ktorú prežíva Kamila. Teraz, po druhom pohári sa jeho stav zlepšil. Dokonca by si dokázal navodiť erekciu. Keby chcel. A mohol by sa pokúsiť overiť hypotézu. Zopakoval by pokus s takzvanou neciteľnosťou – s ešte väčšou intenzitou!

Pohládí ju po stehne. To nie je nič jednoduché. Svaly sa kontrahujú, ruka sa hýbe ako rameno žeriava, svaly sa relaxujú, keď ruka dopadne na stehno. Kamila sa mykne. Pohyby na úrovni svalových vlákien. Mykne sa, lebo nechce. Ale On má erekciu a teraz len tak neprestane. Ruky. Chytí ju za ramená, celú ju tlačí a nakláňa, stláča a zvierá.

Kamila je tuhá ako po smrti. A vták sa scvrkne, iba o tretinu.

Posledný pokus: chce ju vymaniť z gauča. Ťahá ju za ruky. Telo, čo kladie odpor.

„Ne. Teď prosím tě ne. Vůbec na to nemám chuť, jak jsem vyčerpaná. Promiň.“

On vo svojom svete

Joint balí pri kuchynskom stole. Výhľad na gauč, jedným okom na Kamilu, druhým na prsty. Výrobný proces. Dáva si záležať, pomaly a rozvážne, akoby naťahoval čas, akoby stupňoval napätie. Aj železná drvička drhne. Drhnutie neznáša. Ale teraz sa mu poddá. Prestane. Drží ju v rukách a chvíľu sa zdá – zdalo by sa Kamile, keby sa dívala, – že nevie, čo robiť. Bezradný. Ale je ťažké vyvodiť, či je to rezignácia, alebo plán. Kamila by mala byť v pozore. Namiesto toho omdlieva na gauči.

„Brko pred spaním a ráno si znovuzrodená. Urobila si chybu,“ načrtne postup, ktorým sa vyhýba nežiadúcim účinkom. Kamila je oproti nemu prirodzená. On, keď vybehne do noci, iba napodobňuje svojich dvojníkov. Uvedomuje si, že tento projekt ho nikdy naplno neuspokojí, lebo si uvedomuje, že to je projekt. Len simulácia. Uvedomenie je opak prirodzenosti.

Nevie, prečo sa nevie vrátiť. Do čias dvojníkov, do čias Kamily alebo anarchistov, ktorí U Dandů nemajú dvojníkov. Keď na konci noci lomcuje s dverami, lebo so zámkom sa čosi posralo, zaprie sa ramenom, vpadne dnu... fajčí v posteli joint. Je svedomitý, pripravený poraziť útrpné kocoviny. Vždycky je v strehu.

„Fuj. Být zhulená, je to poslední, na co mám teď chuť.“

„Ty mi neveríš.“

„Věřím, jasně, že ti věřím,“ hovorí rozpačito.

Joint je ubalený starostlivo. Čínskymi paličkami zatlačil trávu zmiešanú s tabakom, aby znížil objem vzduchu. Bude horieť dlhšie.

Po koberci, ktorý tlmí kroky, maskuje výzvanie parkiet, prejde na gauč. Usadí sa vedľa Kamily. Pozerá sa jej pri tom do očí a neverbálne zo seba vydáva signál: Ty mi asi fakt neveríš. Ty máš asi výčitky svedomia. Že si to brko nevezmeš do úst. Ani raz. No tak. Aspoň raz. Dokáž mi, že...

A Kamila, ktorá nevládze vzdorovať, si aspoň raz potiahne.

Joint vtlačil medzi ohorky. Hotovo. Tráva funguje a v hlave sa niečo mení. Teraz bude rečniť, ako reční po tráve vždycky. Spustí prúdom:

„Kamila, neuveríš, ale v BA som zablúdil. V tom meste, kde to poznám čím ďalej tým menej, a najmä, Kamila, najmä v čase som zablúdil! Videl som svoje minulé Ja – v množnom čísle! A oni sa netúlali, Ja som sa túlal a oni sa hýbali podľa tých svojich mladistvých túžob a snov, čo sú všetko len zamaskované pudy za vzletné myšlienky. Zmasakrované myšlienky a vzletné pudy. Vidíš, ako sa časom všetko vyjasní. Človek, Ja, sa k sebe stáva úprimným. Vzťah k pravde. Ja chcem, Kamila, aby som mal vreľý vzťah k pravde...“

„Mohol bys prosím ťe prestať porád mluviť? Praskne mi hlava,“ povie na to Kamila. Na to všetko: závažná výpoveď. Nie je spokojný. Má potrebu objasniť Kamile nie len to, s akým obsahom ju konfrontuje, ale predovšetkým, s akou formou!

„To je surrealistický prúd. Automatizmus! Takto písal Hrabal. A ja som si myslel, že je to postmoderna. Kdeže! Hrabal šliape v avantgardných topánkach. A trebárs s Haškom ho spojuje iba krčmová tematika a akési ‚pábitelské‘ nadanie. Ale technická realizácia textu, ak niečo také existuje, tak tá je... jej podstata je...“

„Buď prosím ťe zticha!“

„Ty sa so mnou nechceš rozprávať? Ved' sme sa... tak dlho sme sa...“

„Teď fakt ne.“

„Čo to znamená ‚teď‘, Kamila? Nedeje sa všetko v prítomnom čase? Ako môžeš naznačovať, že existuje niečo ako budúcnosť? Nie je to od teba, Kamila, nezodpovedné?“

„Už drž hubu, nebo ti řeknu něco, co budu litovat.“

„Povieš mi pravdu? Na čo sa môžem tešiť, Kamila? Budeš mi rozprávať o tom, čo sa stalo včera? O tvojom šéfovi a tvojom zadku a o tom, ako ťa ohol v back office zozadu? Počúvam ťa, Kamila!“

„Ty seš normální psychopat! Užárlenej magor!“ počuje Kamilu, vidí, ako sa pozerá a z toho pohľadu prečíta úplne všetko. Vtedy mu prepne. Z nej, z trávy, z nej! Určite z Kamily, trávu za to viniť nemôže. Nastáva delenie. Uvedomuje si to (z trávy má prehĺbené vedomie). Nemôže tomu zabrániť. On-On a On-On.

„Sviňa!“ okríkne ju On-On.

Strelí mu facku.

On-On sa spamätáva. Drží sa za líce. Bolí.

Zrazu stoja na koberci, ktorý tlmí kroky a vŕzganie parkiet. Obnovujú starú, starodávnu vášnivosť bez slov. To je prirodzenosť, lebo nikto nepremýšľa nad dôsledkami.

Strelí jej facku. Z tváre jej odletia okuliare. Hrá Nirvana, práve Heart-shaped box.
Otvorenou dlaňou ho jebne po hlave. Chce znova, ale On-On ruku zachytí.
Zviera zápästie. Stisne silnejšie. Ruku jej skrúti za chrbát a pritiahne si ju tak, že sa skoro dotýkajú nosmi.
Kamila zatína zuby. Cíti na tvári, ako medzi nimi prúdi dych.
On-On sa chveje. Na celom tele. Chvenie z vytrženia.

Zrazu si On-On uvedomí: toto nechcem! Takáto prirodzenosť je zlá! Prehovára k nemu.
Prehovára ho, aby Kamilu pustil. Akoby teraz bojovali len oni dvaja a Kamila v tom celom nič neznamerala. Jeden sa nevie vzdať, druhý má prevahu.
„Si kurva!“ zakričí premáhaný On-On na Kamilu, iba aby sa pomstil.
Odsotí Kamilu, stojí v ceste. Urobí to príliš silno, Kamila stratí rovnováhu a spadne na zem, vedľa koberca, nič netlmí tupé bum na parkety.
„Ty seš totální magor!“ kričí za ním Kamila, hlas sa už láme do plaču.
On-On a On-On vybiehajú z bytu. Akoby zo strachu zo samého seba. Alebo pripomínajú zviera v bezprostrednom ohrození života. On-na-úteku.

*Unikol si jej. Tej, ktorú si nazval kurva a sviňa. Ublížil si jej. Kamile. A celá chodba, všetky byty, to počuli. Nahrnuli sa ku dverám, pozerali cez poodchýlené dvere. Odsudzovali náhly čin akéhosi človeka – skôr netvora, čo uprostred noci uteká.
Ale nikto sa nepýta, pred čím uteká! Ani Kamila Sviňa, ani oni... nereflektujú svoje činy. Dokážu konať a myslieť, ale iba takzvané vpred. A aby si vedel, myslenie vpred je kokotina! A aj Kurva Kamila, hoci sa tým nepýši, koná vpred. Až na vzácne momenty, kedy sa opije a dva dni je mŕtva. To je jej forma návratu k sebe, spôsob protestu...
Aj tak ti bude chýbať. Kamila–ktorá–sa–vracia.*

Vonku je svieža noc. Žlté lampy a žlté okná krčiem. Lákajú ho všetky.

Kam teraz ja?

Ty vždycky vzad, zo zásady, a preto ťa neprijíma ani ten byt.

Ja sa teraz vydám dole. Cesta do hlbín noci. Žižkov, kde treba preklenúť strach z prvého kroku, lebo naoko sú krčmy neprívetivé. Ale každá krčma vo svojej podstate víta! Ja sa teraz vydám na hmlistý Žižkov a Kamila Sviňa mi bude chýbať. Prečo ma tá kurva musela podviesť?

Čo bolo potom

Na druhý deň má veľkú čiernu opicu na krku, gniavi aj hlavu.

Nenájde Kamilu v byte. Byt je prázdny. Ešte v ňom stojí Kamilin nábytok, ale jemu je jasné: byt je prázdny.

Sedí alebo leží a strop nad ním pulzuje. Pozerá sa, to ho baví, iba prijímať, nemusí produkovať nič – teraz sa ani nepotí (ani nedelí). Ciga k ústam, ciga do popolníka, iba tento pohyb. Keď sa chce prejsť, prejde sa k chladničke. Pivo má. Keby mal posledné, musel by mobilizovať človeka, dostať ho po schodoch na chodník, prekročiť hovno, ďalšie, ďalšie hovno!, u vietnamca nakúpiť.

Strop pozostáva z lariev. Larvy sa ťažkopádne prevaľujú, vzdúvajú, jeho udivuje, koľko pohybu dokážu vykonať na jednom mieste. A prečo sa od človeka čaká oveľa viac. Poriadne prehltnie a grgne si, načiahne sa za novou cigaretou. Má odpoveď. Lebo larvám narastú krídla a potom opeľujú hovná a to je završenie zmyslu. Od larvy, nech sa hýbe ako chce, sa očakáva iba to, že jej jedného dňa narastú krídla. Do piče, pochopil.

A potom sa stane, že larvám rastú krídla. Rovno pred jeho očami sa premieňajú a naserie ho, že on sa vie iba rozdeliť. Pod stropom dve muchy. Z nervov vždy chl'astá, aj teraz vyprázdni plechovku a musí vstať po novú. Neprestáva pozorovať, ale je mu jasné, že čím viac sa on pozerá, tým viac sa on stáva súčasťou situácie, ktorú pozoruje. Ony o ňom vedia. Začnú sa predvádzať, živočíšne formy sa od seba podstatou nelíšia. Dve muchy okolo seba krúžia v elipsách, v jednom bode sa pretínajú. Potom zmenia pohyb. Už nevie rozoznať vzorec, je to milostný tanec, ktorý je chaotický, prirodzený. Ktorý ho provokuje.

Ony sa mi jebú pred očami!

Zaháňa sa po nich. Aby prestali. Kričí po nich a máva rukami a v tvári je červený. Z ateliérov oproti je naňho dobrý výhľad. Sedia tam šičky a už ho videli masturbovať, aj ako sa pri tom drží za gule, ale teraz ho vidia v úplne inej polohe. Divokého muža. Čo dychčí, čo skáče, nadúva hrudník a krv sa valí vnútri žíl, skoro sa varí, a šičky vidia až do vnútra človeka a jedna volá k oknu druhú, tretiu, štvrtú.

Keď po nich vrhne plechovku, stúpne, zrazu je oboma nohami na zemi. Skoro ako pád, úder po dopade na biele dlažobné kocky.

Čo si to urobil?!

Pivo sa vlieva do škár. Parkety pučia pivom. Hnevá sa na seba. Vlastne naňho, na toho dvojníka, ktorý to spôsobil.

Z bytu musí už zasa vypadnúť.

Intermezzo: Mám Kavárnu Ideál, Hospůdku v Ateliéru, U Dandů, Kennyho ostrov, Hostinec v Lucemburské...

Teraz sedím u Dany. Hrá rádio Oldies, I'd Love to Change the World. Zvalený na bare fúkam do peny, počúvam hlavne chrchlanie chlapov. Bavia sa o hovne.

„A to si predstavte, že sem prišla ženská, že potrebuje na hajzl. Jo, jasný, jde, a pak tam jde Kuře a vidí, jak se ta ženská vysrala rovnou vedle pisoáru.“

„To jsou hovada, ti lidi.“

„A přitom na ženských nikto nebyl. Má tam vložky a ubrousky, nějakou voňavku, mohla to mít hezký a ona se radši vysere na zem, svině,“ hovorí Dana, ktorá sa na ženu hnevá, lebo si udržuje ksicht neprístupnej hospodskej. Z tváre jej zlezie až po štvrtej vodke.

Karla to pohoršuje. Prudko nakloní polliter a prázdny buchne o stôl. Sedí u Dany o druhej poobede, má uniformu DPP. Koniec šichty. V tej uniforme získava akúsi stavovskú česť spoločnú všetkým, čo nosia uniformy.

„Daničko, prosím tě ještě jedno.“

„Já si dám malý a poslední, jdu k doktorovi,“ bzučí starý muž nad hrobom, Dana plachtí k baru. Pozrie sa mi do pohára: u mňa v poriadku.

„To jsou stejně děvky prodejny. Poslal bych je všechny do Afganistánu.“

„Hmm.“

„Ty nic nevědej a serou se do tebe a já přesně vím, o co jim jde! A nejenom jim. Všem! To ti říkám! Jenom počkej, až se někdo nasere a bude se tady střílet.“

Muž nad hrobom vydáva statický šum súhlasu.

Karel sa minule bavil so mnou. Boli sme tu sami a jemu po štyroch pivách napadlo presne to, čo potreboval povedať.

„Uvědom si, že na světě je sedm tisíc lidí, co řídí všechno, všechno vědí, protože to sami určují. Rozumíš? Víš vůbec něco o Aspeny?!”

A vy si zavírate oči, jenom šoupete nohama a když vám to říkám, neposloucháte; ale vy se budete ještě divit, valit oči, a říkat si, on nám to říkal. Pokud si vůbec vzpomenete! Ale já nebudu mlčet. Už na to seru. Když vidím, jak se to tady sere, tak o tom nebudu mlčet!“

Nedalo sa s ním nesúhlasiť. Tiež som mal práve pocit, že sa mi všetko v živote sere.

Dana zatiaľ dohliadala na dvoch Ukrajincov, čo nosili sud za sudom do pivnej krypty, kde som nikdy nebol, ktorú si iba predstavujem. Vlhká šachta žijúca plesňami, kde je ukrytý poklad.

„Tihle dva jsou hrozný matláci. Nic nemaj připravený a vědí o tom hovno,“ hundre si Dana, keď vchádza do krčmy a súbežne kontroluje pollitre.

Je starostlivá, ja sa pri nej cítim ako pri matke. Že na mňa dáva pozor a zároveň odobruje moje chľastanie. To je oslobodzujúce, takýto súlad.

Po treťom, štvrtom pive chcem piť rovno z materského prsníka pani Dany.

*

Na Václaváku sedí Májovský. Začlenil sa do akejsi spoločnosti, necháva kolovať pálenku, čo si kúpil na cestu. Zbadá ma, máva, usmievam sa. Májovský vyzerá presne tak, ako by som si ho predstavoval, keby som ho poznal iba z rozprávania. Zarastený na tvári, ryšavá brada, dlhé vlasy pod čiapkou, turistický ruksak a v ruke igelitka.

„Budem chodiť po Prahe s igelitkou!“ oznamuje a smeje sa tým svojím divokým smiechom. Ukazuje mi, čo tam má, teší sa, čo na to poviem. Prázdne fľaše od piva, zavárané uhorky, dva gumové rožky v sáčku.

Beriem mu pálenku a pijem, lebo už vidím, ako sa všetci dívajú: na Májovského, na mňa, zasa na Májovského a nakoniec na mňa. A robia rozsudky, to je ich! Ťahám ho z námestia, ukazujem na dlhú ulicu, čo stúpa do kopca až k Plečnikovmu kostolu, kde bývam a kde mám svoje krčmy. Chcem sa tam s Májovským ukryť.

Ukazujem mu Vinohradskú, stromy z každej strany, hovorím mu, aké je to pekné.

„Za marínou je les, v lese jazero, každé ráno vyrazím na bicykli, mačka skáče za mnou, a v jazere plávam,“ hovorí na to Májovský, ktorý odišiel do Olšan, malej českej dediny, a býva v maringotke. Mal dve mačiatka, ale jedno zabuchol do dverí a už má iba jedno.

„Zamraučala či skôr zachrapčala –, ako keď sa lámú kosti, a bolo. Vykopal som jej plytký hrob.“

U Dandů je pupkatý Pepa v koženej veste, ktorú už roky nezapne. Pivo nosí s takým šarmom, že padám na zadok, na svoju drevenú lavicu a už sa teším. Májovský hodí igelitku

na stôl. Pepa sa nepýta, rovno pokynie výčapníkovi a k stolu nekráča, Pepa tancuje. Vyšvihne dve čiarky na papier a je to najkrajšie písanie, aké som kedy čítal (ani Hakl, Hrabal, Škvorecký...).

„Ako tam prežívaš zimu?“

„Je problém s vodou a elektrinou. Na cintoríne je vypnutá, musím chodiť ďalej, k potoku. A keďže nesvieti, zo soláru mi vydrží energia pol dňa, večer čítam pri petrolejke. Alebo sa nabíjam u suseda a v krčme.“

Pripijeme si zelenou a Májovský si mastný štamprlík hodí do piva.

„Chodí za mnou z Brna jedna študentka psychológie, z Ukrajiny. Volám ju Barbie. Vybielené vlasy, trochu toxikomanka. Rozopla si kabát a mala latexový kostým. Chcela, aby som ju pri sexe fackoval. Ale poriadne! až mala slzy v očiach. Nevie, či to bola vďačnosť, alebo od bolesti...“

Vytáhuje mobil, hľadá, so smiechom mi strká pod nos nejaké správy: „Barbie neuveríš, ale smilnil som s dievčaťom, ktoré je ešte ďalej z východu ako ty.“ Barbie mu píše, že sa tej ruskej kurvy musí zbaviť. „Ale Babie, teba mám aj tak najradšej,“ utešuje ju Májovský.

„A nedávno ku mne prišlo jedno dievča. Také nevinné ako vtáčatko vypadnuté z hniezda. Podviedla so mnou frajera, ale povedal som jej, aby nič neľutovala.“

„Hmm.“

„Neuveríš, kto to bol. Mitanova vnučka.“

Závidím Májovskému. Čo sa týka báb, nemám do čoho pichnúť. Možno tá jedna. Er. Alebo Ľudmila? Sem tam za mnou príde a v tom vyrabovanom byte vyrába japonské jedlá. Jej bývalý bol Japonec. Rozprávame sa o ňom, kým chlípem nejakú miso polievku. Myslím si, že Ľudmila je vďačná hlavne za slovanského vtáka, hoci mi stále hovorí, že ma vraj „ľúbi“.

*

Pozvem ho na obed. Keď vidím, ako sa dívajú na nás, ako na dvojicu, vidím im do hlavy. Samé očakávania. Viediem si Májovského, akoby som si osvojoval túlavého psa. Pristavuje sa pri rohoch domov, kedysi dávno zachránených pred asanáciou Žižkova.

Hospúdku v Ateliéru je rovno oproti bytu.

Obaja pozeráme na Mirku, ktorej sa každým dňom zväčšujú prsia. Viem, čo si o nej myslí Májovský. Je preňho morbidna. A morbidita znamená opak nevinnosti. Nevinná panna – morbidna obezita.

Mirka má aj napichané pery. Ani sa nestihnem brániť a vybaví sa mi spomienka. Nechám Májovského, nech sa pozerá a zo všetkého vycucia to, čo potrebuje pre svoj výskum. (Robí doktorát na etnológii. O nomádoch.)

Vybavia sa mi Kamiline prirodzene plné pery. Ako artikuluje, ako sa ja sústredím iba na ne a nemôžem ju pobožkať tak, ako by som chcel. Keď sa priblížim, odtiahne sa. To je prvotný reflex. Potom sa ku mne nakloní a je to len letmá pusa. Pýtam sa jej, prečo ma kurva trápiš. A ona povie: „Já totiž dobre vím, že když se budeme líbat, budeš nadržžený a já jsem unavená z práce. Víš, kolik toho dneska bylo? Ve dvou masakr.“

Postupne som od seba Kamilu úplne odradil. A to najlepšie: akoby som na tom cielene pracoval. Koľko toho znesie, kým... Aj to ma zaujímalo. Kým čo? Čo sa stane potom?

Postupne so mnou prestala spať. A na tie pekné pery som ani nemohol pomyslieť. Ukazovala mi ich však pri každej príležitosti. Posmešne. Tento modus tvaru dokázala udržať aj pri hádkach. Dávala mi ich na odiv a môj vták stál a bohvie, komu tými perami robila dobre. Sviňa. Mal by som byť rád, že s ňou nemám už nič spoločné (ani uteráky, poháre na víno, záclony... spoločné bydlisko).

Už nám Mirka nesie tatarák. Je príliš kečupový, ale z piva, ďalšej zelenej a fernetu nám vyhladlo. Po topinkách zostáva na prstoch mastný film.

*

Kennyho ostrov prevádzkujú dvaja Afričania. S Májovským som sem prišiel iba po trávku. A ukázať mu podzemný, skutočný podzemnícky priestor (milujem knihu Podzemníci od Kerouaca). Na stene Bob Marley a podpisy všetkých, čo tu boli. Hlavne cudzinci. Nezdržali sme sa. Aj tak mali len fľaškové pivo, za veľa peňazí. V poslednej dobe im nikdy netečie z pípy. Možno tušia, že sa čosi zomelie a oni budú musieť vypratať priestor. Černosi, gangy a vojny, problémy so zákonom. Rád s nimi hrám šípky.

A už sme zase na nohách, ukazujem mu tie ulice, ktoré sa mi páčia, ale Májovský hovorí: „Jedna ako druhá.“ A vlastne má pravdu.

„Tu je teplošský klub,“ ukazujem na ocelové dvere. Baval sa tam so mnou vysoký, zubatý Holanďan, balil ma, a ja som sa ťažkopádne bránil, lebo som ešte nebol dosť opitý. Nebol som suverénny.

„A teraz, keď je tma a už sa nemusíš hanbiť za svoju igelitku, ťa vezmem do Ideálu, kde sú dvaja bratia, Abél a Kain a jeden má trávku, druhý kokaín.“

Májovský na to nepovie nič, ale vidno, že mu oči svietia v tme, že je to všetko so všetkým: opojenie nocou, túžba po mestských babách, lačné očakávanie. Mám vypité či ako sa to hovorí, a preto mu hovorím nejaké historky, aby sa niečo hovorilo do tých ulíc, kde sa len občas mihne človek a vietor sviští a duní ako v strmom údolí medzi tehlovými bytovkami.

„Si to predstav, Ľudmila na štyroch, ten výhľad milujem! a ja myslím na Kamilu. Na štyroch stála Kamila zo všetkých najkrajšie. Vidím veľký zadok, boky, do ktorých zaboríš celé ruky a driek, čo sa prudko zužuje...!“

Túlavý pes zavyje.

„No a ako tak myslím, neuvedomím si, že predo mnou je telo, ktoré má úplne iné proporcie, návyky a možnosti... Ako keby som udieral, zažením sa a prudkým výpadom zarazím vtáka do toho tela. Tela Ľudmily. A tá vykriekne, ale ako! Všetci susedia rozsvetujú svetlo, Ľudmila ryčí ako podsvinča a ja vidím, že som sa trafil o čosi vyššie...“

Májovský zavíja. Povzbudzuje ma, a tak hovorím ďalej, prvé, čo mi napadne.

„Kamila mala vždycky hlasný hlasový prejav. A vôbec bola celá úplne v tom. Rozumieš. Krv sa hrnula do hlavy, hlasivky našponované, telo sa peristalticky zvíjalo...“

Rozprávam mu o tom telefonáte.

„Dobrý den,“ popraje mi dobrý deň akýsi hlas.

„Dobrý.“

„Já vám to řeknu rovnou, tak jak to je, nebudeme kolem toho chodit... je mi jasný, že víte, o co jde...“

„Kto volá?“

„Vy dobře víte... Vy to všechno moc dobře víte!“

„Čože?“

„Tak vy se ještě budete ptát! Pitomě se ptát, ale to se mýlíte, ptát se tady budu já!“

„Prosím,“ nie som si istý, či som vetu nechal voľne doznieť na druhej strane mobilu, alebo som ju položil ako otázku.

„Vy... Vy šoupete nábytkem! Celou noc šoupete nábytkem a lidé, ti ubohý normální lidé, vůbec nemohou spát. A oni chtějí spát. Musí spát!“

„Ja...“

„Vy dobře víte, co v noci děláte!“

„Čo?“ zaznelo odo mňa drzo.

„Vy šukáte! Ta vaše ženská řve jako dobytek a vy ji šukáte!“

Bolo to ešte v starých dobách, ktoré neviem časovo vymedziť, kedy so mnou Kamila súložila. Sviňa.

Hlas kričí a funí, prudko dýcha do mobilu. Dusí sa!

„Môžem vám pomôcť?“ bojím sa o hlas.

„Vy?! Vy... Vy...“ počujem hlas, ako sa vzdúva a vzápätí vytráca. Zdá sa mi, že kým úplne zanikne, počujem ho šepkať: vy skurvený požívačný... podstatné meno už nezaznamenám. Občas sa z dlhej chvíle zaoberám tým, že dopĺňam. Skurvený požívačný: imperialista, kapitalista, nihilista, anarchista, masochista, onanista... Až keď so mnou Kamila prestala spať, oddal som sa honeniu. Ja v jednej, ona v druhej izbe, v našom 2kk byte, ja s uchom na stene a ťahám a mačkám, vtáka drhnem ako mača.

„Kamila je poriadna kurva. Vôbec by som sa nedivil, keby v tej druhej izbe jebala s dvoma černochochmi,“ vysloví Májovský z dlhého zadumania.

„Myslíš si?“

Nevie, čo sa medzi nami stalo. Nikdy sa na Kamilu nepýtal, lebo som mu o nej doteraz nehovoril. A sčista-jasna povie, že ma tá sviňa podviedla. A ja som to vedel a keby som to vedel celý čas... Vždycky som si to myslel!

Kým Májovskému stihnem povedať všetko, čo mám na srdci prideme k baru a pred barom fajčia baby. Ako sa na ne pozerám, padá zo mňa celá Kamilina váha.

Kamila vo vzt'ahu pribrala, tak bezpečne sa so mnou cítila. To sa ženám stáva a muž si je potom istý: táto chce so mnou byť až do staroby. Ale niektorý muž sa toho zľakne. Napríklad Májovský mi ukazuje tetovačku a je tam napísané: Linda. To je moje obľúbené meno, hovorím mu. Májovský ale ukazuje na jazvu, ktorá pretína Lindu napoly.

„Toto je moja najväčšia láska. Živelná žena, po ktorej netúžim fyzicky, nechcem s ňou ani jebať, len sa chcem v jej blízkosti pozerieť, ako vyčíňa.“

„To je krásne,“ hovorím mu a tiež sa mi páči tá predstava, mať ženskú iba na to, aby ma blážila prítomnosťou, nedotýkať sa, nestresovať sa, že sa mi po pive nepostaví, alebo čo všetko sa s erekciou môže posrať.

„A vieš čo mi tá potvora urobila? Vraj na mňa zavolá políciu, keď ju budem stále prenasledovať.“

„Sviňa!“

„Písal som jej básne. Má kopu mojich básní. Chcel by som ich naspäť.“

„To je ješitnosť.“

„Možno. Ale sú to moje básne, ktoré ona prijala a zároveň ich odmieta. Čo z toho myslí vážne? Keď jej zoberiem básne, aspoň si sama ujasní, čo ku mne cíti.“

„Hmm.“

Zabudol som spomenúť, že Kamila v poslednom štádiu nášho vzťahu, v agónii, keď nás spájala iba rovnaká adresa, začala strácať hmotnosť. Tvar ešte zostával rovnaký, iba proporcie sa zmenšovali. Myslím si, že ak v tom Kamila vydržala do teraz, že už stráca aj tvar, ktorý je krásny. Škoda.

Derieme sa za pivom, lebo mne vyschlo v hrdle z toľkého rozprávania a Májovský naprázdno prehĺta od vzrušenia.

V tú noc spoznám Alicu.

Dovolenka

Ťahala ma k sebe svojim vnútorným svetlom. Ako maják. Najvyššia baba vpredu pred DJom. Kým som sa za ňou prebíjal, pýtal som si po ceste tabletky, extázu, hocičo. A mal som šťastie, lebo ja ho mám vždycky, keď idem takpovediac životu naproti. Niečo prehltnem a hnusná horká pachuť zostupuje dole hrdlom.

A potom som vedľa nej len postával do hudby.

Alica, o ktorej som ešte nevedel, ako sa volá, tancovala. A moja tabletky začala spolupracovať. Hudba prechádzala skrz naskrz ako viditeľný, takmer hmatateľný prúd a ja som sa pozeral – sám na seba som sa pozeral, ako sa mením na Laokoóna a len hady nikde nebolo vidno. (To dáva zmysel, človek je sám sebe najväčší nepriateľ. To som sa po rozchode s Kamilou naučil. A ešte, že môj najväčší strach zo lži je sebaklam. A veľa ďalšieho som sa určite naučil, ale teraz si nespomeniem.)

Vyzeral som ako debil a Alica tancovala. Dotkol som sa jej. Tváril som sa akoby nič, že jej ruka na chrbte spočinula omylom. Len kokot začne na zadku.

Alica sa otočila. Prehodil som k nej nedbanlivé prepáč, možno sory, a vyškieral sa s predsunutou sánkou, ktorá tancovala spolu s nohami, rukami... každá časť tela prijímala ten prúd Malej nočnej hudby.

Alica sa usmiala. Bola na mol.

A ja som to nečakal, takúto jasnú odozvu. Myslel som, že si budeme zavádzať pohľadmi a nebude nám to vadieť a postupne sa prelínať pohybmi. Ako sa to normálne robí. Toto bol

znak v mytologickom systéme Rolanda Barthesa. V podstate som jej sľúbil lásku na celý život.

Na éčku je každá časť svojim celkom a princípom vlnenie sa strieda súlad s napätím. Alici na chrbte vyčnievali stavce, mala štíhly pás, mala vyklenutý zadok. Rukou som kopíroval reliéf sochy a už sme sa stále častejšie spájali v súsošie. Môj vták pulzoval medzi polkami Alicinho zadku.

A zrazu sme stáli vonku a to bola romantika! V dyme plápolali jointy a cigy ako na oblohe hviezdy, ktoré ale v Prahe nevidno (hviezdna obloha, akú som snáď nikdy nevidel, bola na Vysočíne odkiaľ pochádza Kamila).

Čakáme na taxík a ja jej ukazujem, ako sa robí cigánska pusa. Púšťam jej do úst svoj dym, pomaly, ako sa púšťá plyn. Alica vonia po vodke, mačkám jej zadok, teraz už suverénne, a je to skvelé, až kým nevystúpim na Velehradskej sám. Posledná pusa na zadnom sedadle, ako potvrdenie, že keď sa vyspím, napíšem, že určite napíšem! Predsa som jej to sľúbil.

Vysvetlil som Alici, že verím na lásku na prvý pohľad, ale že na prvý raz si do bytu nikoho neberiem. Alica kývala, že aj ona a ani ona nie. To som ocenil, nemám rád ženy, čo majú tú náruživosť, že sa do muža zavesia a už sa nepustia, presne ako sa do mňa zavesila Kamila a zvádzala ma hneď v prvú noc. Ale ja som sa bránil tou najúčinnjšou zbraňou: syndróm nespoľahlivého vtáka. Z nervov a chľastu vypovie spoluprácu, akoby vedel, že ja som počestný, cudný, romantický typ.

Mal som aj iné dôvody. Boli zanedbateľné čo do životnej perspektívy, ale v ten večer sa nedalo robiť nič. V posteli ležala žena. Er či pokojne Ľudmila. Dievča. („Šteňa s veľkými kozami,“ vyjadril sa kamarát Marcin.) V inom meste prerušila školu, v tomto meste hľadala prácu. Hľadala cieľ a zmysel. Ako som si mohol niečo také zobrať na starosť?

Ja už síce nepotrebujem babu, ktorá sa tým mojim zmyslom stane –, na ktorú tú patáliu prehodím, ako sa prehadzuje hnoj. Ale aj tak vyžadujem pevnú ženu: definovaná identita, osobnostná integrita či čo... Bude vrhať odlesk svojho zmyslu na cestu predo mnou. Jednoducho, bude ma inšpirovať. Aj to som sa o sebe naučil.

Zatiaľ čo mi ženy robili starosti, šofér Rusák unášal Alicu dole na hlboký Žižkov. Stál som pod bytom a schválne sa pozrel či tam ešte je. Áno. Kamila. Ešte stále má meno na zvončeku. Presne pred pol rokom odo mňa odišla.

*

Trvalo to týždeň, možno dva. Už sa to nedalo vydržať, musel som sa opiť, ale poriadne! a Ludmile oznámiť, že ju žiadam, aby sa odsťahovala.

Hlas sa chvel a pýtal, či to znamená koniec. Nevedel som jej vysvetliť, že to nikam nevedie, lebo ona je opak ženy, ktorá je pre mňa, a že sa mi s ňou dobre spí (nemyslím iba sex, ale aj prítomnosť druhého tela – v noci, keď sa človek zobudí a potí sa, lebo požil drogu a do toho sa mu v hlave prehrávajú nočné mory o rodičoch a deťoch), ale že to ku šťastiu nestačí.

Ako vždy som milosrdne kľučkoval a zavádzal. Priestor, vysoká intenzita, nedávny rozchod, príliš skoro na spoločné bývanie... Najmä priestor a čas. Kľúčové veličiny partnerských vzťahov.

Ludmila to prijala a posledné, čo som od nej počul bolo v duchu: Ja ťa milujem, vieš? Ja na teba počkám. Nie je to iba prechodná kríza identity? Ja počkám, až sa z toho vyliečiš. Pretože ťa milujem, uvedomuješ si to?

S tým sa už nedalo robiť nič. Vrátila mi kľúče a na ďalší deň som si s Alicou dohodol rande.

*

Sedím vo vlaku a Alica sedí oproti mne. Popíjam pivo, Alica kávu. Mám iba prvé či druhé, nie som smädný. Určite to nie je smäd, ktorý si pamätám, že som cítil kedysi. Vo vlaku je teplo, chcem sa len osviežiť. Dutinu, jazyk, hrdlo, aby som bol pripravený dať Alici pusku, keď sa k sebe nakloníme. Držím ju za stehno, viem ho obopnúť skoro celé, a cítim, ako sa reliéf kože prispôsobuje kosti. Sme spolu tri mesiace. Alica má pekné zelené oči. Pozerá sa na mňa. Pozerá sa tak, že vidím: je nadržaná. Chytí ma za stehno a ruku posúva (posun je režim jazdy železničných vozidiel) a už je blízko, tak blízko môjho vtáka, ktorý by jej skočil do ruky a ovíjal sa jej okolo dlane, medzi prstami ako had. Ale Alica nemá rada hadov, hadov vo vode už vôbec. Napadajú mi samé zlé obrazy, asi sa neviem sústrediť. Asi preto, že krv sa hrnie zo všetkých častí iba do jednej. To je láska.

Každý máme v ušiach svoje slúchadlá, počúvame si svoje. Jango Reinhard trhá gitarové struny. Neviem prečo, ale zrazu z hlavy vypláva – až na jazyk vyplaví – meno. Kamila. Dokonca ju vidím, nielen ako obrys, ale celé telo v polohe, v akej by som mal vídať iba Alicu.

Už aj zmizni, Kamila!

Ale ona drží, neviem ju zosadiť zo svojho vtáka. Spomeniem si: Jango hral z platne z gramofónu (darček od Kamily). To bolo dávno, na Spořilově, než sme sa presťahovali do spoločného bytu. Dravá sexuálna túžba na počiatku.

Až keď Jango zmení tón aj Kamila zmení polohu. Kamila na štyroch s hlavou v perine, s perinou v zuboch, aby suseda znova netrieskala do steny, až sa lúpe omietka.

Jazzová improvizácia graduje.

Prudko si odštipľujem uši a ako by som sa ťahal na breh, chytím Alicu za štíhle ruky, po ktorých sa vinú žily. Zaklínam zadok Kamily, čo sa mi vtiera do hlavy. Vidinu.

„Pozri sa, Alica, na poli sú srnky a tam skáče zajac a tam práve vyletel bažant. To je pekný vták, že? Jedla si niekedy bažanta? Čo to počúvaš?“

Alici teraz len preblesne hlavou čosi v duchu: *Co ho to popadlo?*

Dalo by sa to vyčítať aj z očí. Netuší, z čoho by ma mala podozrievať, ale znepokojím ju. Podá mi jedno slúchadlo.

„Baby a Benzo, Yzomandias. Myslím, že to není hudba pro tebe,“ zasmee sa.

Hovorím Alici, že je to zaujímavé, že ma zaujal motív „road trip k moru“. A už už sa chcem spýtať, či jej to nevádi, že my k moru nejdeme, nejdeme tam autom, ideme na Slapy.

*

V Benešove nie je nič. Jediná kaviareň-vináreň. Pre istotu obchádzam stanicu dokola: nová konštrukcia imituje hrdzu, rafinované. Prestupujeme, máme čas, a tak ťahám Alicin veľký ružový kufor, v ktorom sme zbalený obaja. Na autobusový spoj čakáme pri dvoch deci vína. Bavíme sa tým, že pomenovávame predmety okolo, hlavne tovar, ktorý sa tu predáva. Džemy, koláče, sirupy, lokálne vína... priradíme k nim zážitky.

„Po maturáku jsem šla převlečená za krabicák.“ Alica hľadá fotku ako dôkaz. Kým sa hrabe v mobile, mlčíme a ja mám čas vybaviť si vlastné zážitky. Vyberám si džem a prvé, čo mi napadne... Že Kamilina matka zavárala vlastnú úrodu a z Vysočiny nám posielala domáce džemy. Tekvicové, mrkvové, rakytníkovo-citrónové... vyžívala sa v exotických kombináciách a nikto to nechcel žrať. Mám rád jahodový džem.

Radšej si zahryznem do jazyka.

„Aha, koukej,“ teší sa, že so mnou môže zdieľať svoju minulosť. Pozerám sa Alici do mobilu, Alica sa pozerá na mňa. Čo si asi myslí?

Líbí se mi, jak mi věnuje pozornost. A jak se na mě kouká, má hezký oči, ale když hulí, tak se mu zmenšej a zrudnou a tehdy je celej rudej. To se mi tolik nelíbí, hlavně jak se chová. Vystřelenej blázen. Ale pak je moc hodnej a chce se mnou trávit čas. A pije, pije dost, to já už mám za sebou, odbila jsem si to od patnácti do dvaceti a on říkal, že to teprve začínal, a proto ho to ještě nepustilo. Myslím, že potřebuje ještě pár let, aby zmužněl – nemyslím fyzicky, to je rozhodně mužnej, fyzicky. Ale aby dokázal... jak bych to... normálně fungovat. Třeba dělat věci i proto, že se musej udělat a třeba se naučit, že symbolická gesta nejsou prázdná gesta, že třeba pro mě to má velkej význam.

Ale je mi s Martinem hezky. A za deset minut nám jede ten autobus. Když tam přijedeme, tak se s ním vyspím. Mohli bychom spolu spát i někde venku. Musím se ho zeptat, jestli už to venku dělal... A teď už musíme jet.

„Už bychom měli jít k autobusu,“ vytrhne ma Alica z tranzu. Zaplatím, ťahám kufor – zdá sa mi veľký až príliš, budeme tam len pár dní, celý čas pri vode a vo vode... Alica ma chytí okolo pása a kráčame vedľa seba takmer synchronným krokom.

*

Hotel sa volá Hladinka. Obchádzame ho zo všetkých strán, lebo nevieme nájsť vchod a ja už cítim vodu. Láka ma. Takmer sa s kufrom za chrbtom vyberiem k brehu: riedka tráva, borovicové ihličie, zvažuje sa. Je jasná obloha a motorové člny robia vlny. Z vody počuť deti (nepočuť ryby, ktoré pod hladinou vlnia chvostami).

„Teším sa, ako sa celý ponoríme a budeme plávať až doprostred a potom popri brehu,“ hovorím zasvätené Alici a tá ma ťahá na recepciu.

Dve sladkovodné korytnačky búchajú hlavami o sklo, pozerám na ne a hlavou sa dotýkam z druhej strany. Alica zatiaľ podstupuje check-in a mňa zrazu prepadne taký zvláštny pocit. Ako strach, strach sa pozrieť, ale pozriem sa, lebo sa učím strachom čeliť a pripúšťať si aj to, čo je nepríjemné.

Dopiče, vedel som to.

Vracia občianky, podáva ovládač k telke, vysvetľuje, že raňajky nie sú v cene. Nachvíľu je to Kamila. Ale potom sa pozriem dokola a vidím, že sme v socialistickom hoteli Hladinka, Alica, ja a recepčná, ktorá splýva so svojim prostredím. Kamila so všetkými zážitkami, ktoré mi rozpráva večer pri jointe, to je iné miesto a iný čas – uplynul.

Alici sa nepáči, že sú na izbe postele dve. Postele rozdelené na dva suverénny štáty. Díva sa bezradne, nepáči sa jej medzera. Bez zaváhania ich k sebe prisuniem a teraz stojíme a dívame sa a vidím na Alici, ako si v hlave hovorí:

Ty postele jsou stejně jenom šoupnutý k sobě.

Tam se bude blbě spát, když se budeme v noci tulit. Mám ráda, když se na mě tiskne, nejdřív jsem to teda ráda neměla, protože jsem na to nebyla zvyklá, nemohla jsem vedle něj usnout, ale teď už jsem si zvykla. Martin je v noci takovej mazlivej, nedomazlenej kluk.

Když na to myslím, tak mám celkem chuť... Trochu se pomazlit.

Dvaja ľudia nikdy nesplynú do jedného celku – tej pôvodnej Platónovej bytosti, ktorú bohovia rozdelili a dve časti sa hľadajú, dokým sa nenájdu. Alebo celý život. Najbližšie, ako sa dá k sebe dostať, je prostredníctvom tela. Oproti reči je jednoznačné.

Alica ma stiahne na posteľ, tak aby sme ležali naprieč. Aby sme my dvaja spájali dve postele. Bol by som radšej na pláži. Cítim pach vody. Počas celého aktu ho budem cítiť a bude ma vábiť z postele preč. Ale ja to vydržím a budem sa snažiť Alicu urobiť a nebude to ľahké, bude to trvať dlho a ruka ma bude bolieť, křčovitá, žilnatá ruka a ja sa budem báť, že s takou rukou sa plávať nedá. Ale Alici to nevytknem, to predsa nie je jej chyba, že sa na orgazmus musí poriadne sústrediť.

Sú to divné slová. Akt – úkon – práca, ktorá sa musí urobiť. Odpudzuje ma takýto slovník. Alica používa „mazlit se“. Ja som kedysi hovoril, a myslím, že práve Kamile: „Chcem sa s tebou milovať.“ To sa mi v ústach vzpierá. Asi trauma, čo ja viem. Takže teraz visím, ako za gule v prievane a môžem trebárs morbídne jebať. Čo ďalej?

Šukať ako pes, zozadu to mám predsa najradšej. Spomenul som si na jednu jednorazovú záležitosť. Tá baba sa mi nepáčila, ani trochu, ale potreboval som to vyskúšať ako juxtapozíciu k dlhodobému vzťahu. Opitý som ju úplne ožratú viedol metrom na Roztyly. Vešala sa po mne a vypúšťala výpary zelenej, vodky a rumu – vyzvala ma na takzvaný trojboj. Aj preto som si povedal, prečo kurva nie? S touto sa pokúsím vyspať.

Všetci, čo cestovali z práce na sídliská, na nás zazerali, tiež viseli, našťastie iba očami, ako visela ona na mne. Tuším, že som jej povedal: „Mám stiahnuté filmy od Woodyho Allena. Pozrieme sa na nejaký film Woodyho Allena?“ Lebo v tom čase – keď som prišiel do Prahy a mal som devätnásť, som sa na nič iné nepozeral (keď nepočítam veľkomestské babské zadky, ktoré ma matali ešte aj v snoch).

Keď sa mi vyzliekla v byte, zbadal som, že má peknú postavu. Pevnú! Prsia, zadok aj brucho, to sa len tak nevidí. Ale na to si ja nepotrpím. Ja potrebujem, nech nejak vyzerá ksicht.

Nevinný, skoro detský, veľké oči, anemická biela a nie príliš ostré rysy... Zvalila sa do mojej postele, kde som ešte pred pár dňami spal s Laurou (s tou som v tom čase chodil). A vtedy mi povedala pamätne: „Pořádne mě vošukej! Dlouho jsem to neměla!“

„Vošukej“ zavila s výrazným českým protetickým V. Poriadne ma to odradilo (načatú prácu som dokončil rukou).

Šukat' s Alicou nechcem. Ešte by som ju mohol frajersky precat', ako futbalista, ale ktovie, ako sa to robí a či by som to dokázal.

Alica sa mi do rúk síce nedostala ako panna, ale blana bola pretrhnutá nedokonale. Prisahala mi, že z predošlých pokusov necítila rozkoš. Poriadny styk som s ňou mal uskutočniť až ja. Takáto zodpovednosť.

„Líbí se ti to takhle? Je to takhle dobrý? Jo?“

Trochu výš. A jemněji. Jo, tak. A hezky mě lízej na bradavce. Jóó...“

*

Za chvíľu sme na terasovitej pláži z borovicových šišíek, kameňov a prachu. Jedna ruka sa mi trasie od svalovice, v druhej udržujem hladinu piva v rovnováhe. Pivo a griotka pre mňa a Alicu, ktorá odpratáva konáre a šišky, rozprestiera uteráky. A ja už pozerám priamo na vodu. Ako smaragd, alebo aký kameň sa ženám kupuje.

Sú okolo nás rodiny. Mladé rodiny vlastencov, ktoré majú radšej kaprí puch než soľ v otvorenej rane. Po vode chodia motorové člny. Tam a zasa späť – pohyb z letného vytrzenia je iný ako opakovanie rovnakých úkonov počas celého roka. Vlny, deti, deti vo vlnách a pišťanie.

„Ako pri mori. Akurát že s výhodou sladkej vody,“ hovorím Alici, lebo sa mi tu páči. Chcem do tej vody vstúpiť. A plávať v nej, hoci sa hlbok bojím, žijú v nich dvojmetrové sumce.

„Sumci tady určitě nemaj dva metry,“ chlácholí ma Alica. Chcem ísť do vody s ňou. Ťahám ju za ruku, jemne napodobňujem, ako dieťa ťahá matku alebo otca. Bráni sa.

„Prečo nie?“

Vyhýba sa zdôvodneniu. Myslím si, že nemá náladu. Na tú vodu, za ktorou sme cestovali vlakom, autobusom, pešo, s kufrom, nemá náladu. Čo ak je za tým iný dôvod? Niečo vážne, čo Alica zamlčuje... Radšej mi prinesie pivo, dve griotky.

Ležíme vedľa seba na uterákoch a Alica si číta časopis, v ktorom sa každé pomenovanie uvádza s mužskou aj ženskou koncovkou. Prostitút, prostitútka, napríklad. Z toho dôvodu je

časopis ťažký a objemný. Mohol by slúžiť ako záťaž, aby neuleteli uteráky. Ale nepozerám sa, o čom si Alica číta, ja sa pozerám na manželské páry, ktoré v tej vltavskej vode plávajú k druhému brehu, až kým ich intuícia spoločne neotočí naspäť. Musí byť svieža!

Hovorím Alici, že v Egypte plávala žena a žralok jej odhryzol jednu ruku a jednu nohu. Žraloka prilákala k brehu loď, ktorá do mora hádzala zdochnutý dobytok. Žena doplávala na breh rýchlym kraulom a pokorila paraolympijsky rekord. V sanitke umrela.

„Ještěže jsem na těch Kapverdách neplavala,“ hovorí Alica s očami v časopise. (Začiatkom roka bola na dovolenke na Kapverdoch. Úplne sama. Stále viac žien chodí na dovolenky takýmto spôsobom.)

„Hele, už jsi měl sex venku?“ padne Alicina otázka. Nechcem sa s ňou baviť o zážitkoch, ktoré sa jej netýkajú. Ako by som sa tváril ja, keby mi Alica vykladala o súloží na ostrove uprostred jazera? Najradšej by som jej povedal: Alica, preto sme predsa tu! Aby sme vytvorili spoločné zážitky a stále menej spomínali s potmehúdsnym úsmevom na čas predtým. Preto sme tu, aby sme na ten čas zabudli.

Namiesto toho: „Bolo to dávno. Skoro sa nepamätám, matne...“

„Prosím tě řekni mi to, vždyť to nic neznamená a mě to doopravdy zajímá,“ žobroní Alica. *Chci tě poznat. Se vším, co už máš za sebou, cos dělal přede mnou. Chci vědět, proti čemu stojím. Chci, abys se mnou zažil ještě mnohem víc, aby to bylo mnohem lepší.*

Podľahnem Alici. Možno som dokonca pyšný, že sa také niečo stalo a chcem jej to implantovať do hlavy ako nanočip a získať tým prevahu. Vzťah vzťahu a moci. Ani nad tým nechcem premýšľať.

Podľahnem Alici určite preto, že má pekné oči, ktorými na mňa pozerá, a jemnú kožu na bruchu, po ktorom ju hladím (ako keby bola tehotná).

Ešte pred Kamilou bola Laura. Zbalil som ju v BA, kde sme obaja zistili, že budeme študovať v Prahe. Počiatok veľkej zmeny, osamostatňovania sa, ktorý sme prežívali spolu. Prvé spoločné prázdniny sme trávili v BA, Laura brigádovala za pokladňou v supermarkete, vo voľnom čase pri mestských jazerách. (Je ich tam oveľa viac ako v suchej Prahe, v ktorej sa rozpálené leto znáša najhoršie.)

Časopriestor idyly. Jazero Zlaté piesky, na trávnom brehu sedí Laura, ja a Laurina matka. Jeme langoše a vedieme nezáväznú debatu z literárneho prostredia. Matka pozná spisovateľa Kopčaiu. To ma mladícky, naivne vzruší. Matka ale dodáva, že ako človek za veľa nestojí.

Trochu opilec, nonkonformista, predovšetkým hypochonder. Taká konštelácia osobnosti je pre praktický život, pre partnerský vzťah minimálne nevhodná.

„Jeho bývalá manželka mi rozprávala, že sedel na schodoch pred bytom, ako doga, a na celú bytovku vykrikoval, že má určite rakovinu prostaty,“ šepká mi Laurina matka.

Matke ani Laure som to samozrejme nemohol povedať, ale s Kopčaiom som sa ihneď stotožnil. (Laura, o rok neskôr, tú podobu zbadala sama.)

Časopriestor idyly! S Laurou sme vkročili do teplej vody. Matka nám kýva z brehu a my plávame, občas Lauru zaťahám za nohu – ryba! – ale spolu sa nebojíme. Smerujeme na ostrov, tak ako sme sa dohodli už na brehu, posunkami.

V pichľavom kríku si Laura ľahne na konáre a listy a roztiahne nohy. Slinami navlhčím penis, ale nie je to treba. (Alica potrebuje dlhú predohru, aby sa uvoľnila a dokázala ma prijať.) Dávame pozor na člny a plavcov, až naozaj zazrieme, ako sa jeden blíži. Zvýšim tempo. Čln kotví pri brehu. Už ma nevie zastaviť nič, lebo som na hrane, v medzipriestore pudovej nepríčetnosti. Skoro na konci. Laura neudrží vzdych a už-už by som celým objemom naplnil teplé rozovreté útroby, ale včas jej postriekam brucho.

Rýchlo sa zakrádame do vody. Laura sa umýva, máme červené tváre a hlboko dýchame. Plávame naspäť za matkou.

*

Alica má v očiach detskú túžbu. A aj detskú výčitku: ako by som ju o ten zážitok pripravil, nechcel sa s ňou podeliť.

„Nestálo to za nič. Ver mi. Všetko ťa pichá, svrbí, ktokoľvek ťa môže odhaliť a vysmiať sa ti, alebo zavolať pobrežnú stráž, ak také niečo na Zlatých pieskoch existuje. Je to riskantné a nepohodlné,“ krútim hlavou sám nad sebou. „Bola to mladícka nerozvážnosť!“

Proč kecá takový hlouposti. Jako by se z toho musel vyvinít. Vždyť já nic neříkám, možná mu to závidím a jsem docela nadřzená a nechci si představovat, jak to můj kluk dělá s někým jiným, ale kdyby to dělal se mnou...

A zrazu ako blesk z čistého neba sa mi vybaví Kamila, ktorá prišla po Laure – s Laurou som sa rozišiel, lebo som podľahol Kamile. Vybaví sa mi náš prvý a posledný pokus vonku. Na Divokej Šárke, kam cestujeme električkou dvadsaťšesť a cesta je ďaleká, ale máme zásoby vína a už v električke si podávame fľašu červeného. (V tej dobe sme pili iba červené, Kamila chodila po práci za mnou na Spořilov, ona a tri fľaše Tarapacy, ktoré sme povinne

vyprázdnil a až potom sa so mnou pomilovala. Akoby bez toho nebola schopná. Nikdy som to nepochopil.) Predtým som červené nepil, ale rýchlo som si zvykol na tú ťažkú a trpkú, ale omamnú chuť.

Nad čím premýšľá? Vypadá neprítomne, doufám, že jsem se ho nedotkla, že teď nelituje, že mi to vyprávěl.

Škriabali sme sa kamsi do kopcov a neprestávali sme piť. V diaľke ďalšie kopce, miniatúrne postavičky, pod nimi útesy. Dľaňou som miniatúry zhŕňal na okraj a jedným švihom rozhodol o ich pominuteľnosti. Zato Kamilu som dokola varoval, aby sa k zrázu nepribližovala. Radšej nech sa privinie ku mne, nechá sa chytať pod sukňou (napadlo mi, že Alica vôbec nenosí sukne), po lýtkach štekliť našponovanými prstami, celými dľaňami po stehnách... Schovali sme sa medzi stromy a ona si stiahla nohavičky a vyhrnula sukňu. Dovnútra som sa dostal ľahko. Kým Laura a Alica kládli na začiatku aký taký odpor, svetaznalá Kamila bola priepustná, priam priedušná, náchylná prijímať. Občas sa mi stávalo, že som pri milovaní s Kamilou, myslel na všetkých chlapov (a jednu ženu), čo tam boli predo mnou.

S veľkým sebazaprením som to Alici povedal: „Ešte raz som sa pokúsil o sex v prírode. Bolo to fiasko. Po stojačky a opitý som dostával krčce do nôh a navyše som sa stále bál, že sa na členitom teréne pošmyknem a zrútim rovno do tmavej rokliny.“

Ako široká Kamilina pošva.

„Proboha, to je hrozný,“ smeje sa Alica. Smeje sa, to je dobre.

Z hotelovej reštaurácie si jedlo berieme na izbu, na veľký balkón s výhľadom na borovice a vodu medzi nimi. Ja večeriam smažený syr a od pokojnej večernej hladiny sa odráža zapadajúce slnko. To je krása. Alica má šalát, vysušené kura a pripíjame si kríglami piva. Po večeri si Alica zapáli cigaretu, ja brko. Trávová aróma sa rozlieha aj po ostatných balkónoch a izbách, ale netrápi ma to, doprajem tým mladým rodinám.

Hovorím Alici, aká je to krása, aká je to idyla, a ona prikyvuje.

Potom si pustíme telku. Akási hlúpa reality show o rozvrátených vzťahoch, ktorých hlboké traumy vyrieši teplý moderátor v časovom limite 40 minút.

S pocitom, že prvý deň dovolenky dopadol výborne, zaspávam a dúfam, že Alica si nemyslí, že som sa akurát tak zhulil a odpadol, a že ona by ešte niečo chcela, ale ja...

Zhulil se a usnul. A je nějakej rudej, jako by nateklej, snad je v pořádku.

Ráda bych se pomazlila před spaním, vždycky mě to uvolní, a pak se mi spí líp. Nevím, k čemu bych to uvolnění přirovnala... Škoda, že se mu večer moc nechce. Už dřív jsem si všimla, že to tak má. Můžeme to tady dělat pořád, máme na sebe čas, proč to nevyužít? Ony chtěly by to, ale nemůžou to mít, jak zpívá Yzomandias. Možná bych ho mohla chytit... Že by ho to probralo.

Akurát sebou cuknul a otočil se na druhou stranu. Ach. Půjdu si ještě zakouřit. Ale dnešek byl stejně hezký. Povídali jsme si u vody, četli si. Ale je dobře že tady nejsme moc dlouho. To už by mi chyběla práce, nevydržím dlouho nic nedělat.

*

Ráno mám rannou erekci, kterou Alicu až přes mezery mezi našimi postelkami tlačím do zadku. Alica rychle precitá a už od sebe odtrhuje stehna a ukazuje svoje hladké vystupené ohanbí (více se mi páčí ohanbí trochu ochlpené, přirozené). Je mokrá, jen když se jí dotknu. Naberám viskózní tekutinu prstem, potom dvěma a sleduju, jak se natáhne, když od sebe prsty oddám.

Zase se nevíím ubránit vzpomínce na Kamila. Tentokrát je to ale vzpomínka, která mě přivádí k Alici a Kamilu, která produkovala jen toliko vaginální šťávy, aby o sebe tkanivá nezadržovali, odtrhuje. Za celé trojročné soužití som nenameral takový objem! Důfám, že se to u Alicy nebude zhoršovat. Vzrušení prvních měsíců a fakt, že Alica je v milostné hře zelenáč. Ubehnou další měsíce, tři, šest, a narazím na pustatinu.

Nemám to ráda ráno. Jsem rozespáaná a sice jsem hned mokrá – možná to mám z té nové antikoncepce – nejsem tak vzrušená. Ale jsem ráda, že to chce, že má na to chuť, a snad mi dá dostatek času se probrat a naladit se.

Přiknout dovnitř musím opatrně, lebo kdesi-čosi jí zabolí a ona se potom celá stáhne jako uštica pokvapkaná citrónom. Musím jí penisom dráždit zvonka, strihnout na vlnu uvolnění, pomalu sklznout k otvoru a posúvat sa dnu slimačím tempom. Blížít sa k určitej hranici, prekročiť, ona potom uvoľní stehna, ktorými dovtedy vytvárala odpor. Odvtedy môžem nadoraz. Ale pomaly, mám veľký penis (devätnásť centimetrov), Alicu občas bolí, keď prirážam rýchlo a celou dĺžkou.

Nevydržím dlho. Dlho trvala predohra.

*Bože, panebože, já bych se tak chtěla udělat. To je tak dobrý! Jo, rychlejc, nepřestávej!
Ale když zrychlí, tak... přesně jako teď... je hotovej za pár vteřin. A celej zpocenej. Nechce
se přitulit, rovnou do sprchy. Tak jako teď. Ale líbilo se mi, jak mi nazdvihnul nohy, to bylo
příjemný.*

*

Vyrážame na pláž. Bufet sa otvára o jedenástej, a tak čakám posledné minúty, až sa zdvihne roleta, až mi načapujú pivo. Alica odhŕňa šišky, kultivuje táborové miesto. To je predstava! Priam návrat do dobrých čias praveku: chlap riskuje život na love, žena sa stará o útočisko. Mám veselú náladu: roleta sa roluje nahor. Prinášam pivo a pláž sa naplňuje rodina. Po rannom sexe mi prúdi krv lepšie, mozog je plný kyslíku, nápadov, má roztopašné myšlienky. Napríklad či by Alica chcela deti.

Motorové člny sa prehánali sem a tam a robili vlny, ktoré sa trieštili na pláži. Deti sa do vln hádzali, skákali z móla a celé mólo sa na vlnách kymácalo. Stáli tam aj dve deti, päť a sedem rokov, odhadujem, a zdalo sa, že stratia rovnováhu a zmiznú v hĺbke tmavozelenej takmer čiernej vody. Alica sa zľakla. Vykročila za tými deťmi a ja som ju z brehu pozoroval. Hovorila deťom, aby si dávali pozor, či nechcú chytiť za ruku a odviezť do bezpečia, k rodičom a kde vôbec rodičov majú.

„To je dobrý! Nebojte se!“ kričali rodičia jednotným hlasom, pobaveným tónom, z inej strany pláže. „My už máme tři. Cizí lidi se vždycky bojí víc než rodiče.“

Videl som Alici na tvári, že sa cíti zahanbene. Za takú akciu na vlastnú päť. Za svoju prehnajú: opatrnosť, starostlivosť... Zmysel pre zodpovednosť.

„Nechápu, jak můžou být tak klidný,“ pošepekala mi. „Představ si, že by z toho mola padli rovnou pod ty čluny, vždyť ty holčičce mohly být čtyři.“

„Podľa mňa aspoň päť.“

„Jsou to nezodpovědný rodiče.“

„Sú v pohode. Je dobré, že v deťoch nevyvolávajú strach.“

„Já bych byla mnohem starostlivější. Možná až příliš.“

„Keď sú dve, tak sa o seba navzájom postarajú. A rodičia môžu byť sami. Plávať. Alebo si odskočiť na izbu a rýchlo sa pomilovať.“

„Já bych je samotný u vody nikdy nenechala.“

Napadne mi, že Alica zamieňa úzkostlivosť za opatrnosť.

„Mimochodem, dělala jsem si minulej měsíc test. Víš, pro jistotu,“ povie akoby nič a očami prebieha od jedného decka k druhému – stále na vratkom móle ako na palube v Tichom oceáne (ich hra sa mi páči).

Netuším prečo, znehybniem. Iba ruka, sama ruka posunie plastový polliter k ústam.

„Ty se zlobíš?“

Nedokážem s rukou pohnúť, a keď chcem prehovoriť, robím do piva bubliny. Ako kapor pod hladinou. To Kamila, zasa ona. Keby som vedel hovoriť, Alica by počula o tom, že Kamila žiadne prášky o šiestej večer neprehlatala. A žiadne testy. Že Kamila ma nechala v sebe iba tak. Že z Kamily každý mesiac tryskala krv spolu s mojim semenom, lebo tých niekoľko dní mi dovolila všetko. Alica by to prijala ako výčitku. Ešte, že sa mi do hrdla valí pivo a nemôžem prehovoriť.

„Pod' si zaplávať,“ poviem, ako prvé, keď sa vynorím a nadýchnem a spod nosa zotriem penu.

„Teď ještě ne. Taky bych dopila pivo,“ usmeje sa na mňa. Má krásny úsmev, má veľké biele zuby, ktoré sú dokonale rovné, lebo nosila strojček (aj Kamila nosila strojček).

Položím jej ruku na teplé a malé bruško a Alica sa zatiaľ výdatne napije.

Ani neviem prečo, ale pocítim túžbu. Možno sa mi už nechce sedieť na pláži, niečo ma znervóznilo, vtedy mám chuť zamestnať sa pohybom, v hraničných situáciách chytám svojho vtáka – neuroticky masturbujem. Ale teraz nemusím. Môžem to zamaskovať za zdravú chuť na Alicinu páperovú vulvu.

Načiahnem k nej ruku, ako výzva k tancu. Ale Alica nerozumie hneď. To sa niekedy stáva, že je rezistentná voči komunikátu, ktorý jej chcem doručiť. Nie je to babylonské zmätenie jazykov, o chabý rozdiel češtiny a slovenčiny vôbec nejde. Nejaké iné hlbinné kódovanie alebo čo...

„Nechcela by si si zopakovať ranný rituál vítania slnka,“ vyjadrujem sa takmer doslovne.

„Tady? Někde venku?“ žmurká Alica.

„Prosím ťa, kde sa tu chceš milovať? Medzi deťmi a šiškami?“

„Na pokoji?“

Konečne prijíma podanú ruku a nechá sa ťahať z pláže, potom po zatuchnutých hotelových kobercoch, až do izby.

Chvíli jsem byla hodně nervózní. S tím testem. Byl chvíli takovej rozmrzelej, skoro naštvanej, ale proč? Vždyť to je moje věc a je pro oba dobře, že na to dávám pozor. Ale pak to bylo dobrý, dostal na to chuť, to je určitě dobrý znamení.

*

Po zvyšok dňa sa nič významné nestalo. Všimol som si, že sa moje návrhy na spoločné plávanie opakujú – rovnako ako Alicino odmietanie. Že sa z toho stáva rituál. Sledoval som, ako vedľa seba plávajú manželské páry. Závidel som! Nechcelo sa mi do vody samému. Predsa aj do lesa sa odporúča chodiť aspoň vo dvojici. V Tatrách je veľa medved'ov hnedých, ktorí sa približujú k turistickým cestám a ľudským obydliam. Ktovie, ako je to so sumcom veľkým?

Povedal som Alici, že sa na chvíľu prejdem. Zasa tá nervozita, čo ma vyháňala z nášho tábora: vyhriate uteráky, výhľad na Alicin zadok. Potreboval som si usporiadať myšlienky, ako sa hovorí.

„Jaký myšlenky? spýtala sa prekvapene, nevinne, s maskovanou podozrievavosťou. „Něco není v pořádku?“

„Nie! Všetko je v poriadku. V noci sa mi prisnil jeden námet: ako by vyzeral partnerský vzťah v posledných minútach pred jadrovou katastrofou,“ niečo som si rýchlo vymyslel.

„Apokalypsa? To je zajímavé. Mám ráda takové filmy, jako Den poté nebo Světová válka Z.“

„Všetok ten hluk ma vyrušuje,“ zaklamal som.

Vymanil som sa jej a nemal som ani námet, ani sen. Chcel som si zapáliť joint. Včera pred Alicou som sa nemohol uvoľniť, psychotropný účinok som sa snažil potlačiť. Iba som držal hubu a obrazotvornosť, z ktorej som sa chcel vyrozprávať, vidiny a beatnické vízie, sa mi hromadili v tvári. Určite červený ako rak, tak vo mne pulzovala krv. Nechcem, aby si o mne Alica myslela niečo zlé.

Tráva šľape, zavolám kamarátovi Marcinovi.

„Ale ale! Nazdar!“ teší sa Marcin do mobilu. Práve sa zobudil, objednal si nejaké žrádlo a postupne sa chystá do roboty.

Marcin je barman. Zoznámili sme sa dva roky dozadu v bare, v ktorom sa fajčila tráva. Marcin tam chodieval kupovať, keď sa akurát prist'ahoval do Prahy. Teraz už má iné zdroje. Už je z neho sveták a robí v nočnom bare v centre. Občas sa za ním zastavím. Naleje mi

malého panáka na seba (čupito). Niekoľko panákov. Pripíjame si spolu a on, nehľadiac na to, koľko vypije, obratne mieša kokteily, flirtuje so ženskými a tiež im nalieva zadarmo. „Nikdy nevieš, kedy motyka vystrelí! A ja potrebujem baby, aby som sa v tomto meste bavil.“

Keď Marcin pracuje, jeho pohyby sú presné a rýchle. Šejker mu nikdy nedrbne na zem. Má eleganciu, má sebavedomie, alebo ho zdatne predstiera. Viem si predstaviť, že babám pletie hlavy.

Ale keď som s Marcinom sám, v nedeľu večer, všetko je inak. Marcin sedí v temnom kúte temnej krčmy a ťažkopádne sa nalieva. Chce sa mi s ním rozjarene piť! Chce sa mi skákať k stolom so ženami. Skúšať... či motyka vystrelí. Ale Marcin navrhnú: „Zmotáme brko, čo povieš?“ A to je všetko. Poriadne brko, z ktorého sa prebúdzam celý nasledujúci deň.

Keď mám najväčšiu chuť, najväčší hlad po živote a chcem od Marcina, aby využil kontakty a konexie, aby nám niečo vybavil na spestrenie večera... Marcin hovorí: „V nedeľu aj tak nikto nemaká. A ja už s tým aj tak končím. Po celom týždni som totálne vyžmýkaný.“ (Myslí na energiu človeka, ktorú stimulanty odbúravajú z nadobličiek a myslí aj na prachy.)

„A čo ty s Alicou? Jaká je dovolenka?“

Hovorím Marcinovi, aká je dovolenka. Čo mu vlastne hovorím? Všetko je v poriadku, javí sa to tak. Akože javí? Nevie, čo tým myslím. Cítim v sebe pnutie. Zvnútra. Že som na prasknutie, ale nikto ešte nevidí, ani Alica, ako sa koža napína – som vyhladený ako nafukovačka. Niečo určite príde. Veď sme sa za tri mesiace vôbec nepohádali! Nie, mne sa to nezdá normálne. Tri roky s Kamilou – áno, myslím na Kamilu – pozostávali z pravidelných mesačných hádok. Takých explózií, pri ktorých sa vzťah obnovuje, chápeš? S Alicou sme už tri zmeškali! Vzťah, rovnako ako život jednotlivca či celého ľudského druhu a civilizácie... to nie je pozitivistické smerovanie vpred, expanzia do nekončiacich dimenzií. Ja neverím ani hypotéze o nekonečnom vesmíre! Všetko sú to, milý Marcin, cykly. Som presvedčený. Poriadna hádka je zánikom a začiatkom sveta.

*

Na večeru som si dal rezeň, hranolky, tatársku omáčku, tri pivá. Alica jedla kuracie krídla, chlieb, horčicu a chren. Na našom veľkom balkóne s výhľadom.

„Chutí ti?“ pýtam sa Alici. Zubami oberá mäso od kostí a prikyvuje. Usmieva sa s masnými plnými ústami. Chcem využiť príjemnú atmosféru a konečne Alicu konfrontovať. Bojím sa ale vstupovať do harmónie tejto chvíle. Keď sme spolu začínali, povedala mi: „Na mňa musíš

pomalú, pro mĚ je to nový.“ A ja som ju ubezpečoval: „Jo, neboj sa. Prežil som dlhý vážny vzťah, vyšiel z neho poznačený... Ale už som sa spamätal! Už som poučený.“ A potom som Alici dlho rozprával o Kamile, ktorá ma v tých mesačných intervaloch bila po hlave, kričala (kričala ešte viac, keď som si zapchával uši) a zatínala zuby. Báľ som sa Kamily, keď sme sa raz za mesiac pohádali.

Samozrejme, že som Alici nepovedal, že fyzické konfrontácie bývali opätované.

Že som: chľastal a Kamilu oslovoval kurva a sviňa; nechal si v rodnej BA cmúľať vtáka od inej baby; rozbil jej okuliare a musel zaplatiť päť tisíc českých...

Že sme spoločne rozbíjali sklenené výplne na dverách – jednu po druhej, mesiac čo mesiac.

Že má natočené video, kde sa po nej nepríčetne zaháňam, a vzápätí zbabelo utekám z bytu.

A bol koniec. Zostal mi pustý byt a odporný pocit vnútorného požierania vnútorných orgánov, krvácanie do mozgu, pálenie v každej končatine a ťarcha všetkých poschodí baráku, celej atmosféry na hrudi.

Neodkázal som uveriť, že ma Kamila opustila natrvalo. Vytvoril som jej identitu: Kamila-matka, takú osobnosť som si z nej stvoril. A matka, dobrá matka, decko neopustí za žiadnych okolností! (So svojou vlastnou, biologickou som mal vzťah skôr priateľský. Rozprávali sme sa cez telefón tak, že by nikto nevedel špecifikovať, s kým sa rozprávam.)

Večer sa z práce nevracala domov. Žiadne cinganie vína už za dverami na chodbe.

Alica prežíva mäso namočené v horčici. Chrenu si dáva málo, nemá ho príliš rada, a tak si doň namáčam hranolky.

Mám výčitky, že Alica nevie celú pravdu a jej vnútorný obraz o mojom bývalom vzťahu je zdeformovaný presne tak, ako som ho zdeformoval svojím rozprávaním. Ale srať na to! Srať na Kamilu a časové cykly!

Zbieram odvalu, aby som ju konečne zobral a Alicu konfrontoval. Opatrne.

„Tak teda zajtra?“

„Co zítra?“

„Ved' vieš. Voda.“

„Hele, já si nejsem úplně jistá...“

„Nemáš sa predsa čoho báť,“ povzbudzujem ju, o vlastných strachoch nehovorím. „Budeme kopat' nohami a ony sa rozprchnu!“

„Ale to není...“

„Dobrodruh myslenia Martin M. Šimečka chodil týždne po horách úplne sám. A nebál sa ani medveďov! Keď ideš svojou cestou, neustávaš v pohybe, vyhnú sa ti.“

„Já se nebojím ryb!“ neudrží sa Alica, zvýši hlas. „Nechci něco chytit. Z té špinavý vody. Já jsem tam dole dost citlivá. Nebudu riskovat.“

Načo sme sem vôbec chodili, keď sa Alica nechce kúpať!? Iba kvôli mne? Prečo so mnou vôbec je, keď ja túžim zo všetkého najviac, aby sme sa celí ponorili, túžim po tom pociť – a jej sa hnusí?! Budem sa jej hnusiť aj ja, keď z tej vody vyjdem a budem mokrý na celom tele?

Chcel by som to Alici všetko povedať, ale radšej sa poriadne napijem piva. Nebudem hysterický. Teraz by som sa v pive najradšej utopil.

Zvyšok večera zo všetkého najviac odľážito mlčíme. Nie sme pohádaní, zdanlivo predsa neexistuje dôvod.

Zapálím si brko a pozerám, ako zapadá slnko; červánky a temná hladina. Alica pozerá telku. Bohvie, na čo myslí.

*

Budíme sa, pred nami je posledný deň. Pripravujem si svoj obľúbený lektvar, zelený extrakt z listov mitragyna speciosa rozmiešaný vo vode. Rýchlo pijem, aby si to Alica nevšimla. Za pár minút už cítim: uvoľnenie a eufóriu a túžbu po netradičnom zážitku, po nejakom vytržení – sme tu predsa posledný deň! Ako to Alici povedať? (Dá sa jej to vôbec vysvetliť?)

Pochodujem po izbe, kým ona si na tvár nanáša rôzne nátery líčidiel a čo ja viem čoho. Najviac sa mi páči v pyžame ráno, keď vonia svojou typickou vôňou tela a pracieho prášku. Aj to by som jej chcel povedať: načo to robí – procedúry, ktoré menia tvár, textúru kože, arómu?

Asi sa na ňu dlho a uprene pozerám, blbo. Lebo Alica zdvihne hlavu od cestovného zrkadla.

„Děje se něco? Proč se tak koukáš?“

A proč má tak lesklý ty oči. Úplně mu září. A pohled nepřičetnej, divím se, že mu neukápně slina, haha.

„Chcem dnes zažiť niečo zvláštne! Sme predsa v špecifickom čase, na netypickom mieste. A než sa vrátíme... tam... do toho zhonu a plného metra a poslušného čakania na eskalátoroch, až nás vyvezie na denné svetlo... Denné svetlo je tam také vzácne! Než sa tam vrátíme do toho Babylonu, mali by sme mať pocit, že si odtiaľto, so sebou, niečo nesieme.“

Aby sme si to mohli v každodennosti pripomínať. Aby nás to zmenilo navždy!“ neubránim sa a táram halucinačné bludy, aké sa zjavujú po chl’aste, po tráve, po všetkom možnom.

Měla bych se pak kouknout do mailu, jestli nepotřebuji asap napsat nějaký příspěvek pro Komerčku. Ale to by mi Stela volala...

Alica si ďalej čosi roztiera po tvári. Provokuje ma to k ďalším kecom: „Alica, to je divná vec, ale človek nikdy nesplynie s niekým tak, že sa nikdy nebude cítiť sám. Na tom, že sama sa rodiš a sama umieraš, je veľa pravdy! Väčšina informácií sa prenáša s veľkou chybovosťou, lebo každý človek je svojim vlastným svetom.“

Nerada píšu pro Komerčku. Vždycky k tomu maj kecy, protože si představujou, že pro ně bude psát nějaký senior a vadí jim, že já jsem na juniorní pozici.

„Promiň, zamyslela jsem se nad prací. Nevím, co ti na to mám říct, já si spíš myslím, že jsme v společném světě a naopak, jsme propojení...“

„Alica, ja ti možno nikdy neporozumiem,“ poviem bez ohľadu na to, čo hovorí. Priznám sa jej rovno. Asi preto ma baví tá zamilovanosť prvých mesiacov a baví ma neustále sa zamilovávať a dúfať, že sa ešte zamilujem, aj keď mám po boku ženu ako je... no ako je trebárs Alica! (Jasné, že s týmto sa jej nezverím.) Lebo prvé mesiace sú neustálym nachádzaním spoločného, sú veľkou nádejou na splynutie – ale odrazu sa niečo zmení, niečo stratí a veci sa dajú do spätného chodu.

Alica má zvýraznené mihalnice, jej oči sa tak zdajú veľké a vydesené.

„Vieš, čo hovorí môj kamarát Marcin?“

„Ten barman?“

„Hej. Ťažko je ľahko žiť.“

Marcin sa vo svojich jasných okamihoch prejavuje ako ľudový filozof.

„Láska – najmä zamilovanosť je ako drogový trip!“ poviem nahlas, bez rozmyslu.

„Chodí ku mne na drinky taký rákosník... A zrazu čo nevidím?! Ten chuj tam predáva rovno na parkete. Rovno pred mojimi očami. Zobral som si ho hneď na stranu, že to si zo mňa robíš piču, chlapče?! Chápeš, pred barmanom. Mohol som naňho zavolať Ukrajinca sekurit’áka a mal by po kšeftoch. Ale ja nie som neprajný, nech si teda robí, čo chce. Ale toto je čistý amaterizmus.“

„Jeho koks taký čistý nebude...“ snažím sa s Marcinom vtipkovať. Úplne zabudnem, že stojím v hotelovej izbe, že Alica sa na mňa díva, ako by na niečo čakala, a že sa chystáme na pláž.

Co se mu proboha děje v hlavě?! Někdy jde z něho strach. Už jsem si všimla, že tohle dělá. Má čas přemýšlet – to je z nicnedělání. Snad se to spraví, když si najde práci.

*

„Ptám se, jestli už víš, čo budeš dělat?“ zarezonuje mnou otázka. Vytrhne ma z mysle. Kde sa tu vzala? „Přes léto. Vlastně ty tři měsíce, poslední ročník ti začíná až v říjnu, ne?“

„Áno, myslím, že áno.“

„A vlastně se ptám tak obecně. Po škole. Já měla hroznej strach, že když skončím školu bez nějaký pořádný praxe, nikam mě nevedou. Nebo ne za takový peníze, jaký člověk potřebuje.“

Prešiel ma prvotný účinok lektvaru a vidím, že sedíme s Alicou vedľa seba a pred nami voda a rodiny. Nenechám sa rozhodit' a aj napriek tomu, že prvé sa mi do úst tlačí, aby ma kurva neznervózňovala, ved' sme na dovolenke, zachovám klid, mír a pokoru, ako spieva Richard Müller.

„Plánujem kontinuálne prehlbovať svoje poznanie, to predovšetkým. Sekundárne musím pracovať na spoľahlivosti svojej fyzickej schránky. Musím byť zodpovedný a brať do úvahy, že časom to s telom pôjde z kopca,“ vysvetľujem Alici a nechcem sa tým dotknúť citlivej problematiky starnúceho ženského tela a straty sexuálnej žiadostivosti. Ani žiadnej inej houellebecqovskej morbidnosti. Hovorím iba o sebe!

Pre istotu ju nenechám reagovať. Dlhé mlčanie by si mohla vyložiť ako priestor, ktorý musí zaplniť.

„Alica, zajtra odchádzame,“ prihováram sa jej smutne.

„Běž si zaplavat. Abys ten čas využil. Já ti budu mávat, a pak ti koupím pivo, když budeš chtít,“ hovorí Alica medovým hlasom. Rozčúli ma to.

„Pozri sa na tie páry. Plávajú spolu. Sú vo vode spolu. Sú spolu na dovolenke.“

„Já ti to nějak vynahradím,“ žmurká Alica. Určite myslí na sex. Udržuje mier príslubom pohlavného styku! Bola by ochotná zaviazať si oči a vyfajčiť mi ho bez použitia rúk, len aby so mnou nemusela plávať.

Alica ma ešte viac naserie. Keby sa aspoň vedela pohádať! Po takej hádke, akú si predstavujem, by som skočil do vody, na všetko sa vysral a iba plával, až by som zo seba vylúčil všetku zlosť, všetku tú energiu, ktorá sa musí uvoľniť, a pomaly by som klesal na dno ako kapor do bahna.

Takto som bezradný.

„Idem sa prejsť,“ poviem stroho, tentokrát sa nevyhovám na žiaden veľký literárny námiet, jednoducho sa od nej potrebujem vzdialiť.

*

Chodím s jointom po lesnej ceste medzi stromami. Voda mi je stále po boku, presvitá cez koruny, svetlo sa na nej trblieta. Začínam rozmýšľať v širších súvislostiach.

Čo s Alicou? Ako s ňou môžem byť – žiť!, keď sme takí iní, vzdialení, odlišní.

Naozaj sme? Je podstatné to, čo nás odlišuje?

Neviem sa z toho dostať. Tráva ma vedie do hĺbok a ja mám z hĺbok strach. Prudký zmyslový prežitok, ten potrebujem.

Zahnem zo svojej cesty smerom k vode.

Veci zhodím na zem.

Vo vode sú malé ryby, keď zaborím nohy do bahna, rozpŕchnu sa.

Stojím vo vode po členky. Ryby sa vracajú. Okusujú mi chodidlá. Jebnutí turisti za to platia na Václavskom námestí. Sedia vo výklade, nohy v akváriu s rybami, čo bažia po suchej koži. Turisti sa mi protivia viac ako ryby.

Ale aj ja som turista – na Slapoch spolu s rodinami, ktoré nám s Alicou určite držia palce. A počujem zmes myšlienok, ktoré tie rodiny prenášajú, keď sa pozerajú chvíľu na mňa, chvíľu na Alicu:

Je treba vydržať, nebrať sa vážne, ale povýšiť sa na vyššiu jednotku. Hlavne komunikovať! Fajka predsa nie je nevera (to je možno Marcinov poznatok) a svadba je racionálny krok, spojenia majetkov, krok k budúcnosti detí! O tie tu predsa ide! Rodina je základná bunka štátu. Treba sa reprodukovať! Arabi sa množia geometrickým radom a sú výbojní presne ako kedysi, akurát rafinovane prekrývajú krvilačnosť pracovitost'ou.

Mám plné zuby rodín!

Myslím, že jednou budu chcieť dieťa, ale až tak po trčícitce. Nejdřív se musím sama realizovat, musím něčeho dosáhnout a dítě, to je oběť, kterou teď ještě neumím podstoupit. Nejdřív kariéra.

Mám plné zuby Alice!

No, hod' sa do vody! Budeš tam stáť celý deň? Nevyhýbaj sa prekážkam. Uskočiť neznamená presadiť sa. Nedokončiť neznamená oslobodiť sa! Budeš tu čakať, kým ti Alicu zbalí brigádnik z bufetu? Pracujúci muž!/? Rozhodnosť! Sráč!

Mám plné zuby...

Člup. Plávam.

*

Je hrozně náladovej. Až se vrátí, určitě bude v pohodě a bude se tvářit, že se nic nestalo. Ani si nevzpomene, že mu zase! něco přelítlo přes nos a byl na mě ošklivej. Ted' se to ještě dalo vydržet, šel se projít, to je dobře. Ale když se minule ožral, protože Slováci vyhráli sedm–jedna a on si dal panáka fernetu po každým gólu, začal mi vyčítat, že po něm furt chci sex a že s ním jsem jenom kvůli sexu a samý takový kraviny. A pak ten sex chtěl sám, ale byl tak opilej, že se mu nepostavil a pořád to chtěl zkoušet a já už toho měla dost. Málem jsem odjela domů. Měla jsem to udělat...

Už je pryč nějak dlouho. Možná si šel konečně zaplat. Snad se neutopil nebo ho nesežral sumec.

Úžasné! Voda je rozláhla, dá sa v nej plávať donekonečna. Nekonečnu sa dá plávať naproti. Príjemne chladná. Slnko svieti oproti, musím žmúriť. A svieti na rozvlnenú hladinu, ktorá tak nadobúda novú textúru. Ako šupiny všetkých rýb, ktoré pod ňou žijú! Alebo jedna veľká ryba, s ktorou zápasil Hemingwayov stavec a ja ju nedokážem dohnat', lebo je vždy tesne predou. Ryba, ktorá mi razí cestu.

Kam plávaš, ryba? Kam ma vedieš?

Aj pri skoku sa človek dlho pozerá z okna, stále na zem – aj ho priťahuje, aj vzbudzuje hrôzu. Stačí prekonať hranicu. Pád trvá sekundy, stotiny! a potom sa už energia vpíja do okolia a všetko je v poriadku. Strach sa týka iba času pred.

Aj teraz: nemám strach. Nasledujem rybu. Ryba má moju dôveru, ani neviem prečo.

Možno, že jej pohyb je rozvážny a vytrvalý, preto.

Napodobňujem pohyb ryby. Lebo s rybou sa nesmie zápasit'!

Kde je tak dlouho? Tři hodiny pryč.

Zrazu zbadám telo. Krásne ženské telo. Páči sa mi jeho neskrývaná kyprost'. Stojí vo vode po kolená a vidím stehná, bujný zadok, panvu, ktorá je... zo všetkého najviac materská. Plné ťažké prsia. Ale je mladé, to telo. Smeje sa, od smiechu sa celé zachvieva. Víri vodu. Chcem ho varovať: Čo tam robíš? Neodplaš rybu! Pod' za mnou!

Bližim sa k telu a už vidím, že ryba sa ponára čoraz hlbšie pod hladinu.

Klíže sa do hĺbky, až sa mi úplne stratí!

„Videla si to?“ pýtam sa ženy, ktorá mi nezakryte ukazuje prsia a hlavu zakláňa dozadu, aby sa vlasy namočili do vody. Usmieva sa. Určite na mňa, to rozpoznám.

Potom sa zavrtí zo strany na stranu a prsia ten pohyb nasledujú. Boky, jemne vyklenuté bruško, zužujúci sa driek.

„Bože, aká si krásna,“ nemôžem si pomôcť. Sme od seba už len na vzdialenosť jedného tela. Bože!

Prečo teraz?

Hoci sa mi na ňu teraz nechce myslieť, vybaví sa mi Alica. Nevieť prečo. Myslieť teraz na Alicu znamená uvedomovať si závažnosť situácie: že stojím vo vode s nahou ženou a už-už k nej vystieram ruku, aby som zistil, či je skutočná.

Rozprestrie sa predomnou to Alicino telo. Štíhle. Stavce. Úzky pás a zadok skôr priťahovaný k zemi, než bujnejší do šírky. A do vody nechodí ani po členky, nielo po kolená.

Pristúpim tesne k nej. Mokré plavky sú prilepené na tele, obopínajú penis. Pozerá sa naňho, to rozpoznám. Penis je zdurený tak na polovicu. Červenám sa a aj ona sa červená, len je to na opálenej koži ťažšie vidno. Chce sa mi povedať, že je to jej vina. Iba zo žartu. Niežeby som ju chcel obvinieť, božechráň! Vážim si jej pôvab a nehanbím sa za to, čo so mnou robí. Zatiaľ však neurobím nič. Ďalej sa na ňu pozerám, premeriavam si ju od hora dole a naopak. „Aká si krásna!“

„Martine!? Martine?!“

Napokon sa ma dotkne sama. Chytí ma za ruku a ťahá na breh. Má tam rozložený uterák a okolo nie je nik. Má svoj vlastný tábor. Zohne sa a na mňa z podhľadu pozerá veľký guľatý zadok. Neudrží sa. Jemne ju buchnem a zadok sa vlní a odkiaľsi, kde má tá kráska ponorenú hlavu, sa ozýva smiech. (Alica pri sexe hovorí: „Plácní mē, ješť mē pořádně plácní!“ Ale jej zadok skôr veje.)

Keď sa vzpriami, drží fľašu; priehľadný obsah je kontrast k temnej vode. Mám podozrenie, že je to slivovica. Ale krásna žena to do sebe leje ako obyčajné červené víno. Dve hrdlá pasujú ako uliate.

Ako sa mi s tou fľašou páči! Som vo vytržení. Smädny. Chce ma vari opit'? Opit' a potom znásilniť? Nech! Nechám sa.

„Martine!!“

Slivovica perlí a na jazyku štípe, to som si istý, ale krásavica mi nechce dať napíť. Nalieva sa sama, s vyplazeným jazykom, slivovica sa oň triešti, odteká do úst a je to ako fontána, trebárs ako Fontána di Trevi. Potom ju odloží a jazykom mi oblizuje tvár, zuby, motá sa jazyk okolo jazyka. Provokuje ma, tá bujná potvora!

„Ty si z Moravy?“ pýtam sa, aby reč nestála. Aby som odpútal pozornosť od plaviek napnutých na prasknutie, od fľaše položenej opodiaľ.

Chichoce sa – dráždivo, ako sú dráždivé jej mliečne prsia, a vo mne rastie túžba a naráža na limity plaviek z polyesteru.

*

„Daj mi napíť,“ kňučím na krásku ako pes. Dostala ma. Môže si so mnou robiť čokoľvek – a ona nie a nie mi naliať do hrdla, ani ma chytiť za vtáka.

„Martine! Slyšíš mňa?! Haló!!“

Začne mi predvádzať akýsi tanec.

„Áno, pod' ku mne. Pod' ešte bližšieeee,“ z plnovýznamových slov sa stáva dlhý kvílivý vzdych. Tisne sa ku mne zadkom. Medzeru medzi polkami vyplní stoporený vták. Zadok, celá jeho hmota, je teplý od slnka.

Som si istý, že do špliechania vln počujem White Rabbit, psychadelickú hudbu asi z nejakého prenosného reproduktora.

„Pod' ku mne a podaj mi slivovicuu-uf!“

„Haló!!! Martine ozvi sa!!“

A to nespomenul pubické ochlpenie! Divoké tmavé chlípky lemujúce celé prirodzenie, chlípky rozrastajúce sa po slabinách. Ako kvet, orchidea, čo ja viem!

Páči sa mi ochlpené prirodzenie. Alica sa dôkladne holí, hoci vždy nájdem zopár chlípok najmä v bezprostrednej blízkosti. Tie nepovzbudzujú vášň, lebo každý hneď vie, že sú

dôkazom o neúspešnom pokuse. Márna snaha o dokonalosť (vo svete Aliciných estetických noriem, pochopiteľne).

Napríklad Kamila to robila presne podľa mojich predstáv. Niekedy bola oholená do hladka a to bolo ako sexovať s malou pubertiačkou. Niekedy rozťahla nohy a bola zarastená, až ju tie chlípky pri sexe ťahali. A to bolo zase nespútané a prírodné.

Sťahuje mi plavky. Vlní celým telom, klesá v kolenách a sťahuje mi kurva plavky.

„Martine!!!“

Kurva Martine, kde seš?

*

„Ma...nee!“

Niečo počujem. Dopíče čo to je? Aj kráska spozornela. Ako plachá laň. Ustala v činnosti, natiahla krk a hľadá k lesu. Plavky stiahnuté po členky.

„Mar..neee!“

Počujem krik. Hrdelný pazvuk nejakej ožratej českej máničky. Teraz! V najlepšom sa ožran pretĺka lesom. Chce sa vyšťať do vody. Prekaziť mi sex s moravskou divožienkou.

Z lesa sa rýchlo blíži. A ja stojím, vták už nie taký majestátny, ale predsa vztyčený, a moje milostné splynutie, návrat do divočiny, mýtická katarzia... všetko je v riti.

Amazonka sa pustí do klusu a ja vidím, posledný raz, ako to telo pri každom kontakte so zemou preskupí celú svoju hmotu. Je to nádherné.

Kurva, obleč sa už!

Práve si natáhujem plavky, keď sa spomedzi stromov vykľuje Alica. Asi stotinu pred tým sa ozvalo jedno hlasné čľup a žena... to telo zmizlo vo vode. Nervózne sa pozerám na Alicu – čo to bol za nápad, skrývať sa vo vode, čoskoro sa vynorí a Alica ju uvidí a čo potom ja? Keby sa radšej prepadla pod zem.

„Martine!“

Pozerám sa vodnú hladinu a nikde ju nevidím. Ani bublinky, žiadne známky života.

Alica kráča ku mne.

„Co to děláš?“ spýta sa a je vystrašená.

Až teraz si poriadne natiahnem plavky. Kurva. Som si istý, že by radšej objavila vyplavené telo než toto.

„Alica, ahoj! Ja som plával.“

„Tys plaval, a proto si teď navlíkáš plavky...“

„Cítil som čosi nepríjemné. Na slabinách. Kontroloval som, či sa mi tam neprisala pijavica.“

„Ty si ze mě děláš prdel, že jo?“

„Nie, Alica! Neklamem.“

„Tys tady prostě regulérně onanoval a neříkej, že to tak nebylo, vždyť jsem až z dálky viděla tvůj naběhlej penis.“

„Nevymýšľaj si, Alica! Dobre vieš, kto z nás myslí furt iba na sex,“ osopil som sa na ňu v obrannej reakcii. Panika.

„Stačilo si říct a mohla jsem... mohli jsme být spolu, mohli jsme se jít projít spolu...“

„Alica, ja som... ty blúzniš.“

Vidím, že Alica má na krajíčku. Že to je zo zmätku a z pocitu, že niečo urobila zle, nedostatočne.

„Já nevím, vůbec tomu nerozumím. Kdybys mi to třeba vysvětlil... Je to nějaká tvoje perverzní choutka? Tolik si mluvil o vodě, o tý posraný přehradě... Potřeboval ses do ní vycákat, aby sis odnes nějaký extrémní zážitek jako suvenýr?“

„Alica, nie je to tak. Ja...“

„Ty mi to nevysvětlíš. Ty mi to určitě neumíš nebo nemůžeš vysvětlit.“

Snažil som sa ju upokojiť, ale bolo vidno na celom obrannom postoji, na zhrozenom výraze, na hlase, že je vytočená, zhnusená, pripravená odísť a poslať ma k vode. A čo je horšie, nedokázal som sa s Alicou ani normálne pohádať. Ale ako sa dá pohádať o niečom, čo je medzi dvoma neprenosné, kde chýba čokoľvek spoločné?

Na druhý deň cestujeme domov. Svoj kufor si Alica ťahá sama. Celý predchádzajúci večer sa so mnou nebavila. Iba občas sa na mňa pozrela, keď si myslela, že to nezbadám, a v tvári mala niečo, o čom ani referovať nechcem. Kurva. Pozerala sa na mňa ako na devianta. Ako na choromyseľného onanistu.

Doprdele tohle je snad parodie na dovolenou. Týpek si to dělá u vody... Co kdyby ho někdo viděl – jako já? A proč vlastně? Já bych mu to klidně udělala. Ještěže zítra jedeme domů. Pojedu k sobě. Budu mít klid. Druhej den do práce. Tohle... Musím promyslet. Co dál. Na

co myslel? Byl zhulenej nebo sjetej nebo v nějakým svým divným stavu? A ještě mi k tomu nic neřekne. Prý já že si od něj vynucuju sex. Radši si ho bude honit nad rybama... Možná mu hrabe?

*

Napísal som Kamile. Ešte ten večer v posteli. Zostal som v hotelovom bare, ktorý zatváral o desiatej. Plný piva (pivo drahšie než v Prahe, plzeň stála šesťdesiat korún!) som sa vyšplhal na poschodie a ľahol si vedľa Alice. Nespala. Dýchala inak, než sa dýcha v spánku. Aj tak som začal písať.

„Ahoj Kamila. Dnes som prežil deň, kedy som bol na hrane smrti, na hranici nebeského kráľovstva. Všetko krásne bolo predomnou a ja som na to nevedel dosiahnuť. Prepáč, že hovorím v obrazoch, no bolo to viac skutočné, než sa zdá. Mitana v románe Hľadanie strateného autora písal o tom, že človek je potomkom anjela, čo znamená, že je démon, a to znamená, že žijeme v pekle. Nerozumel som tomu dôkladne, Mitana už vo svojich neskorších románoch blúznil. Bláznil. No dnes som mal pocit, že tým nejasným slovám, ktoré si len matne pamätám, rozumiem ako nikdy. Keby som nemal plný mechúr piva, myslel by som si, že som sa utopil. Ale fyzická potreba mi dá vždy pocítiť, že to ešte nemám za sebou. Po našom rozchode som si myslel, že je koniec. Amen. Chodil som k Nuselskému mostu a nadával tomu kokotovi (prepáč, že nadávam),“

Správa príliš dlhá. Príliš veľa toho Kamile potrebujem povedať. Rozdelil som ju na dve.

„ktorý tam postavil zábranu pre skokanov. Teraz je bolesť oveľa znesiteľnejšia. Veď je to nejaká doba, čo nie sme spolu. Ale dnes to bolo zvláštne. Plával som v slapskej priehrade a prišla náhla epifania. Videl som ťa vo vode. Neboj sa, nie len ako telo, bola si živá a krásna. Ako si ťa pamätám. A vôbec si sa nehnevla, že som ťa udrel a rozbil ti okuliare. Čo sa stalo, viem iba z tvojho rozprávania. Ešte som nenabral odvahu, aby som si pozrel to video. Nemám odvahu. A všetko len preto, že som bol nešťastný sám so sebou a asi som doteraz a budem naveky.

Vtipné bolo, že som ťa považoval za Moraváčku. A ty si pri tom z Vysočiny. To tá slivovica... to je jedno.“

Odosielam Kamile, ako mi to chodí na myseľ, zatiaľ čo Alica leží vedľa mňa, ja vedľa nej, a ona pozerá do tmy otočená na boku.

„Niekedy sa budím a okrem toho, že myslím na teba, myslím aj na to, že budem nešťastný (silné slovo), nenaplnený, neúplný do konca života a že s tým nikto nebude môcť urobiť nič. Kamila, chcel by som sa s tebou stretnúť. Ak na to pristaneš. Chcel by som ťa vidieť, počuť, ako sa máš. Môžeš mi hovoriť o všetkom. Aj o chlapoch a ja nebudem žiarliť, ani trochu! (Aspoň to nedám najavo, sľubujem.) Chcem ísť s tebou na pivo a čakať na tú hranicu, kedy sa strojená konverzácia zmení na prirodzený tok. Vedeli sme sa spolu baviť a rozprávať. Chýba mi to. Aj tvoje zážitky z práce, klebety o rodine. S kým podvádza tvoja sestra svojho frajera tentokrát. Premysli si to prosím. Dúfam, že sa máš najlepšie, ako sa dá.

Dobrú noc ti prajem.“

Nenapísal som Kamile, že to bol erotický sen. Zjavenie. No myslím, že sa to dovtípi. Kamila je bystrá, ale nemá potrebu nadužívať slová. Je oveľa viac telesná a z tej telesnosti vychádza akási éterickosť. To ma na nej vzrušuje.

Odoslal som správy a búši mi srdce. Poriadne. Dúfam, že Alica to cez medzeru necíti.

Vôbec neviem spať. Cítim takú úzkosť, ako po tom nedávnom rozchode. Stiesnenosť samého tela. Pichá ma v nohách, v rukách. Dych je plytký, nedôsledný, takmer sa dusím. A zasa musím šŕať. Pozerám do mobilu na svoju dlhú správu. Už teraz sa hanbím, čo všetko som jej popísal, bol som ožratý, stále som. Určite sa so mnou nestretnú.

A ja sa túto noc určite zbláznim. Už nemám trávu ani cigy. Ani ďalší chl'ast poruke. Môžem si čítať akurát Murakamiho Norské drevo, ale tam je na každej stránke sex, honenie alebo smrť. Ani na jedno sa mi teraz nechce myslieť. Myslím na Kamilu a jej sebavedomie v pohyboch a v reči, ktoré utvára charizmu – to najväčšie kúzlo človeka.

Alicu... nedokážem vnímať v jej plnosti, lebo sa príliš orientujem na to, aká je vo vzťahu ku Kamile. Redukujem ju na objekt porovnávania. A teraz sa mi zdá ako plochá telom, tak plochá duchom. Niekedy som ducha-prázdnu nazýval Kamilu. Keď sme spolu ešte žili. Prenášal som to na ňu ja, lebo Kamila potrebuje voľnosť, aby sa naplno rozvinula, a ja som už ako decko mal najradšej zvieratá v klietkach. Mohol som ich prenášať so sebou.

Čakám a pozerám do mobilu, mobil mi svieti do ksichtu. Alica sa určite pýta, čo robím a na čo, na koho sa tak urputne celú noc dívam. Možno jej napadne, že ten úchyl sa rovno vedľa nej pozerá na detské porno.

Ale ja čakám, kým príde...

Správa!

Prečítal som si ju a hneď potom zaspal. Od vyčerpania. Od strachu pred tým, čo bude zajtra. Ako sa s Alicou spoločne vydáme domov. A čo bude doma, má u mňa niekoľko vecí: hrebeň a niečo na maľovanie tváre. Podľa mňa to trochu preháňa, nazývam to: „omietka na fasáde“ alebo „primalex na ksicht“ alebo „smrdíš ako pastelka“, – keď ma chce pobožkať a je celá od mejkapu.

Inak mám ale Alicu rád. Mám ju rád inak než Kamilu. Niečo bude na tej módnej polyamórii... (Ale serie ma, že nemôžem byť jediný zo zúčastnených, kto má partnerov viac. Že by to ostatní pokladali za nespravodlivé.)

„Ahoj Martine, môžeme niekdy na pivko. Ty jsi teď na Slapech? Pamatuješ, jak jsme tam minulé léto jeli parníkem?

Taky dobrou.“

Teoretická časť: Protagonista vybraných próz Dušana Mitanu

Úvod

Tvorbe Dušana Mitanu (1946–2019) sme sa venovali už v bakalárskej práci, ktorej témou bola komparácia dvoch poviedkových zbierok *Psie dni* (1970) a *Krst ohňom* (2001). Poviedku ako Mitanov kľúčový „konštrukčný princíp“¹ textu sme sledovali kontinuálne v uzavretom celku autorovho diela, a tým pádom sme mohli analyzovať aj jeho vývoj.

V tejto diplomovej práci sa zaoberáme *rozsiahlejšími* prozaickými útvarmi a ich usúvzťažnením doplníme mozaiku Mitanovho diela. Daniel Domorák tvrdí, že Mitana „od prvých písmen po posledné vrstvil všetky svoje možnosti i nemožnosti, stále ťažšie, na seba, a tak vytváral čoraz rafinovanejší priestor vlastnej textovej transcendencie,“² preto aj my chceme prísť k tomuto dielu, ktoré sa definitívne uzavrelo v roku 2019 publikovaním rukopisu *Nezvestný* ako k celistvej a kontinuálne budovanej výpovedi, a chceme na ňu nahliadať z perspektívy protagonistu, ktorého pokladáme za jeden z jednotiacich princípov všetkých Mitanových (prozaických) textov.

Dušan Mitana vstúpil do literárneho života v šesťdesiatych rokoch a prispieval do časopisu *Mladá tvorba*. V roku 1970 debutoval zbierkou poviedok *Psie dni*. Prózu označovanú ako novela, *Patagónia*, vydal v roku 1972. Na pôdoryse jednoduchého milostného príbehu čítame o mladom Ivanovi, ktorý sám je zároveň rozprávačom tohto príbehu. Referovanie postavy k sebe samej z pozície rozprávača je prvá východisková situácia, ktorou sa diplomová práca zaoberá.

Ďalšou vybranou prózou je kriminálny román *Koniec hry* (1984). Jeho súdobé prijatie narazilo na mechanizmy cenzúry a Mitana musel zmeniť postavu otca, „ktorý bol v pôvodnej verzii románu vo väzení ako nevinná obeť politického procesu v päťdesiatych rokoch.“³ Napokon však román vyšiel a to aj v ZSSR v náklade, ktorý by dnes vyrazil dych, cirká pol milióna kusov. Pre nás je však román ťažiskový, lebo v ňom Mitana prichádza s takzvanou *postavou-variáciou* –, a to vo vzťahu k „typickému“ protagonistovi.

¹ Horváth 2000, s. 95.

² Domorák, „Komplexná charakteristika“, *litcentrum.sk* [online].

³ Horváth 2000, s. 143.

Pater Slávik je iným typom postavy, než invariantný *typ protagonistu*, aký sme modelovali z doteraz interpretovaných Mitanových próz: je to „úspešný mladý muž“, karierista, idúci tvrdo a strategicky za svojím cieľom. Takýto typ postavy má svoju literárnu genealógiu v naturalistickom „románe kariéry“ [...].⁴

Zároveň je narácia uskutočňovaná personálnym rozprávačom z perspektívy Slávika, teda vraha. Táto „paralelná“ (atypická) naratívna štruktúra je ďalšia situácia, ktorú práca analyzuje a interpretuje.

Tou treťou je najkomplexnejšia situácia a sklbenie všetkého predchádzajúceho. Rozsiahla próza *Zjavenie* vyšla v roku 2005 a môžeme ju označiť za završenie textov *Hľadanie strateného autora* (1991) a *Návrat Krista* (1999). Tomáš Horváth hovorí o „princípe textovej koláže“,⁵ v ktorej sa vrstvia texty rôznych žánrov a štýlov a je narúšaná literárnosť a charakter románu, Horváth hovorí o „paraliterárnych žánroch“⁶. Nad literatúrou prevažujú disciplíny ako publicistika, filozofia či teológia.

Kým *Hľadanie* a *Návrat* mali trajektóriu smerom preč od epickej fabule, *Zjavenie* je iný prípad. Peter Zajac hovorí, že „[...] je v tomto zmysle aj akousi dobovou rezonančnou doskou. Na rozdiel od *Návratu Krista* je však jej svorníkom práve prozaická štruktúra románu.“⁷ Tá stojí jednak na samotnom príbehu, ktorý je kontinuálny a je prierezom naprieč šesťdesiatymi až nultými rokmi minulého až súčasného storočia. A stojí na type protagonistu. „Základným“ mitanovským hrdinom je Dušan Jonáš, ktorý niekedy funguje aj ako rozprávač v ich-forme. Ďalej je prítomná postava variácia alebo postava budovaná na „binárnom protiklade“⁸ v podobe Dušana Eliáša, akejsi tieňovej alternatívnej verzie. V texte sa vyskytuje autorský subjekt Dušan Mitana, ktorý je skrz autobiografické a historické fakty vo vzťahu s psychofyzickým Dušanom Mitanom. A v poslednom rade, o Jonášovi niekedy referuje personálny rozprávač (er-forma), ktorý je vo vzťahu s autorským subjektom. Tieto vymenované vzťahy sa v texte voľne prelínajú.

Okrajovo sa dotkneme Mitanovho posledného diela *Nezvestný* (2019), v ktorom sa románová štruktúra rozpadá do mnoho-žánrovej triešte založenej na parafrázach a citáciách, ktorá je viac organizovaná fyzickým spisovateľom než akýmkoľvek naratívnym subjektom.

⁴ Horváth 2000, s. 132.

⁵ Tamtéž, s. 146.

⁶ Tamtéž, s. 156.

⁷ Zajac 2014, s. 759.

⁸ Lukavec 2012, s. 68.

Autor Mitana svoj zámer vysvetľuje na začiatku knihy, chce podať *svedectvo o svojom živote* a k spolupráci si pozýva čitateľa:

Ale písať autobiografiu je možné aj spoluprácou autora s čitateľmi, novinármi, kritikmi, ktorí autorovi kladú rôzne otázky a on na ne odpovedá. Z viacerých rozhovorov, ktoré sa prelínajú s textami z iných žánrov, si čitateľ môže poskladať životný príbeh autora, ktorý píše román-koláž a každý čitateľ, kladúci otázky, sa stáva zároveň jednou postavou príbehu.

Rozprávač, Autor, Protagonista⁹

22. 5. v roku odovzdania rukopisu spáchal Dušan Mitana samovraždu.

Autorova rozsiahla tvorba zahŕňa okrem už menovaných diel aj poviedkové zbierky *Nočné správy* (1976) a *Slovenský poker* (1993) a novelu alias pamäti *Môj rodný cintorín* (2000). Okrem prózy boli publikované aj dve básnické zbierky, *Krutohry* (1991) a *Maranatha* (1996).

⁹ Mitana 2019, s. 9.

1. Patagónia

„Mitana hovorí paralelne o poviedke a románe skôr ako o dvoch konštrukčných princípoch než o žánrových vymedzeniach [...],“¹⁰ interpretuje Tomáš Horváth autora Dušana Mitanu. Autorovo verbalizované nazeranie na vlastné dielo nemusíme brať príliš vážne, obzvlášť v prípade takého literárneho mystifikátora, akým Mitana bol. Je však zaujímavé konfrontovať *mitanovskú poviedku s mitanovskou prózou*. Kým poviedka je ohraničenou situáciou, ktorá je sémanticky nejednoznačná a ocitá sa v nej *mitanovský protagonista*, ktorý do nej vstupuje najčastejšie ako pozorovateľ, ale musí sa nejako zachovať, teda stať sa aktérom, *Patagónia* funguje inak. „Vidíme tu teda transformáciu oproti väčšine Mitanových epických poviedok: typ protagonistu je ten istý, ale je zbavený zasadenia do senzačného dejom nabitého sujetu.“¹¹ Chýba jej práve to epické ohraničenie a dramatický oblúk. Takáto próza môže byť nekonečná a nekonečne písaná trebárs aj na rolku toaletného papiera. Finálnu bodku za textom dáva autor skrz svojho protagonistu v momente, kedy sa mu zachce podľa vlastného, akokoľvek impulzívneho či iracionálneho, uváženia. Toto gesto je tiež typicky mitanovské. A zatiaľ čo v neskorších textoch (ako napr. *Zjavenie*) má takáto „próza ako cesta“ krkolomný charakter kolážového vrstvenia textov rôznych funkčných štýlov, žánrov, rôznych obsahov, *Patagónia* je mladicky ľahká, až budí zdanie ľahkovážnosti. Dimenzia jednoduchej fabule sa pretína s dimenziou asociatívneho vnútorného sveta hlavného hrdinu Ivana Mráza. Ten počas osláv Vianoc oznámi rodičom novinu – míľnik v živote mladého muža:

„Ozaj, odišiel som zo školy,“ ozval som sa nepozerajúc na otca. Hrali sme karty a popíjali slabé ríbezľové víno. Matka stála pri sporáku a vysmážala zemiaky, moje najobľúbenejšie domáce jedlo.

„Ako odišiel?“ spýtal sa otec nechápavo.

„Len tak, odišiel,“ povedal som.¹²

Oznámenie prebieha ľahko a provokatívne, čo sú dva prívlastky, ktoré *Patagóniu* vystihujú. Je to neustále presadzovanie slobodnej vôle Ivana (paradoxne v neslobodnej dobe) a toto presadzovanie – tvrdohlavé a hraničiace s agresivitou súvisí s generačným zaradením

¹⁰ Horváth 2000, s. 95.

¹¹ Tamtéž, s. 98.

¹² Mitana 1994, s. 8.

hrdinu. Ivan Mráz má po dvadsiatke a rozhodol sa žiť na voľnej nohe v Bratislave. Tu má v úmysle napísať román a zarába si tvorbou filmových adaptácií podľa klasickej literárnej predlohy. Jeho živobytie je skôr živorením. Pri častých potulkách mestom sa zamiluje do vydatej Viery. Viera opustí manžela, s Ivanom otehotnie a sťahuje sa k nemu. Ivan dopíše román a zistí, že je to len stostránková novela (*Patagónia*). Na konci cestuje do rodnej obce, aby zistil, že mu zomrel otec a vrátil sa nazad. Je to jednoduchá fabula, v ktorej centre ako by bola červia diera rovno do mysle nespoľahlivého rozprávača a hlavného hrdinu Ivana Mráza. Je to jeho písanie o ňom. Je to jeho iniciácia – cesta z krajín detstva do dospelosti. Patagónia je mentálnym priestorom, myšlienkovou konštrukciou, ktorá pre Ivana obsahuje ilúzie, ktoré sú na konci prehodnotené. Nenazývame to stratou ilúzií, bolo by to zjednodušujúce. Ivanova iniciácia, ktorá je zložená z pozorovania, reflektovania a jednaní, sa uskutočňuje samotným procesom písania (meta-literárnosť: Ivan píše) a zároveň o nej text podáva svedectvo, zaznamenáva ju (psychofyzický Dušan Mitana píše).

Jednoducho povedané, *Patagónia* je krátkym výsekom zo života Ivana Mráza, ktorý je významný tým, že Ivan – študent, syn – sa stáva partnerom, otcom, spisovateľom.

1.1. Svet podľa Ivana Mráza

Podľa Horvátha „[...] samotný protagonista je ‚javom‘ (‚úkazom‘), ktorý je do kontextu (spoločnosti, komunity) zasadený nepatrične.“¹³ Je možné sa na fikčný svet pozrieť aj takto, avšak naša hypotéza operuje s prepojením psychofyzického autora, autorského subjektu (ktorý tu absentuje, ale bude mať dôležitú funkciu v próze *Zjavenie*), rozprávača a hlavnej postavy. Tieto naratologické kategórie utvárajú všetko ostatné, sú v epicentre diania a toto dianie sami podmieňujú – vstupujú doň a zároveň ho utvárajú.

Horváthov model by implikoval akúsi a priornú existenciu sveta. V kriminálnom románe *Koniec hry* je to hlavná postava Slávik, kto v rovine svojho vnútorného sveta funguje ako scenárista sveta vonkajšieho – tu sa tento postup prejavuje viditeľnejšie. V *Patagónii* je to oveľa implicitnejšie.

Mitanovo písanie ako proces sebapoznávania a sebaaprezentovania, ktoré sa realizuje najčastejšie ako svedectvo, autofikcia, pamäti – Bednárová hovorí o „intímnej, personálnej“ literatúre¹⁴, je založené na modifikácii autobiografických faktov metódou mystifikácie,

¹³ Horváth 2000, s. 100.

¹⁴ Bednárová 2011, s. 19.

hyperboly či irónie. Je to písanie o mužskom protagonistovi – o človeku ako o jednej realizácii života, pričom tento človek je „sám sebe pánom“.

To neznamená, že by oplýval racionálnou schopnosťou konať a svoje činy do budúcnosti vyhodnocovať, naopak. Podlieha pudom, iracionalite, živočíšnosti (človek ako živočíšny druh). Ale čitateľ je konfrontovaný s jeho interpretáciou sveta, teda s jeho modelom sveta.

Ivan Mráz sám seba – často nevedome – zasadí do istej situácie a v nej už potom naozaj figuruje ako úkaz, exot. S istou naivitou by chcel byť len prijímateľom, vnímateľom. Neuvedomuje si, že vo svojom svete – vo svojom živote je nútený mať aktívnu rolu, a je dôležité práve slovo uvedomenie.

Akonáhle je mitanovský subjekt pod vplyvom alkoholu, lásky, akéhokoľvek omámenia či vytrženia, situácia sa prudko mení. Vtedy, naopak, má subjekt enormnú afinitu konať. Než sa rozhodne navštíviť Vieru, musí sa pred tým posilniť: „V samoobsluže som si kúpil vetrové cukríky a rýchlo som zjedol celý balíček. Potom som vyfajčil tri cigarety a dúfal som, že cukríky a dym zneutralizovali tie štyri koňaky.“¹⁵ Hoci sme vyššie pomenovali túto novelu ako prózu prehodnotených ilúzií, niečo v osobnosti protagonistu – „[...] je to typ mierne asociálny, rebelantský, ktorého reakcie a správanie sú mierne vyšinuté [...]“¹⁶ – zostáva nemenné. Táto osobnostná konštanta je najlepšie viditeľná, keď vedľa seba postavíme *Paragóniu* a *Zjavenie*.

Ivan pije, aby si dodal odvalu a v spätnej reflexii nahliada na seba a vyhodnocuje to ako svoju slabosť, ktorú musí zakryť cukríkmi. Rovnako v druhom spomenutom diele protagonista Dušan Jonáš fajčí cigarety, pije pivo a túžobne pozerá po mladších ženách, aj keď si vzápätí sám priznáva, že toto nie je ideálne správanie kresťana, ktorým by Jonáš chcel byť. V *Patagónii* je táto spätne uvedomovaná deviácia gestom rebelského vzdoru spojeného s mladickou výbojnosťou. No v druhom texte sa význam posúva a stáva sa z neho nemožnosť duchovnej, vyššej dimenzie osobnosti – jej neustále sťahovanie k zemi prostredníctvom zmyslových pôžitkov, ktorých sa hrdina napriek svojmu křčovitému snaženiu nemôže vzdať. Je to akési tiché priznanie, že vyšší zmysel života zastúpený vierou, sa Jonášovi nájst' nepodarilo.

Aj keď je mitanovský protagonista stále na ceste – tou cestou je myslenie, premýšľanie – či už je to cesta za láskou, poznaním, románom, vierou... čosi v ňom, čo je nepomenované,

¹⁵ Mitana 1994, s. 26.

¹⁶ Horváth 2000, s. 96.

je nehybné. A jednou z interpretácií môže byť to, že práve táto nemennosť v človeku zabraňuje úspechu, teda dokonaniu, cesty.

V Mitanovom svete sa dej tvorí stretmi dvoch protichodných síl, ktoré Horváth pomenoval ako „kontext normy“ a „kontext deviácie“¹⁷. Nositeľom deviácie je práve mitanovský hrdina a kontextom mu je akákoľvek situácia, priestor, interakcia, v ktorej sa ocitá. S deviáciou to však nie je také jednoduché. Vo vloženom novinovom rozhovore v knihe *Zjavenie* píše autorský subjekt Dušan Mitana, že jeho hrdinovia, a má namysli ranné obdobie svojej tvorby, „[...] sú vlastne takzvaný ‚pozitívny devianti‘ [...]“¹⁸ Hovorí však aj o „negatívnej deviácii“¹⁹ vedúcej „k agresivite, ku kriminálnym činom, ba priamo zločinom, ako v prípade antihrdinu môjho románu *Koniec hry*“²⁰ Principiálne sa samozrejme nemôžeme spoliehať na žiadnu interpretáciu, ktorá pochádza od samotného autora, v tomto prípade delegovaná autorským subjektom. Predpokladáme, že deviácia je kľúčovým prejavom hlavnej postavy Mitanových próz a že možno rozlíšiť medzi deviáciou ako spoločenským vylúčením, ako pohľadom postavy z okraja do centra, kedy je viac menej neškodná, nezávadná (Ivan Mráz); a ako oveľa vážnejšou deviáciou, kedy sa postava nachádza v centre, ale svojím podvratným počínaním je naozaj nebezpečná. To je práve prípad Petra Slávika z románu *Koniec hry* a Dušana Eliáša zo *Zjavenia*.

Aký teda je Ivan Mráz? Trochu drzý, excentrický dvadsaťtiročný mladík s nadštandardnou mierou intelektu a vnímavosti, ktorý však podlieha akýmsi náhodám spojených s nekontrolovaným iracionálnym správaním.

„Noetika Mitanovej prózy teda akceptuje ambivalentnosť poznania, t.j. fakt, že na interakcii subjektu a skutočnosti sa rovnako zúčastňuje racionálne aj iracionálne,“²¹ píše Krnová na margo Mitanových (či skôr mitanovských) poviedok. Princíp takejto ambivalencie funguje v poviedkach tak, že abstraktné iracionálne sa fyzicky manifestuje ako vyhrotené absurdné situácie, ktorým protagonista čelí, do ktorých je vrhnutý. Ale v *Patagónii* je iracionálne lokalizované v samotnom protagonistovi a rozprávačovi. Ivan-

¹⁷ Horváth 2000, s. 101.

¹⁸ Mitana 2017b, s. 114.

¹⁹ Tamtéž, s. 115.

²⁰ Tamtéž, s. 115.

²¹ Krnová 2014, s. 683.

rozprávač má tendenciu tiahnuť k racionálnemu odôvodňovaniu, zatiaľ čo Ivan-postava sa často stáva absurdnou figúrkou s groteskným zafarbením.

Dal som sa dohola ostrihať, hoci som to vôbec nemal v úmysle. Išiel som okolo holiča a spomenul som si, že som zarastený. Zdalo sa mi, že moja tvár priťahuje pohľady okoloidúcich, doružova vyholených ľudí; očividne som medzi nich už nepatril. Boli medzi nimi síce aj bradatí, ale medzi tých som ešte nepatril. Ubíjalo ma vlastné kompromisníctvo, a tak som vošiel k holičovi. Asi desať minút som sedel na dlhej koženej lavici, a keď som prišiel na rad, zistil som, že som oholený.²²

Na tejto ukážke vidíme niekoľko príznačných javov. Iracionalita situácie spočíva v tom, že protagonista si vytvára predstavu, že sa naňho všetci na ulici dívajú. A to je dosť dobre možné vo svete, ktorý si tento protagonista konštruuje sám a vrhá ho okolo seba, aby doň skočil ako prvý. Ostatnými sa necháva vohnať do holičstva, kde zistí, že na tvári už oholený je, a tak si nechá vyholiť hlavu.

„Vyholenie hlavy, ktorého príčiny sú náhodné, však vo svojich dôsledkoch provokuje ‚spoločnosť‘ ako zámerný a programový ‚manifestačný‘ čin [...],“²³ uvádza Horváth svoju interpretáciu tohto gesta a vytvára tým syntagmatický rad opozícií: Ivan – spoločnosť, periféria – centrum, my – oni. Existencia princípu binárneho rozlišovania je problematická. Ivan sa štylizuje ako individuum, nie zástupca generácie, ani akejkoľvek spoločenskej skupiny. Píše, že k jedným „už nepatrí“ a k druhým „ešte nepatrí“. Ivan sa lokalizuje do medzipriestoru, do stavu provizória. Je to myšlienkový stav, pocit, ktorý sa manifestuje aj ako vzťah k fyzickému priestoru: „[...] provizorium mi vyhovovalo. Mám rád veľké mestá, hotely, krčmy a stanice – miesta prechodného pobytu.“²⁴ Avšak pri konfrontácii s príslušníkom VB, ktorý pomyselne sadá na lep Horváthovmu výkladu o provokácii, ho príslušník ihneď zaradí do jedného z táborov čierno-bieleho sveta: „,Len sa nerobte. Myslíte si, že keď máte holú hlavu, nie ste vlasatý?“²⁵ V tejto scéne sa však svojimi obvineniami zdiskredituje akurát samotný policajt, ostatní sa už pozerajú naňho, nie na holohlavého Ivana. Z problémov ho vytiahne Viera idúca okolo.

²² Mitana 1994, s. 24.

²³ Horváth 2000, s. 100–101.

²⁴ Mitana 1994, s. 12.

²⁵ Tamtéž, s. 38.

Analogická je situácia v diele *Zjavenie*. Protagonista, ktorým je autorský subjekt Dušan Mitana je v krčme vypočúvaný VB, lebo má v taške plynovú bombu a nájdenú sekeru. Policajti ho mlátia obuškami – teda situácia je oproti *Patagónii* vystupňovaná, už viac brutálna než komická. Subjekt mystifikuje, že jeho strýko je Gustáv Husák.²⁶ Pomocnú ruku mu dá práve jeho variácia, komunista a karierista Dušan Eliáš. Zároveň je to prvý raz, čo sa postavy fyzicky konfrontovali.

V oboch prípadoch je namieste hovoriť o motíve obhajoby. Protagonista je vypočúvaný pre niečo, čo sa mu stalo náhodou alebo to urobil nevedome (iracionalita) a musí svoje meno očistiť, a to prostredníctvom reči, ktorá oproti činu kladie vyššie požiadavky na kauzálne, logické a racionálne motivácie. Akoby mal protagonista pocit, že svoju samotnú existenciu potrebuje pred ostatnými obhájiť. Z pohľadu súdobého čitateľa a kontextu totalitného režimu asi bežná prax. Pri dnešnom či nadčasovom čítaní vzniká existenciálny moment. Vidíme aj prítomnosť vývoja postavy. Kým v staršej novele je u Ivana prítomná ambícia po takejto obhajobe – podporená potrebou sebatvrdzovania sa, iniciácie („Viete, ja píšem. Som spisovateľ na voľnej nohe.“²⁷), v *Zjavení* sa rovno púšťa do mystifikácie. Nedokázal by vysvetliť iracionálnu udalosť nájdenia sekery. A možno takú potrebu ani nemá. Akoby sa zocelil, alebo skôr zatrpkol?

V súvislosti s návštevou holičstva hovorí zasa Zajac, že sa jedná o „[...] gesto obscénosti, ktorým je holá hlava v stredovekých legendách o premene hriešnika na svätca.“²⁸ V *Patagónii* ešte nie sú teologické a biblické motívy, ktoré sú príznačné pre vývojovo mladšie texty. V metaforickom význame, v istom bode sa však obhajoba a kajanie spájajú. Ale rovnako ako obhajovanie ani druhá činnosť nie je nikdy zavŕšená, definitívne a úspešne vyriešená.

Keď si predstavíme Mitanov text ako metaforu fyzikálneho vlnenia, môžeme vidieť raz výkyvy k pólu iracionálna (činy), raz k pólu racionálna (obhajoba, kajanie sa, uvedomovanie si).

1.2. Princezná Viera a boj s drakom

„Postavy jako znaky nereferují primárně k něčemu, co je mimo hranice textu, ale jsou součástí toho, co tvoří identitu textu, co tvoří jeho strukturní, a tedy i funkční princip – jsou

²⁶ Mitana 2017b, s. 71–72.

²⁷ Mitana 1994, s. 39.

²⁸ Zajac 2014, s. 755.

funkční součástí narativního světa a existují jen v jeho režimu,²⁹ definuje Kubíček postavu, ktorú by sme nemohli označiť za takzvaného „plnohodnotného človeka“, keby sme takúto postavu vyňali z rámca fikčného sveta. Takáto je aj Ivanova Viera – a prívlastok Ivanova je tu namieste. Pre Mitanovo písanie vôbec je charakteristické zaujímanie špecifickej perspektívy. Často využíva techniku rozprávača v prvej osobe (ich-forma) alebo personálneho rozprávača, ktorý je previazaný s postavou, subjektom a tento subjekt nášho deleguje svoje vnímanie.

„Viera teda nie je ‚plnokrvnou‘ postavou, iným ohniskom [...],³⁰ nie je plastická postava, ktorá by v interakciách s hrdinom figurovala ako rovnocenná. Hrdinovi slúži pre jeho vlastné potvrdzovanie sa. Svet *Patagónie* je zabývaný takýmito znakovými, „neúplnými“ postavami, s ktorými Ivan v druhej rovine textu vstupuje do kontaktu a od toho sa odvíja dej, to zabezpečuje jeho pokračovanie. Horváth uvádza, že „[...] nie je, ako to bolo pri väčšine poviedok, nejednoznačný sujet, umožňujúci produkciu viacerých alternatívnych fabúl: fabulačná schéma je v podstate vopred daná.“³¹ Táto schéma je v pozadí textu, pre ktorý sú oveľa dôležitejšie vnútorné pochody Ivana Mráza – teda jeho vnútorný svet prekrýva akýsi svet vonkajší. Dalo by sa povedať, že chod vnútorného sveta, ktorý je nevyhnutný, lebo je vlastným procesom rozmýšľania, je retardovaný nutnosťou pokračovania deja. Ale to by nebolo dostačujúce, lebo chod deja umožňuje Ivanovi zaujať svoje stanovisko pozorovateľa (už vieme, že je to vždy problematická pozícia), a tým pádom mu poskytuje námet na uvažovania a asociatívne rozvíjanie motívov v popredí.

Horváth hovorí, že naratívna schéma novely pripomína istý typ rozprávky a analyticky ju rozkladá do takejto modelu: „[...] subjekt (Ivan) chce získať objekt (Viera), ale bráni mu v tom anti-subjekt (Vierin manžel).“³²

Žena ako objekt, teda „niečo“, čo chce hrdina uchopiť, mať k tomu určitý vlastnícky vzťah sa bude prejavovať tým viac, čím bude protagonista starší. V próze *Zjavenie*, kde sledujeme protagonistu po dobu niekoľkých desaťročí, je tento vývoj značný. Jonášova polygamia, prípadne túžba po nej, naráža na monogamiu manželky Evy, ktorá na svojho starnúceho manžela nahliada s ironickým odstupom – ako by si na to už zvykla.

Záverečný návrat Ivana za Vierou a jeho reflektovanie udalostí interpretuje Horváth takto: „[...] aj vzťah s Vierou, ktorý ho napĺňa, pociťuje rozprávač v okamihoch reflexie ako

²⁹ Kubíček 2013, s. 59.

³⁰ Horváth 2000, s. 103.

³¹ Tamtéž, s. 97.

³² Tamtéž, s. 95.

úzkostranný [...].³³ Žena má v Mitanovom svete dve podoby. Je neznáma a spoznávaná, tej prisúdime označenie nymfa alebo femme fatale, a potom je žena spoznaná – alebo inak manželka. Manželka nemá ďaleko od matky, je trpiteľkou mužových nevier a iných prehreškov a kvôli mužovi znáša existenčnú núdzu – v realizácii jej praktickej danosti jej muž vždy bráni. Tu sa zrkadlí štruktúra protichodných vplyvov, ktoré sme definovali vyššie: vonkajšok – vnútro, periféria – centrum, racionálne reflektovanie – iracionálny čin.

1.3. Medzi dedinou a mestom

„[...] Ivan vždy koná neštandardným, ‚asociálnym‘ spôsobom [...],³⁴ a to znamená, že tento rys jeho osobnosti ho neopúšťa nehľadiac na priestor, v ktorom sa nachádza (často býva postava ovplyvnená typológiou svojho prostredia). Udržiava si svoju suverenitu rebela, aj keď trávi Vianoce v rodnom dome na dedine, čo je prostredie, z ktorého pochádza nielen Ivan a väčšina Mitanových protagonistov, ale aj autor sám. Ostatné postavy, v tomto prípade najmä mama a otec sú skôr funkciami, znakmi, rolami než plastickými postavami – mnohosťou dimenzií v *Patagónii* disponuje jedine Ivan Mráz.

Mitanov vidiek je prostredie, ktoré je nehostinné ako svojim prírodným charakterom, tak charakterom jeho obyvateľov. Panuje tu závisť, porovnávanie sa, súperenie, pokrytectvo, pretváрка... Existujú tu dva princípy, ktoré zákonite stoja proti sebe, mužský a ženský. Mužský princíp sa vyznačuje pasivitou, pôžitkárstvom, nerestami a inklinovaním k intelektuálskym kratochvíľam: „Matka robila a my dvaja sme polihovali v posteliach, popíjali, čítali,³⁵ alebo: „Pri východe z kostola si chlapi dychtivo zapalovali cigarety, potriasali rukami a dohovárali partie mariáša na Štefana.“³⁶

Bipolarita my a oni funguje na dedine v prítomnosti otca presvedčivejšie než v mestskom prostredí. Tu je žena – matka centrom a nástrojom, ktorým si svoje miesto „vydobyła“, je praktickosť, adaptabilita, sedliacky rozum. Naproti tomu je otec teoretik, periféria. Ivan Mráz sa v rodnej obci jednoznačne umiestňuje na stranu otca. Je to akési bezpečné miesto, lebo na rozdiel od jeho bratislavského života, kde sa nevie jasne identifikovať – nachádza sa v prechodnom stave – existencia možnosti umiestniť sa je pre

³³ Tamtéž, s. 105.

³⁴ Tamtéž, s. 97.

³⁵ Mitana 1994, s. 7.

³⁶ Tamtéž, s. 6.

nonkonformného Ivana komfortný prístav. A navyše, je to tiež len dočasný stav, lebo Ivan už žije v Bratislave a pretože otec na konci umiera.

V súvislosti so záverečnou scénou úmrtia používa Zajac výstižné označenie „iniciačná rodová funkcia“³⁷. Ivan prichádza do rodnej dediny, zisťuje, čo sa stalo a vracia sa naspäť. V rovine vzťahu Ivan – matka nedôjde k nijakému vývoju, prehodnoteniu, premene. Znázorňuje to dištanc, ktorý Mitana robí medzi mužským a ženským svetom – aj určitú neschopnosť do takéhoto sveta preniknúť, priblížiť sa mu. S metaforou vzdialenosti a blízkosti pracuje v závere nie len Mitana, ale aj Zajac: „[...] blízkosť je ambivalentná. Zbližovanie približovaním a približovanie zbližovaním znamená vždy aj začiatok možného oddeľovania... No zároveň je aj náznakom cesty ďalej. Cesta *k* znamená aj cestu *od*.“³⁸ To je vyjadrenie vzťahovej dynamiky medzi Ivanom a Vierou, medzi rodiskom a novým domovom (v ktorom zostáva už len matka) a aj vo vnútri Ivana, v ňom samom.

Ivanova iniciácia, jeho cesta, je zavŕšená úmrtím otca a jeho symbolickým nahradením, ktoré sa odohráva medzi Vierou a Ivanom. Ivan bude sám otcom. (Vzťah Ivan – matka je s ozvenou oidipovského mýtu uchopený v krimi románe *Koniec hry*.)

V *Patagónii* sa ešte neprejavuje to, čo sa stane dôležitou témou v ďalších textoch, teda rod, rodová identita – a predovšetkým mužská vetva. Mitana bude túto tému pojiť veľmi komplexne a v diele *Nezvestný* ju zavŕši výkladom o genéze priezviska Mitana, ktorá siaha do 15. storočia.³⁹

2. Koniec hry

Koniec hry je iným typom prózy, než bola *Patagónia* a než bude v našej práci nasledujúce *Zjavenie*. Kým pri dvoch menovaných sa môžeme sporiť o ich žánrové zaradenie, toto je kriminálny román. A to s akcentom najmä na psychologickú rovinu, ale aj zdôrazňujúci akýsi spoločenský étos viny a trestu, spravodlivosti a morálky.

Personálny rozprávač sprostredkováva príbeh skrz vedomie vraha Petra Slávika. Ten na začiatku po vyostrenej hádke zabije svoju manželku s motívom žiarlivosti a celý dej je tak orientovaný na Slávikov život po tejto udalosti zarámčovaný policajným vyšetrovaním.

³⁷ Zajac 2014, s. 756.

³⁸ Zajac, s. 755.

³⁹ Mitana 2019, s. 14.

„Do pozornosti sa príznačne dostávajú variácie konštantných mitanovských tém – neuralgický vzťah ku chýbajúcemu otcovi, kajúcny vzťah k obdivovanej manželke, iritujúci vzťah k dominantnej matke, obsesívny vzťah k sebe samému.“⁴⁰ Stretávame sa s typickým diapazónom tém Mitanovho sveta. Línia: otec, rod, dedičnosť identita; vzťah k žene, ktorá je buďto matkou a manželkou – tieto dve „funkcie“ sa niekedy prelínajú, sú svojou variáciou podobne, ako to býva u mitanovských protagonistov, alebo, čo však nie je prípadom tohto románu, mladou tajuplnou milenkou. A napokon vzťah či vzťahovania sa subjektu k sebe samému – to je pre našu prácu najvýznamnejšia množina motívov a k akejsi úplnosti ju Mitana dovádza v románe *Zjavenie*. Okrem toho je sujet pretkaný živelné vyhrotenými, iracionálne prudkými situáciami, ktoré sú tiež pre autorovo písanie typické. Poznáme ich najmä z poviedok, kde jedna takáto situácia utvára fabulu poviedky, a v *Konci* s vypätou atmosférou, pripomínajúcou noirový film, túto atmosféru formujú.

Keď sa už schýľuje k vražde, ktorá sa uskutoční v noci po tom, ako sa Slávik vráti domov z natáčania (je režisér a scenárista) a nájde tu opitú manželku Helenu, je atmosféra dusivá ako ticho pred búrkou, vnímaná najmä zmyslami. Môžeme si hneď spomenúť na takéto momentum v poviedkach zo *Psích dní*, kde potom vždy nasledovala vyhrotená zásadná udalosť: „Hoci bola na takú hodinu nezvyčajne sparná horúčava, v porovnaní s dusnotou a nepríjemným zápachom potu v aute bolo vonku v nočných uliciach predsa len o niečo sviežšie.“⁴¹

Samotný akt vraždy je potom v mitanovskom duchu pojatý ako niečo, čo neočakáva ani samotný Slávik. Do situácie akoby bol vtiahnutý a zároveň je jej činným aktérom.

V istom zmysle slova je teda Peter Slávik naozaj nevinný: zabíja v afekte, keď sa sám sebe vymyká spod kontroly. Až vo chvíli, keď vraždu zapiera, keď rozohráva strategickú hru zapierania a racionálneho konštruovania alibi, preberá za vraždu zodpovednosť [...], vražda sa stáva *jeho* činom [...].⁴²

Tento podvojný princíp, ktorý sme analyzovali už v prípade Ivana Mráza, nás bude sprevádzať aj celým *Koncom hry*. Avšak s tým rozdielom, že Ivanove reflexie tvorili vedľajšie, fakultatívne motívy, text rozvíjali iným smerom, než akým sa uberala základná

⁴⁰ Domorák, „Komplexná charakteristika“, *litcentrum.sk* [online].

⁴¹ Mitana 2017a, s. 65–66.

⁴² Horváth 2000, s. 130.

dejová línia, zatiaľ čo v kriminálnom románe sú Slávikove úvahy tejto línie – vyšetovania a jeho „unikania spravodlivosti“ podriadené, rozvíjajú ju samú.⁴³

2.1. Kto je Peter Slávik

S postavou, ktorá akoby bola mitanovským protagonistom v alternatívnom vesmíre sa stretávame v diele *Zjavenie*, kde protagonista Jonáš a jeho variácia Eliáš fungujú na princípe dvojníctva (čo však neznamená, že sú to postavy zameniteľné). Takéto písanie o rozdvojení identity má svoje literárne-historické podhubie. Pre dotvorenie kontextu spomeňme napríklad Stevensona, Dostojevského či Hesseho.

Peter Slávik v románe nemá svojho dvojníka sprítomneného. Román môžeme čítať bez akejkoľvek predošlej skúsenosti s Mitanovym dielom, ale akonáhle *Koniec hry* zaradíme do súboru autorových diel ako celku, je jeho nadväznosť na typického protagonistu, akým je Ivan či Dušan Jonáš (prípadne Tomáš Eliáš v diele *Hľadanie strateného autora*) zrejmá.

„Peter Slávik absolvoval filmovú a televíznu dramaturgiu na VŠMU, viac-menej z núdze – neprijali ho na pražskú FAMU. Ak sa chcel dostať k réžii (a on chcel), nezostávalo mu nič iné, iba trpezlivo pracovať, učiť sa a čakať na príležitosť.“⁴⁴

Už z citovaného textu môžeme vyvodiť podstatné rysy Slávikovej povahy, ktoré ho alokujú voči vlastnostiam nášho mitanovského typu. Je to vitalita, ktorá je absolútnym spôsobom manifestovaná vykonaním vraždy.⁴⁵ Mitanovský typ sa prejavuje špecifickou pasivitou, ktorá spočíva v tom, že jeho nonkonformita ho vylučuje z jadra spoločnosti a on si preto tvorí vlastné priority, pričom tento kauzálny vzťah platí aj v opačnom smere.

Je to aj ambicióznosť a pracovitosť, ktorá má ambivalentnú povahu. Na jednej strane by pracovitosť mala viesť k udržaniu sa v spoločenskom strede, k akémusi uznaniu a úspechu, na strane druhej sa ho *iracionálna osudovosť* – alebo vlastný potlačený rys, vyvolaný na povrch provokáciou Heleny, snaží z tohto stredu vypudiť. Román sa tak stáva procesom Slávikovho krkolomného snaženia nestáť sa vylúčeným jedincom, nebyť v takej pozícii ako mitanovský hrdina z iných diel, ktorý sa paradoxne nedopúšťa závažného zločinu, jeho okrajová lokalizácia je a priori.

⁴³ Tamtéž, s. 127–128.

⁴⁴ Mitana 2017a, s. 18.

⁴⁵ Horváth 2000, s. 143.

Slávikovo štúdium na VŠMU je detailom, ktorý však vytvára premostenie medzi ním a Ivanom (prípadne Jonášom). Zatiaľ čo Ivan zo školy odíde, aby sa venoval vlastnému písaniu, Slávik ju berie ako nutný prostriedok k dosiahnutiu želanej kariéry. Porovnať ho môžeme s postavou Dušana Eliáša, ktorý funguje ako alternatívny variant protagonistu Jonáša. Kým Eliášova konformita pramení skôr z lenivosti a túžby po prospechu, Slávik je urputný karierista a aj snovanie vlastného alibi v priebehu vyšetrovania je toho dôkazom. Komplexnosť jeho charakteru interpretačne dopĺňa Horváth: „[...] problematizácia určovania etického nevyviera zo Slávikových pochybností alebo z dôsledného uvažovania (ako u Raskoľnikova alebo u Nietzscheho), ale zo Slávikovej tendencie zvoliť si vždy to najpohodlnejšie riešenie.“⁴⁶ Etický rozmer osobnosti Mitana fixuje na Slávikovu ctižiadostivosť. Čím viac sa Slávik snaží uspieť (či už v práci alebo v zbavení sa viny), tým amorálnejším sa stáva, tým hlbšie sa prepadá.

2.2. Konflikt vnútorného a vonkajšieho sveta

„Slávik nie je determinovaný prostredím – naopak, to skôr Slávik je determinantom svojho prostredia,“⁴⁷ píše Horváth a vymedzuje ho voči Ivanovi Mrázovi. Ten podľa neho vchádza do situácie a púta na seba pozornosť. Na rozdiel od neho Slávik aktívne vytvára situáciu, v ktorej sa mu pozornosti dostáva.⁴⁸ Navyše trpí Slávik stihomamom vo vlastnom vnútornom svete, ktorý projektuje do sveta vonkajšieho a na ostatné postavy ako na plátno.

V predchádzajúcej kapitole sme naznačili naše interpretačné stanovisko založené aj na celistvom pojatí autorovej tvorby. Na základe spojitosti autora, rozprávača a postavy už v *Patagónii* vidíme náznaky toho, že svet sa generuje na základe pohybu protagonistu, ktorý je v „metafyzickej“ komunikácii s autorom modelujúcim tento fikčný svet, ktorý je akýmsi Mitanovým modelom odvodeným od mimo-literárneho sveta, jeho *víziou*.

Slávikova práca scenáristu sa zrkadlí ako princíp výstavby textu, ktorý pôsobí ako sled filmových obrazov založených na hrdinovej interakcii s jednotlivými postavami a jeho bohatom vnútornom monológom či vnútornom svete.

Motivický plán vnútorného deja produkuje na sémantickej úrovni psychológii postavy, sériu jej prepojených psychických stavov. Vonkajší dej zasa zasahuje

⁴⁶ Tamtéž, s. 145.

⁴⁷ Tamtéž, s. 132.

⁴⁸ Tamtéž, 132.

postavu Petra Slávika, vytvára mu situáciu, o ktorej Slávik uvažuje, na ktorú musí reagovať, a v prípade konštruovania svojej svedeckej výpovede vymýšľať vhodnú stratégiu.⁴⁹

Toto repetitívne reťazenie založené na striedaní roviny vnútorného a vonkajšieho sveta, na princípe akcie a reakcie, je aplikovateľné aj na postavu Ivana z *Patagónie*, kde je to striedanie iracionálnych udalostí vo vonkajšom svete a ich (nezavŕšených) racionalizácií vo svete vnútornom.

V *Konci hry* je však tento princíp kompozičného rázu: vo vonkajšom svete dôjde k vražde – Slávik si uvedomuje, že vraždu spáchal on a pripravuje si alibi – je vypočúvaný – vymýšľa stratégiu... Schému komplikuje skutočnosť, že Slávikovo vedomia má schizofrenické symptómy. Slávik sám seba mátie a to v rámci pojmov hra a realita. Sám seba presvedča, že za vraždu nemôže, chvíľu sa dokonca cíti byť presvedčený: „[...] Hádám si naozaj nemyslíte, že by som bol schopný zabiť ženu, s ktorou čakám dieťa?“ povedal Slávik a vo chvíli ako vyslovoval tieto slová, úprimne, z hĺbky duše veril, že je to naozaj tak [...].⁵⁰

Horváth hovorí o „epickom charaktere“ postavy, ktorá podstupuje transformáciu založenú na striedaní dvoch hlasov v rámci vnútorného sveta.⁵¹ Táto dynamika, ktorá tu slúži budovaniu psychologického profilu paranoidného vraha, je obdobná s dualitou aktéra a pozorovateľa, o ktorej sme hovorili pri *Patagónii*, prípadne v bakalárskej práci o autorových poviedkach. V našej interpretácii to pomenujeme ako mitanovská rozkročenosť, pričom sémantikou takého širokého priestoru sa stáva medza, hranica, ktorá nebýva pomenovaná explicitne, subjektom, ale je vyhradená čitateľovi. Ako príklad takejto ťažko definovateľnej nejednoznačnosti uvedieme kúsok textu z konca románu:

Všetky zdanlivé náhody boli možno už dávno predurčené, boli to ohnivká jednej reťaze, áno, všetko, čo sa stalo, smerovalo k jedinému cieľu, danému, určenému – ale nie osudom, nie, nijaký fatalizmus, nie, nie, JA som si určil cieľ, ktorý som chcel dosiahnuť, a bol to reálny cieľ... napokon, dosiahol som ho!⁵²

⁴⁹ Tamtéž, s. 134.

⁵⁰ Mitana 2017a, s. 285.

⁵¹ Horváth 2000, s. 138.

⁵² Mitana 2017a, s. 297.

Prekvapivým rozuzlením je, že k vražde sa priznáva Slávikova matka. Prekvapený je aj samotný Slávik a jej priznanie sa uskutoční opäť vo vyhrotenej mitanovskej situácii. Slávik sa tak stáva dvojnásobným vinníkom. Z pozície vraha však dosiahol cielené, je na slobode. Na poslednej strane románu mu v hlave znie: „[...] Nič sa neskončilo. Nič. Všetko sa iba začína!“⁵³ Začiatok tu má rovnaký význam ako koniec (koniec hry). Slávik je odkázaný žiť už nie v hre na mačku a myš, ale žiť v realite a žiť aj sám so sebou a hlasmi, z ktorých aspoň jeden mu bude neustále pripomínať vinu. Koniec románu je tragickým obrazom človeka, ktorý paradoxne dosiahol to, čo chcel, a pri pohľade do zrkadla manicky opakuje frázy o svojej nevine.

Tak ako v prípade Dušana Eliáša (v nasledujúcej kapitole) interpretujeme étos týchto dvoch ľudských príbehov ako Mitanovo odsúdenie na smrť či na večné utrpenie, ako uloženie trestu za prekročenie medze. Typický mitanovský protagonista sa tiež okolo nej pohybuje, ale pohyb nedokoná a to je jeho záchrana – až akt samovraždy Dušana Mitanu je zopakovaním činu tejto mitanovskej postavy-možnosti.

3. Zjavenie

Za Mitanovo najkomplexnejšie dielo považujeme *Zjavenie*. Budeme ho označovať ako román, ako to robí napríklad Peter Zajac⁵⁴, hoci by bolo možné viesť genologickú polemiku. Kompozičným princípom románu je koláž⁵⁵, čo Mitanovi umožňuje integrovať veľké množstvo tém, ktorých nositeľmi sú texty často odlišných žánrov a funkčných štýlov. Napriek tomu je však zachovaná jednotiaci dejová línia a rozprávanie ako modalita textu, ktoré navyše fabulu usporadúva chronologicky.

Sledujeme predovšetkým dve postavy, Dušana Jonáša a Dušana Eliáša, a ich vývoj od sedemdesiatych rokov do roku 2004. Tomu však predchádza niekoľko kapitol rodinnej histórie a raného detstva oboch postáv. Tematizovanie rodu, smerovanie textu k fikčnej beletrizovanej kronike, to je Mitanov dôležitý opakujúci sa motív, lebo sa dotýka esenciálneho filozofického problému identity. „Volajme ho Dušan. Alebo Jonáš. Mama mu hovorila Duško, otec Dušan. Priezvisko: Jonáš. Po otcovi. Syn je nositeľom otcovho

⁵³ Tamtéž, s. 301.

⁵⁴ Zajac 2014, s. 759.

⁵⁵ Horváth 2000, s. 146.

priezviska, známa vec.“⁵⁶ Je zaujímavé, že si Mitana pri svojom pátraní po pôvode volí mužskú líniu a dôležitá je tiež symbolika mien (bude dôležitá pre celé *Zjavenie*).

Už v prvej kapitole tejto práce sme načrtli interpretáciu ženských postáv skôr ako objektov, ku ktorým sa môže protagonista vzťahovať, než ako jednajúcich subjektov, ktoré by vystupovali aktívne. Akoby bol Mitanovi „ženský svet“ vzdialený a cudzí a on doňho odmietal preniknúť nad rámec komunikácie zvädzania, ktorej horizontom je sexuálny styk. Mitana motív rodinného života, istej rezignácie na takýto život nez dôrazňuje a je skôr implicitný (témou sa stáva napr. v dielach generačne mladších autorov Ballu a Kopcsaya). Prejavuje sa vzťahom Jonáša k manželke a dcére. Aj tu sa subjekt skrz tieto „neplnohodnotné“ postavy viac zaujíma sám o seba, slúžia mu ako zrkadlo. V závere románu sa však motív premieňa na pozitívny vzťah Jonáša (Mitanu) s vnukom (do posledného diela *Nezvestný* vložil redaktor kresbu od biografického vnuka pre biografického Dušana Mitanu). To možno interpretovať ako potvrdenie kontinuity mužskej rodovej línie a vlastnej participácie subjektu na nej, i keď zvláštnou formou: Jonáš vnukovi rozpráva biblické príbehy, ktoré sú takto intertextuálne vtiahnuté do celku *Zjavenia* a majú podobu pastišu.⁵⁷

Fikčný svet tu viac než v iných Mitanových textoch komunikuje so svetom mimo-literárnym, „[...] románová fikcia je zasadená do veľmi reálnych dobových súvislostí. A reálny dobový tlak, ktorému sa v druhej polovici dvadsiateho storočia dalo ťažko vyhnúť, pôsobí na postavy v tomto románe tak, že zrealňuje aj ich osudy.“⁵⁸ Sme teda svedkami dejinných zmien, akými boli po roku 1968 Husáková normalizácia, Nežná revolúcia a ranný kapitalizmus. Ústredná dvojica postáv sa nachádza najprv v ČSSR, potom v ČSFR a nakoniec na Slovensku. Tento bohatý konflikt na úrovni sveta, ktorý podstupuje premenu (obdobne ako Dušan Jonáš), si všíma aj Daniel Domorák: „Mitana totiž zachádza do rámcovania sociálneho, dobového, politického, približujúc sa k realistickej poetike, k niečomu, čo možno nazvať absolútne nemitanovsky – generačnou výpoveďou.“⁵⁹

Aj novela *Patagónia* sa recipientovi núka ako generačná výpoveď mladíka na počiatku normalizácie. Ivan Mráz sa síce dištancuje od akejkoľvek spoločenskej sorty, referuje o sebe ako o človeku v prechodnom stave a celá jeho situácia je cestou, ktorej Mitana vytýčil

⁵⁶ Mitana 2017b, s. 10.

⁵⁷ Šidák 2012, s. 249–250.

⁵⁸ Darovec 2014, s. 694.

⁵⁹ Domorák, „Komplexná charakteristika“, *litcentrum.sk*, [online].

začiatok – ukončenie štúdia (či skôr oznámenie tohto rozhodnutia rodičom), a koniec – smrť otca a návrat za tehotnou Vierou do Bratislavy. V *Zjavení* vstupujú Jonáš s Eliášom do deja ako dvadsaťroční a príbeh končí, keď majú cirka päťdesiat (Abrahámove roky). Generačná výpoveď sa tu teda prejavuje aj vo svojom rozmere vývoja a premieňania, najmä pokiaľ ide o Eliáša. Jonáš, ktorý je predsa len viac v popredí, motív vývoja, ľudského zrenia až starnutia problematizuje. Darovec akcentuje jeho permanentnú nedospelosť, ktorú však považuje za pozitívnu hodnotu.⁶⁰

Pokiaľ však k Mitanovmu dielu pristúpime synteticky a k Mitanovi zas ako k „autorovi jedného diela“, je vývojová línia mitanovského subjektu výraznejšia, a to najmä v dvojici próz *Patagónia* a *Zjavenie*. V totalite žijúci buričský začínajúci spisovateľ Ivan Mráz sa po revolúcii stáva Dušanom Jonášom.

Nepomerne väčšia časť románového sujetu je venovaná práve porevolučným rokom (osem z jedenástich častí). Obdobie totality tu slúži najmä k definovaniu dichotómie medzi Jonášom a Eliášom. Eliáš si svoje živobytie zabezpečuje prostredníctvom oficiálneho establišmentu, zatiaľ čo Jonáš je spisovateľom na voľnej nohe, ktorý síce nie je zakázaný, ale dostáva sa do konfliktov s režimom najmä pre svoju nonkonformnú povahu. Zdanie akejsi opozičnosti nie je náhodné, ale nie je ani schematicky jednoznačné.

3.1. Hranica medzi Jonášom a Eliášom

„Miznutie rozprávača, respektíve jeho rozpustenie sa vo viacerých rozprávačských perspektívach a ohniskových vzdialenostiach [...],“⁶¹ je tým, čo podľa Zajaca spája texty *Hľadanie strateného autora*, *Návrat Krista* a *Zjavenie*. My k nim pridávame aj najmladšie dielo *Nezvestný*. A keď Zajac hovorí o románoch „hľadania, blúdenia a premeny“⁶², ten posledný by sme mohli označiť ako text odchodu či skôr prebiehajúceho odchádzania.

V *Zjavení* je základnou situáciou rozdelenie Jonáš – Eliáš. Jonáša môžeme označiť za typicky mitanovského protagonistu, ktorý by sa pokojne mohol volať Ivan Mráz. „Jonáš chcel vtedy odísť zo školy – študoval v 2. ročníku na VŠMU [...],“⁶³ opakuje sa motív, ktorý je v *Patagónii* spúšťačom celého príbehu, tu však funguje len ako marginálna zmienka, ktorá tieto dva texty a jeho hrdinov geneticky prepája.

⁶⁰ Darovec 2014, s. 693.

⁶¹ Zajac 2014, s. 758.

⁶² Tamtéž, s. 758.

⁶³ Mitana 2017b, s. 12.

Eliáš tiahne k tomu, aby s Jonášom tvoril komplementárnu dvojicu. Je jeho paralelnou verzou. Kým Jonáš študuje umeleckú vysokú školu a píše poviedky: „Viac ako študovanie ma vzrušovalo vymýšľanie; nemohol som chodiť na skúšky, keď som práve písal poviedku *Psie dni* [...],“⁶⁴ Eliáš je dobrým študentom Právnickej fakulty.⁶⁵

Navrhujeme interpretáciu, že Jonášova východisková pozícia je fabula *Patagónie*. Jediným výrazným zádrhom je postava otca, ktorá na konci novely zomiera, ale v *Zjavení* je prítomná a smrť ju postihuje až v porevolučnom období. Tento rozpor, ktorý môžeme recipovať bez povšimnutia: jedná sa predsa o odlišné diela vytvorené v odlišnom časovom období a neexistuje inštancia, ktorá by explicitne hovorila o nadväznosti, je nie len príkladom Mitanovej mystifikácie, ale najmä logickým vyústením *Patagónie*. Môžeme ho preto interpretovať aj ako symbol zavŕšenia Ivanovej iniciácie. Jonáš sa teda na začiatku *Zjavenia* ocitá v koži Ivana Mráza: „Na počiatku normalizácie, vo februári 1970, sa stal Jonáš otcom: narodila sa mu dcéra Natália. Tri roky sa potĺkali po privátoch, dcéra bola väčšinou u jeho starých rodičov v Hornom Lieskovci, Jonáš nedokončil ani VŠMU [...].“⁶⁶

Eliáš zatiaľ úspešne právo doštudoval a rysuje sa pred ním sľubná kariéra v štátnej správe. Nemôžeme si ho ale predstavovať ako bezduchého karieristu či posluhovača režimu. Bez toho, aby sme hodnotili, nakoľko sa to Mitanovi podarilo, Eliáš má ambíciu byť „plnovýznamovou“ postavou. Premena, ktorú v príbehu podstupuje, je dokonca viacnásobná a Jonáš, ktorý je v centre textu (nie v metaforickom spoločenskom centre), sa oproti nemu vyvíja len svojim stúpajúcim vekom.

Vďaka protekcii sa Dušan Eliáš stane vysokopostaveným funkcionárom ŠTB. Táto protekcia sa v jeho živote vyskytne ako iracionálna náhoda (alebo osud?), ktorá je svojim charakterom príbuzná s iracionálnou mitanovskou situáciou. Je viazaná na Eliášovu racionálnu ambíciu po dobre ohodnotenom mieste a konformnom živote. Zdanlivo ho neuvrhne do problému bez ohľadu na jeho vôľu, nepostrčia ho akési neviditeľné ruky, ako je to pre takúto mitanovskú situáciu bežné, avšak všetko je len otázkou času.

Pred získaním tohto miesta o ňom personálny rozprávač referuje takto: „Kdesi v hlbokom podvedomí zahorela túžba po poznaní tajomstva, ktoré sa mohlo skrývať a pravdepodobne sa aj skrývalo pod skratkou ŠTB.“⁶⁷

⁶⁴ Tamtéž, s. 37.

⁶⁵ Tamtéž, s. 34.

⁶⁶ Tamtéž, s. 46.

⁶⁷ Tamtéž, s.49.

V Mitanovom svete sú tajomstvá a tie majú aj tajomstvami zostať. Je to konštanta fikčného sveta, ktorý autor v jednote buduje naprieč svojim dielom. Je to hranica, okolo ktorej Jonáš, Ivan, Mitana osciluje, ktorú skúma, ale nikdy ju neprekročí – tak ako sa cesta za poznáním neuzavrie nadobudnutím absolútneho poznania (ako to implikovalo pozitivistické chápanie sveta).

Eliáš sa ocitne na tejto hranici akousi osudovou súhrou okolností, ale posledný krok urobí sám. Nekonformnosť mitanovského hrdinu sa prejavuje aj v pasivite a ľahostajnosti vo vzťahu k osobnému prospechu. Je výrazný individualista, ale nie je prospechár, pretože v jeho hierarchii hodnôt sa materiálna fixácia k svetu prejavuje akurát tak fajčením a pitím alkoholu.

Eliáš síce vstupuje do novej práce s kladným nastavením, „[...] riadiť sa bude svojim svedomím, ktoré mu nedovolí spreneveriť sa zásade práva a spravodlivosti,“⁶⁸ ale v totalitnom systéme, kde je právo obrátené na hlavu, je táto deklarácia prejavom Mitanovej irónie.

Eliáš si zakrátko uvedomil omyl, ale svoju situáciu nevie vyriešiť inak než alkoholom, ktorý mu umožnil, že „[...] na istý čas sa stal voči vlastným pochybnostiam imúnnym.“⁶⁹

Zatiaľ čo Eliáš odhaľuje tajné praktiky vykonávania moci a sám sa na nich podieľa, Jonáš je v inom „vesmíre“. Postavy vedľa seba fungujú ako súčasť jedného fikčného sveta, ale Jonáš nemá predstavu o tom, čo robí Eliáš a aký je jeho vnútorný, reflexívny svet – a naopak.

Radili sme sa v Kryme do pol tretej. Elo chcel robiť film podľa Patagónie, mal som podpísanú zmluvu s televíziou, a Elo už vymyslel aj názov: Babie leto, ale nedovolili mu to, nedovolili robiť ľuďom to, čo vedeli najlepšie – likvidovali elegantne, nekrvavo, milosrdne.⁷⁰

Výňatok poukazuje na prepojenosť subjektu s autorom a fikčného sveta s mimo-literárnym, no okrem toho aj na rozdielnosť vesmírov, v ktorých sa Jonáš s Eliášom nachádzajú. Jonáš hovorí o „nežnej“ likvidácii ako technike establišmentu. V opitosti môže komunistom nadávať a v zásade z toho vyviazne ľahko.

⁶⁸ Tamtéž, s. 49.

⁶⁹ Tamtéž, s. 61.

⁷⁰ Tamtéž, s. 69.

Autorom podsúvanú Jonášovu nevedomosť môžeme interpretovať aj ako alibi psychofyzického Mitanu, ktorý nepatrí k spisovateľom v disente a knihy *Psie dni*, *Patagónia*, *Nočné správy* a *Koniec hry* mu s cenzorskými úpravami vydali za totality (Mitanovi súdený medzistav, prechodnosť, všetko v procese kdesi uprostred...). Avšak je tu Eliáš, kontrapunkt k Jonášovi, ktorý strane pritaká a stáva sa tak svedkom a vykonávateľom brutality. V príbehu vlastne slúži ako jej demaskovateľ.

Zjavenie vyšlo v roku 2005 a v kontexte Mitanovej „sebaobrany“, ktorú mu možno nespravodlivo prisudzujeme z odstupu súčasného historického poznania, vyznieva tento kontrast dvoch Dušanov, akoby Mitana hovoril: „Ale vtedy som ešte nevedel, čo je ten Eliáš zač!“

Rozpojené univerzum posilňuje aj fakt, že „fyzicky“ sa postavy stretnú len dvakrát. Prvé stretnutie prebehne v krčme, kde Eliáš dostáva Jonáša z problému s Verejnou bezpečnosťou: „[...] anjeli stáli pri mne, ako vždy. Objavil sa jeden z légie v civile a mávol rukou: ‚Vykašlite sa na neho, to je ten bláznivý spisovateľ. Asi ho niekto ochraňuje...‘“⁷¹ Priamu reč prenáša Eliáš, ktorý si následne Jonáša pozve do kancelárie. Dôjde k vzájomnému predstaveniu a k uvedomeniu si, že ich mená sú mená biblických prorokov⁷².

Druhé stretnutie prebehne v deväťdesiatych rokoch na plavárni, kde Jonáš i Eliáš podstupujú rituál krstu a stretnutie má opäť charakter náhody, súhry okolností. Sú spolu však kontinuálne v kontakte prostredníctvom listov. Eliáš píše Jonášovi z väzenia, kam sa dostane najprv v osemdesiatych rokoch a druhý raz po revolúcii. Hoci sa Eliáš vo väzení stáva kresťanom, objavuje Boha a produkuje akési prorocké rukopisy, ku ktorým čitateľ nemá prístup – posielala ich iba Jonášovi, táto konverzia je nanajvýš problematická. Udeje sa akosi automaticky a bez prekážok. Morálne pokrivený Eliáš, ktorý sa aj v novom spoločenskom usporiadaní vydáva na cestu zločinu, pretože sleduje vlastný peňažný prospech, o sebe referuje ako o veriacom.

Jonáš, ktorý tiež ohýba morálku svojimi neverami, konfliktnou povahou a pôžitkárstvom, je tak isto na ceste viery, ale jeho cesta je plná retardácií, pochybností, zlyhaní... Martin Hudymač na túto dvojicu nahliada takto: „Dušan Eliáš ako bývalý dôstojník ŠTB a neskôr obrátený kresťan, ktorý nadobudol prorocké schopnosti, bol alternatívou Dušana Jonáša, ktorá si vždy volila cestu ľahšieho odporu [...]“⁷³ Hudymačov pohľad je

⁷¹ Tamtéž, s. 72.

⁷² Tamtéž, s.73.

⁷³ Hudymač 2014, s. 695.

rozporuplný. Na jednej strane interpretuje Eliáša ako Jonášovu alternatívnu: „Smrťou Dušana Eliáša stráca Dušan Jonáš iba svoju inú možnosť, eventualitu [...]“⁷⁴ Ale na strane druhej vylučuje akúkoľvek inú možnosť a prehliada tiež ironické gesto, ktoré na všetko vrhá svetlo nejednoznačnosti. Delí svet na presnú polovicu: „Tak ako je alternatívou a vlastne jedinou opozíciou pre Dušana Jonáša iba Dušan Eliáš, tak je opakom dobre len zlo [...]“⁷⁵ Toto pokladáme za nepochopenie mitanovského sveta. Binárne opozície boli lákavou interpretačnou niťou už v prípade *Patagónie*, teda opozitá periféria a centrum, my a oni... Aj v *Zjavení* predkladá autor čitateľovi svet, ktorý je rozvrhnutý podľa dvoch protichodných princípov: Jonáš – Eliáš, avšak do textu sa aktívne zapája autorský subjekt Mitana a prostredníctvom historických biografických odkazov, napríklad skrz vložený rozhovor dochádza k literárnej infiltrácii psychofyzického Dušana Mitana.

Svet ako model je oživený nie len postavami, ktoré majú svoju špecifickú identitu a sú nositeľmi svojich životných skúseností, ale aj prítomnosťou Mitanu, ktorý tu nie je len textovým intencionálnym motívom, ale vstupuje do aktívneho vzťahu s Jonášom a Eliášom. Fikčný svet sa teda komplikuje, jeho pravidlá tak isto. Ako píše Mitana v *Patagónii*: „Nevedel som im vysvetliť to, čo som tušil ešte tak nejasne: že dobro nie je neprítomnosť zla.“⁷⁶

Tušenie patrí do syntagmatickej rady spolu s tajomstvom a iracionálnom. Je predmetom reflexie subjektu a autora, jeho myšlienkových operácií, ktoré sa prejavujú ako text – myslenie je proces, rovnako ako písanie. A práve preto zostáva vždy neukončený, práve preto neexistuje iba dobro a zlo, iba Jonáš a Eliáš.

V závere *Zjavenie* spácha Eliáš vo väzení samovraždu. Tento definitívny nekonformný čin, ktorý je v rozpore s kresťanským učením, je logickým vyústením postavy Eliáša. Pokánie a skutočná premena, o ktorú sa viac či menej úspešne pokúša Jonáš, je ťažšou cestou než skratkovité opustenie sveta, v ktorom sa Eliáš amorálne realizoval. Ambivalentná je však Jonášova reakcie: „Nevedel, čo si teraz počne. Teraz, keď krokodíl ukradol jeho tieň.“⁷⁷ Mytologickým odkazom Mitana potvrdzuje princíp podvojnosti. Jonáš neexistuje ako subjekt sám o sebe, Mitana implikuje, že existuje len v súvzťažnosti k Eliášovi, nie ako protiklad, ale ako jeden variant.

⁷⁴ Tamtéž, s. 695.

⁷⁵ Tamtéž, s. 697.

⁷⁶ Mitana 1994, s. 12.

⁷⁷ Mitana 2017b, s. 286.

K vyústeniu tohto problému posledných viet *Zjavenia* v duchu filozofie existencializmu dochádza Mitana v poslednom diele *Nezvestný*.

3.2. Čitateľ počuje hlasy

V *Zjavení* sme konfrontovaní s niekoľkými perspektívami rozprávania, ktoré determinujú to, ako sú informácie vnímané z danej perspektívy prezentované ich vnímateľovi, ktorým je čitateľ. Zastrešujúcim pojmom pre tento naratívny jav je fokalizácia.⁷⁸

Zajac uvádza, že „[...] naratív [*Zjavenia*] je založený na rozprávačskej polyfokalite a polyperspektivite,“ pričom dodáva, že „[...] predtextový autor Dušan Mitana pozoruje seba samého ako rozprávača Dušana Jonáša.“⁷⁹ Dovoľme si túto interpretačnú os rozvinúť. Eliášov vlastný hlas sa prejavuje len v listoch, ktoré adresuje Jonášovi a v priamej reči. Inak sa o ňom dozvedáme z perspektívy personálneho rozprávača, ktorý nie je lokalizovaný vo fikčnom svete, ale stojí nad ním, stojí nad Eliášom. O Jonášovi je tiež referované z pohľadu personálneho rozprávača, akurát že tu dochádza k premieňaniu tohto rozprávačského hľadiska z er-formy na rozprávanie v prvej osobe v ich-forme, ktoré sa vyskytuje napríklad aj v *Patagónii*. Táto zámena nie je nijak formálne ani obsahovo uvedená, dochádza k nej spontánne buď v rámci striedania kapitol, alebo dokonca v rámci jednej kapitoly. „Rozprávanie o Dušanovi Jonášovi ‚zvonka‘, v tretej osobe, sa v niektorých miestach nenásilne mení na rozprávanie ‚zvnútra‘ azda aj o Dušanovi Mitanovi. Napätie medzi ‚ja‘ a ‚postava‘ je hľadaním autenticity, odpovede na nezodpovedateľnú otázku ‚kto som?‘“⁸⁰ O „nenásilnosti“ tohto prechodu však máme pochybnosti, a preto hovoríme skôr o neohlásenom spontánnom striedaní fokalizácie.

Vyskytuje sa tu nie len personálny rozprávač, Eliáš a Jonáš. V texte je prítomný aj Dušan Mitana, či už je to využitím neliterárneho rozhovoru, ktorý je do románu vložený ako jeho kapitola, alebo je samotným vykonávateľom aktu rozprávania, ktoré už nepochádza od akéhosi abstraktného rozprávača.

Takáto situácia má dve realizácie: Mitana referuje o Mitanovi – a odkazuje k nemu ako k mimo-literárnemu subjektu, teda nášmu biografickému či psychofyzickému autorovi, človeku; Mitana referuje o Jonášovi.

⁷⁸ Müller 2012, s. 159–161.

⁷⁹ Zajac 2014, s. 759.

⁸⁰ Darovec 2014, s. 694.

Najabsurdnejším momentom však je, keď sa v texte stretne Mitana–rozprávač, Mitana–(mimo-literárny)subjekt a Jonáš. Ten nastáva, keď Mitana reflektuje začiatky Nežnej revolúcie:

Boli tam Dušan Mitana, Dušan Dušek, Alta Vášová, príbehol Ivan Štrpka; našli sme Milana a Martina Šimečkovcov, rodinu Kusých, Milana Hamadu, Michala Gáfrika, Júliusa Strinku. Po nepodarenom úvode, keď nás Milan Šimečka vyzval, aby sme sa vyspovedali, čo sa najmä Dušanovi Mitanovi až tak veľmi nepáčilo, sme sa dohodli, že začneme spolu... [...].

[...] Mnohí z lídrov VPN boli moji starí kamaráti, počas manifestácií stál Jonáš za tribúnou na námestí SNP, ale natoľko už poznal sám seba, že sa nepokúšal „vstúpiť do politiky“.⁸¹

Rozprávačom je v tomto prípade Mitana, ktorý hovorí o Mitanovi spôsobom, ako by to bol iný Mitana než ten, ktorý rozpráva, a zároveň do deja vťahuje Jonáša, ktorého Mitana buduje ako svoje alter-ego využívaním autobiografických faktov. Otázkou však je, ktorý Mitana je ktorý? Hra zámieny perspektív je tu dotiahnutá ad absurdum. Chaos rozprávajúcich identít sa dubluje aj na nižšej rovine subjektu: „Nevedel to už rozlíšiť, nič už nevedel rozlíšiť. Kto som? Jonáš, Eliáš, Dávid, Dušan, Izák, Izmael, Jákob, Ezau, Judáš, Ježiš, Emanuel?“⁸²

Na základe nášho výskumu môžeme kategorizovať Dušana Mitanu na literárneho Mitanu, ktorý sa podieľa na budovaní textu v jeho rámci; na Mitanu, ktorý je vonkajším pisateľom textu, prípadne vyvstáva ako čitateľská rekonštrukcia vo forme abstraktného, implikovaného autora⁸³; a na mimo-literárneho Mitanu, ktorý je dejinnou osobnosťou, ktorej charakteristiku utvárajú predchádzajúce textové konštrukty a funguje už nie ako subjekt, ale ako objekt, ku ktorému sa rozprávajúci Mitana vzťahuje. V *Nezvestom* sa tento postup nazerania sám na seba už ako na objekt – ako na sochu stane základným sémantickým princípom.

Jednou z ústredných tém naprieč Mitanovým dielom je spiritualita, súvisiaca s krízou spirituality ako dimenzie ľudskej existencie v (stredo-) európskom priestore 20. storočia, ktorá v autorovom diele figuruje ako individuálny horizont poznania a zmyslu Mitanovej

⁸¹ Mitana 2017b, s. 133–134.

⁸² Tamtéž, s. 278.

⁸³ Müller 2012, s. 25.

existencie, ale aj ako čosi normatívne, čo nastavuje človeku mantinely (príbuznosť s Hermannom Hessem) v každodennom živote. Tak ako sa Darovec vyjadruje k podstate románu, ktorá je v „[...] neustálej oscilácii medzi vážnym a nevážnym, ale aj skutočným a fiktívnym,“⁸⁴ je aj Jonášova (Mitanova) cesta viery takýmto oscilovaním medzi pokáním a hedonizmom, medzi kacírstvom a ortodoxiou, vierou a spochybňovaním. Summa summarum môžeme povedať, že Mitana dospieva k rozlíšeniu medzi inštitucionalizovaným náboženstvom, ktoré sa mu bridí ako všetko založené na masových automatizovaných úkonoch strácajúcich svoj obsah, a osobnej viery v Ježiša Krista:

Nečudo, že v takomto stave duše sa hanbil chodiť medzi bratov a sestry na nedeľné zhromaždenia: boli presvedčení, že znovuzrodený kresťan musí byť nefajčiar a abstinent a rozhodne nesmie kradnúť peniaze na alkohol z manželkinej peňaženky. Samozrejme, mali pravdu, súhlasil s ich názorom, preto sa cítil čoraz menejcennejší, nehodnejší lásky Božej, a hoci veril, že Boh miluje aj fajčiarov, alkoholikov, ba i zlodejov, bezdomovcov, homosexuálov a samovrahov, časom absentoval na nedeľných zhromaždeniach stále častejšie, lebo cítil, že skutočnou príčinou jeho ochladnutia neboli cigarety ani pivo; problémom, ktorý ho duševne ničil, bola autocenzúra.⁸⁵

Viera je aj jednotiacou témou štyroch textov *Hľadanie strateného autora*, *Návrat Krista*, *Zjavenie*, *Nezvestný*. Dospievanie k teologickému poznaniu sa často realizuje prostredníctvom dialógu. V *Zjavení* je to napríklad dialóg s bratom Jurkom,⁸⁶ v *Hľadaní* zasa s Luciferom („Rozhovory s Luciferom“ je aj podtitul románu). Darovec hovorí o didaktickom charaktere poznania, ktoré je ukazované v komunikácii pýtajúceho sa a odpovedajúceho.⁸⁷ Horváth v kontexte s románom *Hľadanie* vyzdvihuje dialogickosť ako pozitívnu kvalitu textu, ktorá je kontrapunktom k inak monologickej fokalizácii⁸⁸ Patagónie či poviedok.

⁸⁴ Darovec 2014, s. 693.

⁸⁵ Mitana 2017b, s. 238.

⁸⁶ Tamtéž, s. 250.

⁸⁷ Darovec 2014, s. 694.

⁸⁸ Horváth 2000, s. 102

Záver: Subjekt sa stáva objektom

Diplomová práca sa zameriava na prozaickú mimo-poviedkovú tvorbu Dušana Mitana naprieč celým jej vývojom, ale najmä na poslednú etapu jeho písania, ktorú tvoria diela *Hľadanie strateného autora*, *Návrat Krista*, *Zjavenie* a *Nezvestný*. Sú to texty najmenej preskúmané, ktoré však nemožno z celku súborného diela vynechať. Diplomová práca si kladie za cieľ navrhnúť možný interpretačný kľúč a ako ohnisko svojho skúmania volí hlavnú postavu, pretože jednotlivé Mitanove prózy spolu navzájom komunikujú „[...] variovaním situácie a typu protagonistu.“⁸⁹

V bakalárskej práci sme definovali východiská viazané na kontextové zaradenie tvorby, teda postmoderné postupy a filozofiu existencializmu. Diplomová práca sa zasa zaoberá vnútornou štruktúrou diela, na ktorej sa významne podieľa protagonista ako jej štrukturálna jednotka.

Dušan Mitana celým svojim dielom podáva svedectvo o sebe samom. Inklinácia k osobnej výpovedi s vývojom jeho tvorby iba graduje. Tematizuje sa nie len vlastný obsah životnej skúsenosti komunikovaný čitateľovi, ale aj samotné zapojenie čitateľa do završovania diela a spôsob, akým sa komunikácia realizuje.

Rozhovory sa ako osobné svedectvá stali kľúčovým žánrom Mitanovej verejnej sebareprezentácie posledného štvrtstoročia. [...] sú však aj akýmsi dobovým archívom Mitanových názorov, ich kontinuity a zmien, korešpondujú s jeho prozaickými textami či už afirmatívne, prisvedčujúcu, alebo kontroverzne, protikladne.⁹⁰

Rozmer literárnosti ustupuje do úzadia. „Intencionálne literárne texty sú v rámci knihy ostatne v [...] menšine.“⁹¹ Aj v súvislosti s tragickým odchodom Dušana Mitana nie len z literárneho sveta, ale zo sveta vôbec, vzbudzuje jeho posledná kniha rozpaky týkajúce sa kvalitatívnych nárokov.

Autorka doslovu, Gabriela Rakúsová, raz polemizuje o náhodnosti či zámernosti usporiadania textov⁹² v tejto Mitanovej poslednej a najväčšej koláži, raz rozporuplne hovorí, že je to „dobre premyslená a napísaná kniha [...]“.⁹³ Rezignáciu na estetický účinok si vo

⁸⁹ Horváth 2000 s. 100.

⁹⁰ Zajac 2014, s. 745.

⁹¹ Masaryk, „Nezvestný román“, *plav.sk* [online].

⁹² Rakúsová 2019, s. 385.

⁹³ Tamtéž, s. 386.

svojej recenzii s pochopením všíma aj Matej Masaryk.⁹⁴ Posun, ku ktorému tu oproti predošlým dielam (máme na mysli predovšetkým *Hľadanie strateného autora* a *Zjavenie*) dochádza, je v miere, akou je koláž uplatňovaná a kto je v úlohe organizátora prevládajúcich publicistických žánrov.

Keď Horváth hovorí, že v *Hľadaní* figuruje jednotiaci princíp v podobe postavy Tomáša Eliáša,⁹⁵ v prípade posledného diela *Nezvestný* sa implikovaným, organizujúcim autorským subjektom⁹⁶ stáva samotný psychofyzický Dušan Mitana.

Jednotlivé texty sa tak stávajú viac biografickým „dôkazovým materiálom“ a Mitana definitívne rúca hranicu medzi fikčným a mimo-literárnym svetom, na ktorej sa celý čas pohyboval a ktorú spochybňoval celou svojou tvorbou. Epickosť ako vlastnosť naratívnej prózy ustupuje a *Nezvestný* funguje ako „spis“ či „zdravotná dokumentácia“ už nie (mitanovského) subjektu, ale človeka.

Mozaika sa tak dopĺňa, v poviedkach Mitana pochopiteľne nedospieva k takej encyklopedickej úpornosti v hromadení materiálu. Poviedka podriaďuje všetky ostatné intencie konceptu, ale aj žánrovej štruktúre, zatiaľ čo v *Nezvestnom*, ktorého prídomok „román“ je skôr vydavateľskou nálepkou než literárnym termínom, je všetko podriadené autenticite a autorovej snahe podať čitateľovi vyčerpávajúcu správu o sebe samom. Dušan Mitana pred nami vystáva ako trojjediná entita: autor–rozprávač–postava.

Kým v *Zjavení* dochádzalo k neriadeným prechodom z jednej rozprávačskej perspektívy do druhej, v tomto prípade Mitana voľne prechádza z role rozprávača ako takého do role subjektu, autora – do role objektu textového materiálu, ktorý o ňom referuje bez toho, že by tento hlas bol v texte lokalizovaný. Hlasom sa tu nadnesene stáva text ako taký a sémantiku výpovedi ovplyvňuje aj problematika zámeru/nezámeru zoradenia materiálu.

Autor vybudoval svoj pomník, a preto treba brať do úvahy aj voľbu textových materiálov. Je na mieste položiť si otázku, ako sa nám chce Dušan Mitana prezentovať? Aký Mitana sa nám prezentuje? V prvom rade, a dôvody uvádzame vyššie, sa pred nami ocitá ako človek – nie len ako autor či akákoľvek terminologická škatuľka.

Jeho ideová blízkosť s básnickou skupinou Osamelí bežci je príznačná ako pre tvorbu tak pre jeho vlastnú identitu. Udržiava si celoživotný pocit existencie *na ceste*, predovšetkým

⁹⁴ Masaryk, „Nezvestný román“, *plav.sk* [online].

⁹⁵ Horváth 2000, s. 146.

⁹⁶ Müller 2012, s. 64–66.

za poznaním. Poznanie je preňho nedosiahnuteľné, prístupuje k nemu kontemplatívne, nie majetnícky.

Kým v rovine fikčného sveta napína struny morálky, experimentuje s etickým kódexom normatívnej spoločnosti a inštitucionalizovaného sveta, biografický Mitana sa najmä v deväťdesiatych rokoch preukazuje ako angažovaná osobnosť zabrusujúca do publicistiky, komentujúca politické dianie, ale napríklad aj problém ochrany prírody.

Ak pre fikčný svet platí, že ho môžeme schematicky rozdeliť na centrum a perifériu, a protagonistu zasadiť do akéhosi pohraničného pásma, jednou nohou tam, druhou tam, nachádza sa biografický Mitana v obdobnom pozičnom rozložení. Je otvorený prijímaniu spoločenských signálov, je v strehu, ale nie je ten, ktorý by stál na čele davu – kolektívnosť odmieta. V roku 1997, za nepriaznivej politickej situácie sa napríklad vyjadruje k zahranično-politickej orientácii Slovenska.⁹⁷

Pól zmyslovosti, pudovosti a iracionálna, ktorý bol vždy v napätí so svojim protikladom, tu ustupuje do úzadia. Mitana sa prezentuje viac racionálnou reflexiou, uvážlivosťou, ale prekvapivo aj hodnotovo vymedzeným postojom.

My dospeli sme už takí zlí a sprostí, že nám už nič nemôže ublížiť. Sme ‚slobodní‘, a to je naša zásluha, šťastie, vina i trest. Ale deti by mali mať nárok na ilúziu dobra aspoň dočasným pobytom v rajskej záhrade. Keď ich z nej vyženieme, tak nás milosrdne zabijú. Obávam sa, že si nič iné nezaslúžime.⁹⁸

Martin Hliský hovorí v súvislosti s anglickým spisovateľom D. H. Lawrencom o morálke a vážnosti, ktorou spisovateľ oplýval navzdory tomu, že explicitne tematizoval ľudskú sexualitu. Je to vyšší princíp v pozadí, na ktorý takto upozorňuje.⁹⁹ Môžeme to vzťahovať aj na Mitana a jeho subjektu. Subjekt fikčného sveta podlieha pokušeniam, benevolentne balansuje na hranici, aby v reflexívnom pásme sám zhodnotil svoje poklesky –, aby autor poukázal na určité danosti a rysy (v) ľudskej bytosti.

Hoci Mitana sám o sebe v jednom z rozhovorov hovorí, že „[...] spasiteľským komplexom som nikdy netrpel, lebo som mal oveľa vznešenejší komplex – komplex najväčšieho hriešnika,“¹⁰⁰ isté príklony k ponímaniu seba samého ako proroka prítomné sú.

⁹⁷ Mitana 2019, s. 125–127.

⁹⁸ Tamtéž, s. 89–90.

⁹⁹ Hliský 2017, s. 215–220.

¹⁰⁰ Mitana 2019, s. 202.

Aj pohybom z periférie (prípadne hranice) do centra – či už subjektu v rámci fikčného sveta, používaním mien biblických prorokov pre subjekt, alebo Mitanovými vlastnými publicistickými výstupmi v mimo-literárnej rovine – sa akcentuje štylizovanosť do role proroka, ktorý, ako to už s prorokmi býva, je vo svojej domovine zneuznaný. Preto sa poloha spasiteľa ani hriešnika vzájomne nevyklúčujú a Mitanovo tvrdenie tak môžeme interpretovať ako provokačné gesto, ktoré mu je vlastné.

Provokácia, irónia, exponovanie vecí ad absurdum zostávajú genetickým tkanivom všetkých autorových diel. Tieto figúry poskytujú autorovi i čitateľovi jednak možnosť udržať si odstup od závažnosti výpovede, jednak spôsobujú významovú nejednoznačnosť – a ambivalencia je typickou vlastnosťou Mitanovej tvorby.

Nezvestný je okrem iného aj záznamom odchodu aktívneho autora zo svojho diela. Subjekt spečatí svoju objektivizáciu, keď na konci pácha samovraždu. Avšak kde je ironický odstup v geste psychofyzického Dušana Mitana, ktorý svoj literárny čin vykoná ešte raz a odíde zo svojho života? Akoby nám svojou smrťou chcel dokázať: „Vidíte, celý čas som hovoril pravdu, ale vy ste neverili.“ No Dušan Mitana nám, svojim čitateľom, nemusel dokazovať nič.

Mitanova koncepcie románu, ktorý môže plynúť donekonečna a je na autorovej vôli či rozmare, kedy za vetu vloží poslednú bodku, sa z literárneho sveta preniesla do toho neliterárneho. „Završujú sa tým úvahy nad pomerom autobiografickosti a fikčnosti Mitanovho písania, spočívajúce v poznaní, že sa stalo, čo bolo napísané a zároveň v nemožnosti celkom uchopiť, čo bolo napísané.“¹⁰¹

Jeho posledné dielo je procesom odchádzania nie len autora, subjektu či rozprávača, ale hlavne človeka. Mitanovo prizývanie čitateľa¹⁰² je preto pochopiteľné. Len v jeho vedomí môže Dušan Mitana prežiť vlastnú smrť a dosiahnuť večný život.

¹⁰¹ Domorák, „Komplexná charakteristika“, *litcentrum.sk* [online].

¹⁰² Mitana 2019, s. 9.

Zoznam literatúry

Pramene:

Mitana, Dušan. *Koniec hry*. Bratislava: KK Bagala, 2017a.

Mitana, Dušan. *Nezvestný*. Bratislava: KK Bagala, 2019.

Mitana, Dušan. *Patagónia*. Bratislava: Hevi, 1994.

Mitana, Dušan. *Zjavenie*. Bratislava: KK Bagala, 2017b.

Sekundárna literatúra:

Bednárová, Katarína. „Ku genéze autobiografického gesta v literárnom diskurze“. *World Literature Studies*, 2011, roč. 3 (20), č. 2, s. 19–27.

Darovec, Peter. „Je múdre ostať nezrelým“. In *Dušan Mitana: Prózy*. Bratislava: Kalligram, 2014, s. 692–695.

Domorák, Daniel. „Komplexná charakteristika“. *litcentrum.sk*. [online], 2020. [cit. 10. 4. 2023]. Dostupné z: < <https://www.litcentrum.sk/autor/dusan-mitana/komplexna-charakteristika-tvorby>>.

Hilský, Martin. „D. H. Lawrence a plamen života“. In *Modernisté*. Praha: Argo, 2017, s. 215–220.

Horváth, Tomáš. *Dušan Mitana*. Bratislava: Kalligram, 2000.

Hudymač, Martin. „Evanjelium svätého Dušana“. In *Dušan Mitana: Prózy*. Bratislava: Kalligram, 2014, s. 695–698.

Krnová, Kristína. „Mnohotvárnosť formy“. In *Dušan Mitana: Prózy*. Bratislava: Kalligram, 2014, s. 681–684.

Kubíček, Tomáš. „Postava“. In *Naratologie: strukturální analýzy vyprávění*. Petr A. Bílek, Jiří Hrabal, Tomáš Kubíček. Dauphin, 2013, s. 57–77.

Lukavec, Jan. „Binární protiklady“. In *Slovník novější literární teorie*. Ed. Richard Müller, Pavel Šidák. Praha: Academia, 2012, s. 67–68.

Masaryk, Matej. „Nezvestný román“. *plav.sk*. [online], 2020. [cit. 10. 4. 2023]. Dostupné z: <<https://www.plav.sk/node/192>>.

Müller, Richard. „Abstraktní autor“. In *Slovník novější literární teorie*. Ed. Richard Müller, Pavel Šidák. Praha: Academia, 2012, s. 65.

Müller, Richard. „Autorský subjekt“. In *Slovník novější literární teorie*. Ed. Richard Müller, Pavel Šidák. Praha: Academia, 2012, s. 64–66.

- Müller, Richard. „Fokalizace“. In *Slovník novější literární teorie*. Ed. Richard Müller, Pavel Šidák. Praha: Academia, 2012, s. 159–161.
- Rakúsová, Gabriela. „Mitanova nevšedná interpretácia sveta“. In *Nezvestný*. Bratislava: KK Bagala, 2019, s. 383–386.
- Šidák, Pavel. „Intertextualita“. In *Slovník novější literární teorie*. Ed. Richard Müller, Pavel Šidák. Praha: Academia, 2012, s. 249–250.
- Zajac, Peter. „Cesta Dušana Mitana do Patagónie“. In *Dušan Mitana: Prózy*. Bratislava: Kalligram, 2014, s. 731–762.